

CUMHURİYET SENATOSU

TUTANAK DERGİSİ

11 nci Birleşim

27 . 12 . 1977 Salı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa		Sayfa
I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	448	mn, Komisyonun görev süresinin iki ay uzatılmasına dair tezkeresi. (3/1202, 10/31)	451
II. — GELEN KÂĞITLAR	448:449	5. — Mason localarına dair kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, görev süresinin iki ay uzatılmasına dair tezkeresi. (3/1205, 10/7)	451
III. — YOKLAMA	449	6. — Sayın üyelerden bazılarının izin verilmesine dair Başkanlık tezkeresi. (3/1212)	451:452
IV. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI	449	V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER	452
1. — Rize Üyesi Talât Doğan'ın, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 195 nci maddesine göre ödenen mahrumiyet yeri ödeneği hakkında gündem dışı demeci.	449:450	1. — Cumhuriyet Senatosu Antalya Üyesi Reşat Oğuz ve arkadaşlarının, can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü konusunda bir Genel Görüşme açılmasına dair önermeleri. (8/5)	452:488
2. — Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev bölümüne dair tezkeresi. (3/1204)	450:451	IV — SORULAR VE CEVAPLAR	488
3. — Dilekçe Karma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev bölümüne dair tezkeresi. (3/1203)	451	A) Yazılı Soru ve Cevabı	488
4. — TRT yönetiminin tutumu, TRT Genel Müdürleri ile yargı kararlarının tatbiki hakkında kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığı-		1. — Cumhuriyet Senatosu Kırşehir Üyesi Akıp Aksaç'ın, Kırşehir ilinde meydana gelen öğrenci olaylarına dair soru önergesi ve Millî Eğitim Bakanı Nahit Mentеше'nin yazılı cevabı. (7/822)	488:489

I - GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Trabzon Üyesi Hasan Güven, Üçüncü Beş Yıllık Planın süresi ile yürürlüğü hudutlu ithalattan alınan Damga Resmi Kanunu 31 . 12 . 1977 tarihinde hükümsüz kaldığından Hazinesin gelir kaybına dair gündem dışı bir demecde bulundu.

Anayasa Mahkemesi Üyesi Halit ZARBUN'dan açılan asıl Üyeliğe, yenisinin seçilmesine dair Anayasa Mahkemesi Başkanlığının tezkeresi;

Tabii Üye Haydar Tunçkanat'ın, İdare Amirliğine seçilmiş olması nedeniyle Bütçe ve Plan Komisyonu üyeliğinden çekildiğine dair önergesi;

Genel Kurulun bilgisine sunuldu.

Bulgaristan Halk Cumhuriyeti Halk Meclisi Başkanlığının vaki daveti nedeniyle Cumhuriyet Senatosundan bir heyetin Bulgaristan'ı ziyaret etmesine dair Başkanlık Divanı kararı kabul edildi.

PTT Genel Müdürlüğünün uğratıldığı zararlar konusunda (10/46) kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, 19 . 11 . 1977;

Çocuk mahkemeleri kurulması hakkında (10/38) kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, 23 . 12 . 1977;

Geri kalmış bölgelerin sorunlarını ayrıntılarıyla belirlemek konusunda (10/36) kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, 27 . 12 . 1977;

Toplumun etkileyen bunalmının kökenleri ve nedenlerini hazırlayanlar ile olayların devamının önlenmesi

hakkında (10/29, 10/41) kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, 23 . 12 . 1977;

Devlet Planlama Teşkilatı ve yatırımları konusunda (10/49) kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, 27 . 11 . 1977;

Tarihinden itibaren görev sürelerinin ikişer ay uzatılmalarına dair tezkereleri kabul edildi.

Bütçe ve Plan Komisyonunda açık bukmam bir üyeliğe Tabii Üye Suphi Karaman;

10/32, 10/36, 10/51, 10/2, 10/64, 10/21, 10/26-52, 10/61, 10/57, 10/37, 10/25-42, 10/29-41, 10/7, 10/44, 10/45 numaralı Araştırma Komisyonlarında açık bulunan üyeliklere gösterilen adaylar;

Seçildiler.

Cumhuriyet Senatosu Antalya Üyesi Reşat Oğuz ve arkadaşlarının, can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü konusunda bir Genel Görüşme açılmasına dair önergeleri (8/5) üzerinde bir süre görüşüldü.

27 . 12 . 1977 Sah günü saat 15.00'te toplanılmak üzere Birleşime saat 19.00'da son verildi.

Başkan	Divan Üyesi
Başkanvekili	Afyonkarhaisar
Rahmi Erdem	Mustafa Çelik
Divan Üyesi	
Tabii Üye	
Emanullah Çelebi	

II. — GELEN KÂĞITLAR

Rapor

1. — 1975 yılı Kömür Üretimi, Dağıtım, Müraaat ve Dağıtım tarihleri hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu (10/30) (S. Sayısı : 704'e 1 nci ek) (Dağıtım tarihi : 27.12.1977)

Sözlü soru

2. — Cumhuriyet Senatosu Konya Üyesi Mukbil Abay'ın, Konya İlinin Güney bölgesindeki üzüm üreticilerinin durumuna dair sözlü soru önergesi (6/89) (Gıda - Tarım ve Hayvancılık ve Gümrük ve Tekel Bakanlığına gönderilmiştir.)

Yazılı sorular

3. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, Mardin İlinin Kızıltepe ilçesindeki lisenin boş derslerinin doldurulması için, öğretmen tayini hususunda ne gibi tedbirler düşünüldüğüne dair yazılı soru önergesi (7/836) (Milli Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir)

4. — Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi Sadettin Demirayak'ın, bakanlık kadrolarında kaç kişinin yenden göreve alındığına, kaç kişinin görev yerinin değiştirildiğine ve Gümrük Vergisinden muaf olarak yurda giren binék otomobillerine dair yazılı soru önergesi (7/837) (Gümrük ve Tekel Bakanlığına gönderilmiştir.)

5. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mehmet Özgüneş'in, Diyanet İşleri Başkanlığı dini yayınlar döner sermayesinin Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankasındaki hesabına yatırılan paraya dair yazılı soru önergesi. (7/838) (Başbakanlığa gönderilmiştir)

6. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mehmet Özgüneş'in, 1977 yılı içinde Diyanet İşleri Başkanlığı ve taşra teşkilatınca (Dini yayınlar döner sermayesi) için ne kadar bağış toplandığına dair yazılı soru önergesi. (7/839) (Başbakanlığa gönderilmiştir.)

7. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mehmet Özgüneş'in, Diyanet İşleri Başkanının (Muhtasar İslam

İlmihal) adlı kitabına dair yazılı soru önergesi. (7/840) (Başbakanlığa gönderilmiştir)

8. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Muzaffer Şamiloğlu'nun, 1976-1977 yıllarında Kars İli süt üreticilerine ne kadar süt avansı gönderildiğine ve Kars süt fabrikasının kâr ve zarar miktarının ne olduğuna dair yazılı soru önergesi. (7/841) (Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanlığına gönderilmiştir.)

9. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Muzaffer Şamiloğlu'nun, Kars İli Çimento fabrikasına dair yazılı soru önergesi. (7/842) (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına gönderilmiştir.)

10. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Muzaffer Şamiloğlu'nun, 1977 yılında YSE Müdürlüğüne Kars İlinin hangi köylerine ne miktarda yol yapıp açıldığına dair yazılı soru önergesi. (7/843) (Köy İşleri ve Kooperatifler Bakanlığına gönderilmiştir.)

11. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Muzaffer Şamiloğlu'nun, Kars İlinin Organize Sanayi bölgesi

inşaatına dair yazılı soru önergesi. (7/844) (Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına gönderilmiştir.)

12. — Cumhuriyet Senatosu Kars Üyesi Muzaffer Şamiloğlu'nun, 1977 - 1978 kış mevsimi için Kars İline tahsis edilen kömür miktarı ile bunun ne kadarının yakacak sahiplerine verildiğine dair yazılı soru önergesi. (7/845) (Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına gönderilmiştir.)

13. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi İbrahim Öztürk'ün, Ankara İli içinde yer alan ilkokullarla köy okullarının öğretmen, yakacak ve bina ihtiyaçlarına dair yazılı soru önergesi. (7/846) (Milli Eğitim Bakanlığına gönderilmiştir.)

14. — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, merhum İbrahim Ferit eşi Muzaffer Ozan'ın intibak işlemine dair yazılı soru önergesi. (7/847) (Maliye Bakanlığına gönderilmiştir.)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 15.00

BAŞKAN : Başkanvekili Mehmet Ünal

DİVAN ÜYELERİ : Mehmet Erdem (Bilecik), Mehmet Bilgin (Bingöl)

BAŞKAN — 11 nci Birleşimi açıyorum.

III. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.
(Yoklama yapıldı)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır, müzakerelere başlıyoruz.

IV. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Rize Üyesi Talât Doğan'ın, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 195 nci maddesine göre ödenen mahrumiyet yeri ödeneği hakkında gündem dışı demeci.

BAŞKAN — Gündem dışı söz isteyen sayın üyelerden mevzuları itibarıyla aktüalitesini kaybetmemiş olan iki sayın üyenin isteği yerine getirilecektir. Kendilerinden kısa konuşmalarını rica edeceğim.

Sayın Talât Doğan, memurlara 657 sayılı Kanunun 195 nci maddesine göre ödenen mahrumiyet yerleri tazminatı hakkında gündem dışı söz istemiştir.

Buyurun Sayın Talât Doğan.

TALÂT DOĞAN (Rize) — Sayın Başkan, muhterem senatörler;

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile ve buna ek 12 sayılı Kanun Kuvvetinde Kararname ile me-

memurların özlük haklarından maaşlarının düzenlenmesi mümkün olamadı ve memurlar arasında büyük huzursuzluklara sebebiyet verildi. «Eşit işe eşit ücret ödenme» prensibi büyük ölçüde zedelendi.

Bunu bir tarafa bırakalım. 657 sayılı Kanununun 195 nci maddesine göre memleketin tabii, ekonomik, sosyal, kültürel, sağhk, ulaştırma niteliklerine göre, mahrumiyet yeri tazminatı verilmesi öngörülmüş ve 1977 yılı Bütçesiyle uygulamaya 1 Marttan itibaren başlanılmıştır.

Personelin huzur içinde çalışabilmesi için, Devlet tarafından kendilerine hizmet karşılığı ödenen ödeneklerin hizmetle eşit olması esas prensip olmasına rağmen, bu mahrumiyet yeri tazminatında ikinci bir adaletsizlik ve eşitsizlik getirilmiştir. Saydığım altı koşuldaki yurt gerçeklerine göre, mahrumiyet yeri tazminatı ödenecek yerlerin tespiti, maalesef iyi incelenmeden masa başında gelişigüzel yapılmış, esas mahrumiyet yeri olan illerde, ilçelerde ve köylerde çalışan personele mahrumiyet yeri tazminatı ödenmesi öngörülmemiştir.

Bendeniz Karadeniz Bölgesinden örnekler verecek sözümlü bitirmek istiyorum.

Karadeniz Bölgesinin sahil şeridinde bugün turistik bölge ve turistik yerler olarak kabul edilen ve memleketin tabii, ekonomik, sosyal, kültürel, sağhk ve ulaştırma bakımından gelişmiş yerler olmasına rağmen; mesela Ünye, Fatsa, Perşembe, Espiye, Tirebolu, Görele, Eynesil, Arhavi ve Hopa gibi yerlerde tüm memurlara mahrumiyet yeri tazminatı ödendiği halde, iç bölgelerde bu altı koşulu haiz olmayan ve Devlet Planlama Teşkilatınca da geri kalmış yöreler olarak sayılmış, tadat edilmiş buhman; örneğin Tonya, Maçka, Çaykara, Hayrat, İkizdere, Çamlıhemşin, Hemsin, Kaptanpaşa gibi cidden mahrumiyet bölgesi yerleri olan buralardaki memurlara mahrumiyet yeri tazminatı ödenmemektedir. Birbirlerine yakın olan bu bölgelerdeki Devlet memurları, Devlet babanın bu eşitsiz ve ölçsüz, haksız muamelesini görmek suretiyle müteessir olmakta ve hizmetlerini ister istemez aksatmaktadır. Bu derece ölçsüz ve nispetsiz mahrumiyet yeri tespiti yapan Bakanlar Kurulu, ki, esas hazırlayan Maliye Bakanlığı oluyor ve dolayısı ile Devlet Planlama Teşkilatı ve Personel Dairesi Başkanlığı oluyor) bu derece memleketin neresi mahrumiyet yeridir, neresi mahrumiyet yeri değildir nispetini dahi ölçmeden bugün, sözlerimin başında da arz ettiğim gibi, turistik yerlerde çalışan memurlara mahrumiyet yeri tazminatı veriliyor; bunun aksine

cidden mahrumiyet yeri olan yerlere mahrumiyet yeri tazminatı verilmiyor. Bu, büyük bir aksahlıktır, adaletsizliktir, eşit hizmete eşit ücret prensibini zedelemektedir. Daha çok memurlar arasındaki Devlet babanın bu kadar basit bir işi ayarlayamamasından dolayı duydukları üzüntüler büyük ve sonsuzdur. Bunun, bugünkü Hükümet olmasa, gelecek Hükümetçe behemahal düzeltilmesinde zaruret vardır.

Arz eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederim, Sayın Doğan. (CHP sıralarından alkışlar)

Sayın Ahmet Tahtakılıç, yasama kuruluşu ile yürütme kuruluşu arasındaki ilişkilerin Anayasa ve parlamenter demokrasi açısından aldığı yön hakkında gündem dışı söz talep etmişlerdir.

Buyurunuz Sayın Tahtakılıç.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Vazgeçtim efendim.

BAŞKAN — Peki efendim.

Müzakereye devam ediyoruz efendim.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına bir açıklamada bulunmak üzere söz istiyorum.

BAŞKAN — Ne hakkında efendim?..

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Genel görüşme hakkında.

BAŞKAN — Daha genel görüşmeye geçmedik efendim.

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — «Müzakereler» dediniz de onun için efendim.

BAŞKAN — Evet, müzakereler; yani gündeme geçiyorum şimdi. Gündemde diğer işleri gördükten sonra...

2. — *Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev bölümüne dair tezkeresi. (3/1204)*

BAŞKAN — Gündeme geçiyorum.

Bir önerge var, takdim ediyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Kamu İktisadi Teşebbüsleri Karma Komisyonu Başkanlık Divanı seçimi için 22.12.1977 tarihinde toplanmış ve yapılan oylama sonunda;

Başkanlığa : Mehmet Ali Pestilci (Zonguldak C. Senatosu Üyesi)

Başkanvekilliğine : Teoman Köprülüler (Ankara Milletvekili)

Sözcülüğe : Nejat Sarıcalı (Balıkesir C. Senatosu Üyesi)

Kâtipliğe : Ertuğrul Günay (Ordu Milletvekili)

Seçilmişlerdir.

Arz olurur.

Saygılarımla.

TBMM Kamu İktisadi
Teşebbüsleri
Karma Komisyonu
Başkanı
Cumhuriyet Senatosu
Zonguldak Üyesi
Mehmet Ali Pestiki

BAŞKAN — Yüksek Heyetin bilgilerine sunulur.

3. — *Dilekçe Karma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev bölümüne dair tezkeresi.* (3/1203)

BAŞKAN — Bir başka önergeyi takdim ediyorum :

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

140 sayılı Kanunun 4 nci maddesi gereğince Dilekçe Karma Komisyonu Başkanlık Divanı için 22.12.1977 tarihinde yapılan gizli seçim sonunda aşağıda adları yazılı senator ve milletvekilleri Yönetim Kuruluna seçilmişlerdir.

Bilgilerinize saygı ile arz ederim.

Dilekçe Karma
Komisyonu Başkanı
İçel Milletvekili
Süleyman Şimşek

Başkan : Süleyman Şimşek (İçel Milletvekili)

Başkanvekili : Muzaffer Yurdakuler (Tabii Üye)

Sözcü : Abdullah Emre İleri (Niğde Senatörü)

Sözcü : Abdurrahman Oğultürk (Ankara Milletvekili)

Kâtip : Fevzi Özer (Muğla Senatörü)

Kâtip : Yusuf Ziya Ural (İçel Milletvekili)

BAŞKAN — Yüksek Heyetin bilgilerine sunulur.

4. — *TRT yönetiminin tutumu, TRT Genel Müdürleri ile yargı kararlarının tatbiki hakkında kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev süresinin iki ay uzatılmasına dair tezkeresi.* (3/1202, 10/31)

BAŞKAN — Bir başka önergeyi takdim ediyorum :

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 9.6.1976 tarihli 74 nci Birleşiminde kurulması kabul edilen TRT hakkında Araştırma Komisyonumuzun görev süresi 23.12.1977 tarihinde sona erdiğinden, 23 Ara-

lık 1977 tarihinden başlamak üzere 2 ay müddetle çalışma izninin verilmesini arz ederim.

Saygılarımla.

Araştırma Komisyonu
Başkanı
Suphi Gürsoytrak

BAŞKAN — TRT hakkında kurulmuş olan Araştırma Komisyonunun 2 ay mehil istemesine ait önergeyi oylarınıza arz ediyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

5. — *Mason localarına dair kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, görev süresinin iki ay uzatılmasına dair tezkeresi.* (3/1205, 10/7)

BAŞKAN — Bir başka önergeyi takdim ediyorum :

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 22.1.1976 tarihli 27 nci Birleşiminde kurulması kabul edilen «Mason Locaları» hakkında Araştırma Komisyonumuzun görev süresi 6.12.1977 tarihinde sona erdiğinden, 6 Aralık 1977 tarihinden başlamak üzere iki ay müddetle çalışma izni verilmesini arz ederim.

Saygılarımla.

Araştırma Komisyonu
Başkanı
Hikmet Arslanoğlu

BAŞKAN — Mason Locaları hakkında kurulmuş olan Komisyonun iki ay mehil istemesine müte-dair önergeyi oylarınıza arz ediyorum : Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

6. — *Sayın üyelerden bazılarına izin verilmesine dair Başkanlık tezkeresi.* (3/1212)

BAŞKAN — Bir Başkanlık Divanı tezkeresi var, takdim ediyorum.

Genel Kurula

Aşağıda adları yazılı Cumhuriyet Senatosu üyelerinin hizalarında gösterilen müddetlerle izinli sayılmaları hususunun Genel Kurula arzı, Başkanlık Divanının 22.12.1977 tarihli toplantısında kararlaştırılmıştır.

Keyfiyet yüce tasviplerine arz olurur.

Sırrı Atalay

Cumhuriyet Senatosu
Başkanı

Cumhuriyet Senatosu Manisa Üyesi Ruhi Tunakan'ın hastalığına binaen 28 . 11 . 1977 tarihinden itibaren 15 gün,

Cumhuriyet Senatosu Kütahya Üyesi Osman Albayrak'ın hastalığına binaen 16 . 11 . 1977 tarihinden itibaren 34 gün,

Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Muzaffer Yurdakuler'in hastalığına binaen 9 . 12 . 1977 tarihinden itibaren 15 gün,

Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Cengizhan Yorulmaz'ın hastalığına binaen 30 . 8 . 1977 tarihinden itibaren 21 gün,

Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin mazeretine binaen 13 . 12 . 1977 tarihinden itibaren 15 gün,

BAŞKAN — Cumhuriyet Senatosu Manisa Üyesi Sayın Ruhi Tunakan'ın hastalığına binaen 28.11.1977 tarihinden itibaren 15 gün izinli sayılmasını oylarınıza arz ediyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Cumhuriyet Senatosu Kütahya Üyesi Sayın Osman Albayrak'ın hastalığına binaen 16 . 11 . 1977 tarihinden itibaren 34 gün izinli sayılmasını oylarınıza

arz ediyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Sayın Muzaffer Yurdakuler'in hastalığına binaen 9 . 12 . 1977 tarihinden itibaren 15 gün izinli sayılmasını oylarınıza arz ediyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Sayın Cengizhan Yorulmaz'ın hastalığına binaen 30 . 8 . 1977 tarihinden itibaren 21 gün izinli sayılmasını oylarınıza arz ediyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Sayın Hüsamettin Çelebi'nin mazeretine binaen 13 . 12 . 1977 tarihinden itibaren 15 gün izinli sayılmasını oylarınıza arz ediyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Cumhuriyet Senatosu Antalya Üyesi Reşat Oğuz ve arkadaşlarının, can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü konusunda bir Genel Görüşme açılmasına dair önerileri.* (8/5)

BAŞKAN — Genel Görüşmenin yarım kalan müzakeresine devam ediyoruz.

Sayın Erdoğan Bakkalbaşı, söz talebiniz ne hakkındaydı efendim?

ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Efendim, geçen Birleşimde bir üyemizin kişisel konuşmasında söylediği söz hakkında.

BAŞKAN — Evet efendim.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına açıklama yapmak üzere Sayın Bakkalbaşı, buyurunuz efendim.

CHP GRUPU ADINA ERDOĞAN BAKKALBAŞI (Konya) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Can güvenliği ve öğrenim özgürlüğünün ortadan kalkması nedeniyle Yüce Senatoda şimdiye kadar gerek kişileri adına, gerek grupları adına yapılan konuşmaları hep birlikte izledik, izleyeceğiz.

Genel görüşmedeki amaç; ülkemizde can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü neden ortadan kalkmıştır; hangi siyasal, ekonomik sebepler ve yönetim noksanlıkları, ihmaller, tedbirsizlikler nelerdir; bunları saptayıp geleceğe dönük temenni ve istekleri tarih önünde vurgulamaktır.

Şimdiye kadar Cumhuriyet Halk Partisi, Milli Birlik Grubu, Adalet Partisi ve Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyeler Grubu adına konuşmalar yapıldı. Adalet Partisi Grubu adına yapılan konuşma dışındaki diğer konuşmacılar soruna tarafsız, bilimsel ve çağdaş bir yaklaşımla değindiler. Bu bakış açısı, çağdaş devlet, sosyal devlet kavramının çoğulcu bir demok-rasi ve Anayasa anlayışının gereğidir. Adalet Partisi adına yapılan konuşma ise, bütün demokrasi dünyasının gerilerde bıraktığı, artık bir mazi olarak hatırladığı uluslararası komünizm vehmine dayalı tekilci bir demokrasi ve Anayasa anlayışının tipik bir ürünü idi.

Adalet Partisi Sözcüsüne göre, 1961 Anayasası bütün bu detleri başımıza musallat etmiştir. 1961 Anayasası devleti tahrip edecek, hükümetleri zaafa uğratacak hükümlerle doludur.

«1961 Anayasası, Türkiyedeki eski komünist faaliyetlerini canlandırmış, Türkiye İşçi Partisinin kurulmasına, dolayısıyla uluslararası komünizmin yayılmasına neden olmuştur.»

Sözcüye göre, «banka soygunları, tren soygunları, adam kaçırmalar, siyasi cinayetler, tedhiş olayları, düzen değişikliği isteyen sol düşüncenin ürünüdür ve bütün bunlar, 1961 Anayasasının getirdiği düşün ve anlatım özgürlüğünden ötürüdür.»

Değerli senatörler;

Demokratik sol bir parti olarak, Sayın Adalet Partisinin bu fikirlerine saygı duyarız. Yanlışların bir gün doğruya dönebileceği umudunu muhafaza ederek

bu saygımızı devam ettireceğiz. Buna karşın, tüm dünya uluslarından daha çok demokratik düzene layık, tarihsel kökeni gereği toplum yararını bireylerin yararından önde kabul etmiş, inanç ve düşün özgürlüğünü kendinden olmayanlara, başka topluluklara tanımakla ün yapmış, Türk toplumunun yakın tarihimizdeki en büyük türünlerinden biri olan 1961 Anayasasına saygılı olmayı da herkesten ve özellikle Adalet Partisinden bekleriz.

Cumhuriyet Halk Partisi olarak, Anayasamızın 10 ncu maddesindeki, «Vazgeçilmez temel hak ve özgürlükleri» sonuna kadar savunmak, Programımızın, Kurultay kararlarımızın, geleneklerimizin ve inançlarımızın gereğidir.

Cumhuriyet Halk Partisine göre özgürlük, her türlü yasal, siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel baskıdan kurtarılmalıdır. Kişi özgürlüğüne, başka kişilerin, toplumun ve tüm insanlığın özgürlüğü, güvenliği ve yararı için zorunlu olanın ötesinde sınır konulmamalıdır. Demokrasiye gerçeklik kazandırmak için düşünce, inanç ve anlatım özgürlüğü her türlü sınırlamalardan kurtarılmalıdır. Böylece, düşünce suçu kavramı ortadan kalkmış olacaktır.

Bu ilkelerin ışığı altında, kişileri adına konuşan arkadaşlarımızın anlatım özgürlüklerine müdahale etmek anlayışımıza ters düşer. Ancak, kişisel konuşmalar çok kere kasıtlarını aşan boyutlara erişebiliyor; kendi anlatım özellikleri içinde bazı değer hükümlerini istemedikleri halde yanlış tefsir edebiliyorlar. Bu açık yanlışlıklar Grupumuzu hiç bir zaman bağlamaz. Sayın Ünsal arkadaşımızı da yukarıda açıklamaya çalıştığımız biçimde değerlendiriyoruz.

Nitekim, bazı hassas konularda halen sorumlu bulunan devlet adamları da kasıtlarını aşan konuşmalar yapabiliyorlar. Son seçim propaganda gezilerinde Sayın Adalet Bakanı, Siverek'te yaptığı konuşmada bakınız ne demiş :

«Cumhuriyet Halk Partisi Genel Başkanı Ecevit, doğuya geldiği zaman, Kürdara azadi (Kürtlere özgürlük) ve benzeri sloganlar atıldığında bunların üzerine saldırmaktadır. Cumhuriyet Halk Partisi Doğu sorununu istismar etmektedir. Bununla yetinmeyen Cumhuriyet Halk Partisi yönetim kadrosu, doğuda kürtcülük ithamı ile bazı kişileri Partiden veto etmiş, bu hareketi ile demokrasiye darbe indirmişlerdir.

Ben de Doğuluyum. Beni sekiz yaşında Manisa'ya sürgün ettiler. Bugün Adalet Bakanım ve Millî Güvenlik Kurulu üyesiyim. Doğu Halkına Cumhuriyet Halk Partisinin kapısı kapanmıştır.»

Değerli üyeler;

Şimdi, bu cümleler üzerine bugünkü hukuk kuraları içinde gidersek savcılığın bu konuşmadan ötürü takibata geçmesi gerekir.

Değerli arkadaşlarımız;

Kişi özgürlükleri konusundaki Cumhuriyet Halk Partisi anlayışını yukarıda anlatmaya gayret ettim. Özgürlüğe, ancak toplumun özgürlüğü için, güvenliği ve yararı için sınır tanımaktayız. Bu açıdan Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına şunları söylemek istiyorum :

Anayasal kurumlar, başta Parlamento, Cumhurbaşkanlığı ve Ordu olmak üzere Anayasal kurumlar her türlü tecavülden korunmalıdır. Bu yüce kurumların tüzelkişiliği üstüne hiç bir şekil ve surette gölge düşürecek tutum ve davranışlardan kesin olarak kaçınılmalıdır. O yüce kurumları temsil edenler hata yaparsalar dahi hükmü, tarihin şaşmaz kararına bırakmalıdır.

Ülkemizde Cumhuriyetle birlikte tesis edilen millî birliğin, birtakım yanlış, tarihi ve hukuki bilgilere dayanılarak bozulmaması için, tahrik edici, bölücü eylem ve sözlerden kesinlikle kaçınılmalıdır.

Türk vatandaşlığı içinde kaynaşmış etnik yapı gerçeği ile azınlık statüsünün, azınlık hukukunun ayrı ayrı şeyler olduğunu bilmeliyiz. Bu bilinç içinde hareket ederek, özellikle gerice yörelerdeki vatandaşlarımızın sosyal, ekonomik ve kültürel kalkınmasına, gerçekçi ve akılcı bir tutumla, etkin, âdil, tüm yurttaşlara saygılı bir yönetimin gerçekleşmesinde katkıda bulunmanın gayreti içinde olmalıyız.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına hepinize saygılar sunarım. (CHP sıralarından alkışlar).

BAŞKAN — Sayın Bozkurt, geçen Celse Sayın Niyazi Ünsal'ın konuşmasında şahsınıza sataşma olduğundan bahisle söz talebinde bulunmuşsunuz. Geçen Celse ben idare etmediğim için hadiseyi bilmiyorum. Zabıtları getirttim, tetkik edeceğim. Celsenin sonlarında, eğer sataşma görür isem söz vereceğim, görmez isem vermeyeceğim. Bunu rica edeyim.

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — İzin verirseniz sayfa numaralarını arz edeyim; zabıtlar çok uzun çünkü...

BAŞKAN — Efendim, bendeniz zabıtları getirttim.

Sayın İçişleri Bakanı bir tezkere göndermiş ve «Senato gündeminde görüşülmekte olan öğrenim özgürlüğü ve can güvenliği konusundaki genel görüşmede, gruplar adına konuşmalar yapılmış ve ayrıca

üç üye konuşmuştur. Bu konuşmalarda ortaya getirilen hususların ve ileri sürülen iddiaların açıklığa kavuşturulması ve bazı önemli gerçeklerin ortaya konulması, hem konunun süratle aydınlığa çıkarılması, hem de diğer üyelerin yapacakları konuşmalara yardımcı olması bakımından, Cumhuriyet Senatosu İçtüzüğü'nün 129, 59 ve 61 nci maddesi hükümlerine istinaden tarafıma söz verilmesini saygıyla rica ederim.» demişler.

Muhterem üyeler;

Daha 15 sayın üye söz istemiştir. Sayın Bakanın bu talebi İçtüzüğümüzün zikri geçen maddelerine uygundur. Kendilerine söz veriyorum.

İçişleri Bakanı Sayın Korkut Özal, buyurunuz efendim.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Erzurum Milletvekili) — Muhterem Başkan, Yüce Senatonun değerli üyeleri;

Can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü konusunda ülkemizin bütün kesimlerini ve şu andaki aktüalitesini fevkalade yüksek bir seviyede devam ettiren konuda, Yüce Senatoda bir Genel Görüşme açılmak suretiyle bir taraftan fikirlerini arz eden, diğer taraftan da Hükümete bu konuda bilgi arz etme imkânını sağlayan önerge sahiplerine teşekkür ederek sözlerime başlayorum.

Bugünün özelliği dolayısıyla ve Millet Meclisi keşimindeki önemli bir gensoru görüşmesi dolayısıyla bu konuyu Türkiye gerçekleri önünde ve daha evvel yapılan görüşmeler ve orada ileri sürülen fikirler muvacesinde bir değerlendirmeye almak istiyorum.

Ashnda Türkiye'deki can güvenliği, öğrenim özgürlüğü konusunda bugün karşı karşıya olduğumuz durumun, göreve bundan beş ay önce başlamış bir Hükümetin münhasır sorumluluğu içinde mütalaa edilmesini bir yerde haklı görmek mümkün değildir.

Bu konu, bir yerde İçişleri Bakanlığının görev alanını içine almaktadır. Bu konu, bir yerde Bakanlığın kadrosunda görev yapan 100 bini aşkın kamu görevlisinin yıllardır sürdürmekte olduğu çalışmaları ilgilendirmektedir.

Hükümetler, bakanlar gelir geçer; fakat bu hizmetler devam eder. Hizmetin devamlılığı prensibi, Devletin bekası yönünden zaruridir. Hizmetin devamlılığı prensibini ana bir ilke olarak benimsiyoruz. Bundan dolayı, en ağır şartlarda devralınmış olan görevi ve bu görevi içinde Türkiye'deki can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü görevini de en iyi şekilde yürütmeye çalışmaktayız. Ancak, uzun yıllar boyu

şu veya bu çok yönlü sebeplerle hâsıl olan bir durumun beş aylık bir hükümet dönemiyle ilişkileri, bunların ne sebebi olarak, ne de bunların nihai çözümlere ulaştırılması olarak sadece bu Hükümetle bağdaştırılmaz.

Bu Meclisten güvenoyu almış bir Hükümet olarak Programımızı tatbik ediyoruz. İçişleri Bakanlığı olarak, Hükümet Programında Bakanlığımıza mevdu hizmetleri yerine getirmek, devraldığımız ağır şartları daha iyiye götürücü çareler bulmak, tedbirler almakla mükellefiz. Mesuliyetimiz de buna muvazidir. Bu hususta aldığımız tedbirleri, yaptığımız ve yapmakta olduğumuz çalışmalarını bilahara arz edeceğim.

Açıklamak istediğim diğer bir husus da, bahis konusu olaylar ve durumların menşei mazide aramak gereğidir. Bu olaylar bugünün mahsulü değildir. Her ne kadar bugün bizi rahatsız ediyorlarsa da, bu olayları doğuran pek çok sebebin tohumlarının çok uzun yıllar geride, mazide atılmış olduğuna da dikkatinizi çekmek istiyorum.

Gerçekten, Türkiye, uzun süreden beri iktisadi, içtimai, siyasi ve kültürel sahalarda bunalımlı bir devre yaşamaktadır. Ancak, duruma teşhis koyarken, tarafsız bir bakış zaviyeti benimsemek durumunda-yız. Bugünkü bunalımlı durumun menşei ve devam edegelmesinin can güvenliğini, öğretim özgürlüğünü ihlal eder mahiyet almasının sebepleri üzerinde görüşme yapılırken, memleketimizde tarihi macerası malum olan birtakım ideolojilerin ve aşırı fikirlerin, bu ideoloji ve düşüncelere taraftar yerli kişi ve çevreler vasıtasıyla her türlü olay ve vaziyetten yararlanmak, bütün fırsatları değerlendirmek suretiyle yürüttükleri kesif ve tesirli propagandanın, tahrip ve teşvik faaliyetlerinin yakın geçmişte gösterdiği hızlı gelişmeleri gözden uzak tutmamak gerekir; çünkü bu faaliyetlerle, bugün görüşmekte olduğumuz can güvenliği ve öğrenim özgürlüğünü ihlal eden olayların tohumları bir yerde atılmıştır.

Yakın geçmişi, milletimizin siyasi, içtimai, iktisadi ve kültürel hayatındaki tesirimin büyüklüğü, milli hayatımızda bir dönüm noktası olduğu nazara alınarak, 1961 Anayasamızın yürürlüğe girmesinden itibaren geçen zaman dilimi olarak kabul etmek icap eder.

1961 Anayasası, biraz önce Sayın Cumhuriyet Halk Partisi Sözcüsünün bildirdiği gibi, memleketimize gerçekten çok değerli özgürlükleri getirmiştir. Milletimizin bu özgürlüklere layık olup olmadığı meselesini, münakaşa mevzuu dahi görmüyorum; bunlar kazanılmış ve inşallah devam ettirilecek özgürlükler-

dir; ancak her özgürlüğün, kazanılan her nimetin bir kulfeti olduğunu da unutmamamız gerektiğini burada huzurlarınızda bildirmek istiyorum.

Özgürlükler, bir toplum içinde, o toplumun kişileri arasında, grupları arasındaki nazik münasebetleri tayin eden ve kabul edelim ki, bugün Türkiye' miz için, dünyanın demokrasiyle idare edilen bir avuç ülkesi seviyesinde sağlanmış olan bu özgürlükler, bunları başka amaçlarla ve bir yerde bu özgürlüklerin bizzatini kendini yıkacak amaçta kullanılmasına da mani olmayı gerektirir. Nitekim, 1971'den sonra Anayasamızda yapılan değişiklikler de, (Biraz sonra değineceğim) bu özgürlüklerin, bu Anayasada tanınan Devleti ve bizzatini bu özgürlükleri yıkmada kullanılmayacağı ilkesini Anayasaya açık olarak getirmiştir; fakat üzüntüyle ifade edelim, bugün toplumumuzda bu özgürlükleri, Anayasamızda belirtilmiş Devlet düzenimizi, Devletimizin milleti ve ülkesiyle bölünmezliği ilkesini tahrip eder şekilde kullananlar vardır; bu benim burada bir beyanım değildir, mahkeme kararlarıyla da tespit edilmiş çalışmalardır. Nitekim, burada yapılan konuşmalarda da bu noktalara değinilmiştir.

Geniş hak ve hürriyetlere layıkız, bunları korumak da görevimizdir; ancak bunların korunmasının kulfetlerini, yani bir yerde 1961 Anayasamızın getirdiği bu güzel özgürlük sisteminin bekçiliğini yapacak sistemi bugün hâlâ geliştirebildiğimiz kanaatinde değilim. Bugün şikâyetler de buradan çıkmaktadır. Dolayısıyla bu şikâyetler hükümetlerle değil, Devletin anayasal düzeninin getirdiği özgürlükleri koruyacak, bunlara sahiplik ve bekçilik edecek bir içgüvenlik sisteminin de geliştirilmesini gerektirir. Aksi takdirde özgürlüklerimiz sadece yasalarda, kâğıt üzerinde kalan şeylerdir. Eğer bunların hakkını, bunları koruyacak, bunları ayakta tutacak nizamı kuramazsak, bir yerde bu özgürlüklerin sadece lafını eder duruma geliriz. Nitekim bugün, neden bir öğretim özgürlüğü şikâyeti vardır?.. Bu özgürlük tanınmıştır; ama fiilen bu özgürlüğün tahdit edildiği şikâyetleri yaygındır. Bunu tetkik edecek olursak görürüz ki, (İçişleri Bakanlığı görevini beş aydır yapmakta olan bir arkadaşınız olarak ifade ediyorum) Devletin bugün elindeki sistem, içgüvenlik sistemi, eğer özgürlükler böylesine başboş kullanılırsa ve maksatlarını aşar bir şekilde kullanılırsa, bunu, bu mevcut güvencilik kuvvetiyle, elindeki imkânlarla, kendisine tanınmış şartlarla, vasıtalarla taşıma imkânını bir yerde bulamaz. Biraz sonra rakamsal bazı değerler ver-

diğim zaman, hakikaten sıkıntının güvenlik sistemlerimizin gücünü, çalışma imkânlarını, yetki sınırlarını bu özgürlüklerimizi koruyacak noktaya getirememizde bir yerde görüyorum. Bu kadarla da kalmıyor, bunun daha ilerisine aşağıdaki takdimde gideceğim.

Bu bakımdan, burada yapılan konuşmalarda özellikle parti sözcülerinin veya kendi şahsı adına yapılan konuşmalardaki beyanlarda, durumum, sadece bir başka partinin tutumunun veya bir hükümetin tutumunun sebebi olarak gösterilmesini, ben bu olayı biraz küçültmek ve gerçeğinden uzaklaştırmak olarak görüyorum; aslında bu olay bir hükümetin tutumu meselesi değildir.

Müsaade ederseniz, birkaç rakam vermek istiyorum. Bu rakamları verirken katiiyen herhangi bir maksadım yoktur, yalnız tarihi birtakım gelişmeleri ortaya koyup, bunda kimin tutumu ne şekilde olursa olsun, olayların bir iç yapısından gelen bir gelişme istidadına ve bunun karşısında, böylesine hızla çıkış gibi büyüyen olaylar karşısında, bu demokratik Cumhuriyetin sahipleri olan bu Yüce Meclislerin ve ayrılmaz unsurları olan siyasi partilerimizin, bir yerde belli asgari müştereklerde birleşmelerini ve bu memleketin önemli temel yapısını tehdit eden, bu tehdit karşısında, bir arada yapacağımız bazı şeylerde müşterek olmamız gerektiğine işaret etmek istiyorum.

Müsaade ederseniz bazı olayların; bulabildiğimiz en iyi rakamsal değerleri, burada sırf konuşma mesnet teşkil etmek üzere kısaca ve icmaller olarak sizlere arz etmek istiyorum.

1977'nin de bittiğini kabul edersek, üç sene alıyorum. Üç sene bu şekilde meydana gelen ve toplumu rahatsız eden bazı endikatörleri rakamlar olarak vermek istiyorum.

1975, 1976 ve 1977 seneleri bu olayların fırtanma seneleridir. İdeolojik temelden doğan olaylarda ölenler : 1975'de 34, 1976'da 90, 1977'de 214'dür.

Olaylarda yaralananlar : 1975'de 694, 1976'da 1 555, 1977'de 2 936'dır.

Çatışma ve saldırıların sayısı da : 1975'de 159, 1976'da 593. 1977'de 1 321'dir.

Banka soygunları : 1975'te 10, 1976'da 39, 1977'de 77'dir.

Patlayıcı madde atılması olayları : 1975'te 9, 1976'da 170, 1977'de 732'dir.

Siyasi parti binalarına saldırılar : 1975'te 24, 1976'da 38, 1977'de 82'dir.

Toplantı ve protesto gösteri ve yürüyüşlerinin sayısı da : 1975'te 139, 1976'da 201, 1977'de de 296'dır.

Şimdi, bu olayların bu şekilde bir turmanma içinde olduğu görülürken, yine herhangi bir şeyi kasdetmeden bazı değerleri vermek istiyorum.

1977 yılını alıyorum; 1977 yılını iki kısma bölmemiz mümkündür. 1977 yılının huzurumuzda bulunan Hükümetin vazife gördüğü beş aylık dönemi vardır ve yine 1977 yılının bu Hükümetten önce görev yapılan beş aylık dönemini alırız. Bunu, şunun için veriyorum : Bu dönemleri alırken herhangi bir parti, herhangi bir kimseyi ele almıyorum. Türkiye'nin toplumsal gelişmesinde bu Hükümetin görevde olduğu beş ay ve bu Hükümetin görevden evvelki bir aylık Sayın Ecevit Hükümeti, ondan evvel İçişleri Bakanlığının bir bağımsız arkadaşımızca yapılan iki aylık dönemi ve ondan evvel de Demirel'in iki aylık daha önceki Hükümetinin mukayesesini yapmak istiyorum.

Bu beş aylık dönemlerin...

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Kişisel ayrımlarla bu iş halledilmez, Sayın Bakan bize toplu fikirlerini söylesin.

BAŞKAN — Efendim çok rica ederim, fikirlerine müdahale edemeyiz.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Efendim, müsaade ederseniz ben rakamları vereyim; değerlendirmeyi kişisel ayrımlarla yapmadığımı ifade ettim, 1977 senesinde iki tane beş aylık dönem aldım; bu Hükümetin göreve başladıktan sonraki beş ayla, bu Hükümetin göreve başlamasından evvelki beş ayı aldım. Tamamen kabuldür, ondan evvel beş ayda ne olmuş, sonraki beş ayda ne olmuş; bundan bir netice çıkarmayacağım..

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Çıkmaz zaten.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Sadece size bir tespit yapıyorum ve bu tespiti yapmamızda yarar olduğu kanaatindeyim. Çünkü, burada yapılan konuşmalarda genellikle rakamsal konuşmalardan çok, hadiseler sübjektif ve vasıfsal konuşmalar halinde götürülüyor. Bir yerde hadisenin ne şekilde geliştiğini Yüce Senatonun bilmesi bakımından bazı rakamların verilmesinde yarar gördüğümü işaret etmek istiyorum.

1977 senesinin bu iki beş aylık döneminde ölenlerin sayısını alıyoruz efendim. İlk beş aylık dönemde 112 kişi, ikinci beş aylık dönemde 65 kişi. Yaralananlar iki dönemde de birbirine yakın 1 176'ya 1 168. Çatışma ve saldırılar birbirine yakın 537'ye 560. Banka soygunları birinci dönemde 40, ikinci dönemde 33.

Patlamaların sayısı birinci dönemde 342 ikincide 305. Buradan başka bir bilgi daha vermek istiyorum. Tekrar ifade edeyim, bu bilgilerle herhangi bir maksadı takip ediyor değilim, resmi kaynakların bana verdiği bilgileri Yüce Senatoya arz ediyorum.

21 Nisan 1977'den 21 Haziran 1977'ye kadar görev yapılan bir dönemde, Sayın Sabahattin Özbek arkadaşımızın İçişleri Bakanı görevinde Türkiye'deki olayları, yani, «Bu hadiseler kişilerle mi bağlıdır, tutumlarla mı bağlıdır, hükümetlerle mi bağlıdır?» ın rakamlarına geliyorum. İki aylık dönemde 165 olay meydana gelmiş; ideolojik ve ölümle sonuçlanan olaylar, diğer olayları kastetmiyorum, 68 kişi ölmüş bu dönemde, 46 kişi yaralanmış, 142 tane faili meçhul olay meydana gelmiş, 23 tane faili belli olay var, 16 banka soyulmuş, 120 patlama olayı olmuş.

İkinci bir rakam vermek istiyorum, Sayın Bülent Ecevit'in görev yaptığı sürede, ki, hepimizin bildiği gibi 21 Haziranla 21 Temmuz arası, okulların genel olarak kapalı olduğu bir dönem olmasına rağmen, 11 olay, 13 ölü, 3 faili meçhul olay, faili belli olay, 8, 106 yaralı, 59 patlama, 2 banka soygunu, 60 tane de faili meçhul olay meydana gelmiş. Bunları ben bir hükümeti suçlama veya bir hükümeti takdir etme anlamında kullanmıyorum; bunları söylememin bir amacı var: Bu söylediğim hususlar, bir şeyi gösteriyor. Toplumsal olaylar, bakanlık makamına gelen bir kişinin değişmesiyle kısa zamanda değişmez. Çünkü, bu olaylar Türkiye'nin uzun süreçleri içinde teşekkül etmiş, kökenleri olan ve filan bakan gelince ertesi gün düğmeye basıp durduracak, öbürü gelince başlatacak şekilde olaylar değildir. Bunların tarihi, bunların kültürel, bunların iktisadi, bunların belki çok daha tahlil edemediğimiz kökleri vardır. Eğer biz bunların sorumluluğunu ve bunların düzetilmesini bakanların veya hükümetlerin o kısa devredeki kişiliklerine bağlarsak veya sadece suçu veya tedbiri burada ararsak zannediyorum meseleye yanlış teşhis koymuş ve tedaviye de isabetle ulaşmamış oluruz.

Bu bakımdan, şu anda görevimizi, İçişleri Bakanlığının görevini yapan bir görevli olarak Yüce Senatoya arz etmek istediğim husus bu meselelerin bizim düşündüğümüzden çok derin kökenleri olduğu ve Devlet olarak bu meselelere, (Hükümet olarak demiyorum) Devlet olarak, Devletin bütün kuruluşları olarak bu meselelere, işte o demin arz ettiğim tarihi gelişme gerçeği içinde eğilme mecburiyetimiz vardır.

Bir rakam daha vereyim; burada konuşuldu, mahalli seçimlerin çok kanlı olduğu beyan edildi ve bun-

dan dolayı hatta Hükümetin tedbirsiz, işe sahip olmadıği söylendi. Biz arşivlerdeki rakamlarla konuşuyoruz, takdiri rakam olarak yine size verdikten sonra, Yüce Senatoya bırakıyorum.

1973 yılında da bu memleket bir mahalli seçim geçirmiştir. 1977 yılında da bir mahalli seçim geçirdi; şöyle böyle aynı aylarda oldu. Birincisi, 9 Aralık 1973'te oldu, bu sene 11 Aralık 1977'de oldu. Üstelik iki seçim arasında, mahalli seçimler bakımından fevkalade önemli bir gelişme oldu. Muhtarlar maaş bağlandı. Muhtarlar maaş bağlanması gerçeğinin, özellikle iktisden geri kalmış memleketler için ne kadar büyük önem taşıdığına işaret etmek istiyorum. Evvelce muhtarlık için aday bulamayan yerlerde bugün mesela; 110 seçmeni olan bir yerde 11 tane muhtar aday olduğunu bu seçimde işaret etmek istiyorum. Çünkü, artık muhtarlık bir fahri iş olmaktan çıkmış, belli bir yapıya gelmiştir.

Buna rağmen iki seçimde resmi kayıtlarımız ve bu kayıtlar bizim asayiş teşkilatımızın resmi kayıtlarından alınmıştır. Birinci seçimde; yani Aralık 1973 seçiminde ölen sayısı 8'dir; ölümlerin ikisi polis muntkasında, altısı jandarma muntkasında olmuştur. Bu son seçimde ölen sayısı dokuzdur. Herkes birtakım rakamlar verdi, bize intikal eden resmi raporlarla veriyoruz. Bunlardan dokuzu da polis muntkası dışında, jandarma muntkasında vukuu bulmuştur.

Sözlerimi buradan nereye götürmek istiyorum?... İki milletvekili seçiminde de mesela; 14 . 10 . 1973 yılı milletvekili seçiminde de bir tane ölü olmuştur; jandarma bölgesindedir. Haziran seçiminde ise, hiç ölü olmamıştır.

Bunları söylememin sebebi şudur: Bu rakamlar altında istediğimiz gibi tefsire uyabilen rakamlardır. Yalnız, bazı gerçekleri bu rakamların ışığında aramız gerekiyor. Bu bakımdan, ortaya koyduğumuz rakamların hem bir yerde gerçeği temsil etmesi, hem de bir yerde hakikaten iyi değerlendirilmeye uygun bir şekilde takdim edilmesi lazımdır.

Muhterem senatörler;

Başka bir istatistik vereceğim. Bu Hükümetin kuruluşundan beri ideolojik hadiselerde ölenler vardır. Bu ölümlerin biraz sonra nasıl yer aldığına, ne şekilde olduğuna işaret etmek istiyorum. Ölenlerin bir kısmının siyasi bir fikre sahip olup olmadıkları belli değildir. Herhangi bir vatandaş da bu hadiselerde kaza kurşunu ile de ölebilmektedir veya çatışma sırasında hadiseye girmiş olarak da ölebilmektedir, dolayısıyla ölenlerin tandansının sağ veya sol olduğu yolunda

elimizde böyle yüzde yüz açık bir istatistik yok; fakat ögütlenenler hakkında yapılan işlemler, onlara kimlerin sahip çıktığı, hangi grupların onları benimsediği noktasından hareket ederek kabaca bir istatistik yaptık; yani bu ölenler hangi siyasi veya doktriner grupların elemanı?

69 ölüünün; 23 tanesi sağ tandanslı, 18 tanesi sol tandanslı, 26 tanesinin tandansı belli değil, iki tanesi de polistir. İdeolojik hadiselerde ölüm portesi budur. Dolayısıyla şöyle bir iddiayı yapmamız mümkün değil; Hep şunlar ölüyor, hep bunlar ölüyor, şu sunu öldürüyor, bu bunu öldürüyor değil, hadise iki tarafın (eğer tarafları kabul ediyorsak ki, bunu burada herkes söyledi) birbirine karşı yasaları aşan ve bir yerde fevkalade bizi, Türkiye'yi, Hükümeti, Devleti zor noktalara iten bir oluşum içinde yer almaktadır.

Başka bir bilgi vereyim; bu bilgiyi de arz ederken şunu söylemek istiyorum: Burada ifade edildi; «İdarenin taraf tuttuğu ve yapılan işlemlerin şu veya bu şekilde bazı dernekleri tutup, öbürlerinin hakkında yapıldığı» şeklinde. Ben, Ankara Vilâyeti için kapatılan dernekleri getirdim. Acaba Ankara Vilâyeti geçen 1977 yılı içinde hangi dernekleri kapatmış? Şimdi bunları okursam göreceksiniz ki, bu derneklerin içinde sağıcı da var, solcusu da var ve bunlar arasında özel bir tercih yok. Lütfen okumama müsaade edin.

1977 senesi içinde Ankara Vilâyetinin son tarihine kadar kapattığı dernekler şunlardır:

1. 11. 1977'de yani yılın başında Ülkü Ocakları Derneği Ankara Şubesi kapatılmış. Bu sağ temayüllü bir dernektir.

Altındağ Yurtsevenler Derneği kapatılmış, Ankara Yüksek Öğrenim Derneği (AYÖD) kapatılmış, TÖB-DER kapatılmış, Danıştayca açılmış; TÜTED kapatılmış, Danıştayca açılmış, TUM-DER ve TUM-DER' in bir şubesi açılmış, Büyük Ülkü Derneği Keçiören Şubesi 8 Şubatta kapatılmış, Halkevleri Yenidoğan Şubesi (sol temayüllü olduğu belirtiliyor) kapatılmış, Devrimci Liseliler Birliği kapatılmış, Büyük Ülkü Derneği Altındağ Şubesi kapatılmış, Ankara Kadınlar Derneği, Büyük Hürriyetçi Gençlik Derneği (bu da sağ olarak bilinir) kapatılmış, İlerici Gençlik Derneği Ankara Şubesi kapatılmış, Halkevleri Dikmen Şubesi kapatılmış, Halkevleri Yenimahalle Şubesi, İncirli Şubesi kapatılmış.

Bunların kapatılma sebeplerini tetkik ettiğimiz zaman, çoğunda dernek merkezinde kanunlara aykırı olarak yabancı kişilerin bulundurulması maddesidir.

Ülkü Ocakları Derneği Şentepe Şubesi, İşçi Kültür Derneği Balgat Şubesi, Büyük Ülkü Derneği İskit-

ler Şubesi, Büyük Ülkü Derneği Dikmen Şubesi, Büyük Ülkü Derneği Ankara Şubesi... Daha sayabilirim.

Burada görülen şudur : idarecilerimizin bu mevzularda böyle belli bir temayülü tutarak, öbürünün karşısına çıkmalarının (Ashında mesele sadece bir idareci meselesini de aşar) burada ifade edilmesi bizleri hakikaten üzmektedir. Çünkü Türkiye Cumhuriyetini ve Türkiye Devletini ayakta tutacak olan bir yerde Türkiye'nin idarecileridir. İdarecilerimizin görevlerini kanunlar çerçevesinde ve en büyük tarafsızlık anlayışı içinde yapmaları hepimizin amacıdır ve bunun yapılması hepimizin gayretidir. Zaten aksine davranışlar kanunlarımıza göre suçtur ve dolayısıyla bunların tespit edilebildiği her yerde yasalar da çalıştırılabilmektedir. Nitekim, bu yolda da çalışmalar olmuştur; ama yasaların çalıştığı, meseleye yargının müdahale ettiği bir yerde artık idarecilik meselesinin de kalmadığına işaret edeyim.

Başka bir rakam daha vereyim :

Bugün Türkiye'nin çeşitli yerlerinde silah arama yapılmaktadır. Bütün derneklerde arama yapılmaktadır. Mesela ben hatırlıyorum; Ankara'da aynı gece hem TÖB-DER'de hem de Ülkü Ocağında arama yapılmış ve silah bulunan yer kapatılmıştır. Silah bulunduğu için kapatılan sağ ve sol dernekler vardır, yani bunlar arasında şuna bu yapılmıştır veya ötekine özel muamele yapılmıştır şeklinde bir hususu söylememiz mümkün değildir.

Biraz daha rakamsal bazı hususları arz edeceğim, rakam takdimlerimi toplayarak gidiyorum:

Burada bir konuşma yapıldı; «141, 142, 146 ve 163 ncü maddelere muhalif eylemlerden dolayı daha evvel cürüm işlediği kabul edilip, mahkemelere mahkûm edilen ve 1803 sayılı Af Yasasından yararlanarak çıkanlar suç işlemiyor.» veya «Böyle bir bağlantı kurulamaz.» gibi beyanlarda bulunuldu.

Şimdi 28 Mart tarihine kadar olan bilgileri yine resmi kayıtlardan veriyorum: 28 Mart 1977 tarihine kadar bu şekilde salınmış olanlardan (İsim listesi vardır, okumak istemiyorum.) 156 kişi tekrar suç işlemek suretiyle kanunların pençesine düşmüştür. Bunların bir kısmı aranmaktadır, bir kısmı tevkif edilmiştir, bir kısmı yargılanmaktadır. Bu suçları okuyorum :

Gizli örgüt kurmak, komünizm propagandası yapmak, 6136 sayılı Kanuna muhalefet, öğrenci olaylarına karışmak, banka soygunu, silahlı çatışmaya girmek, örgüt kurmak, Devlet kuvvetleriyle savaş, onlardan bir ikisini öldürmeye kadar var bu suçların

inde. Yani, Devlet güvenlik kuvvetlerine kadar gidiyor.

Bir istatistik daha vermek istiyorum; bu da okulların kapalı olma durumu ile ilgilidir. Burada «Okullarımız açık değil» dendi, «Okullarımızda güvenlik yok.» dendi. Bunun bir kalitatif değerlendirilmesinden çok, bir de kantitatif olarak acaba nedir rakam diye bir araştırma yaptık. Bu elimdeki listede okul okul, tek tek bundan evvelki öğretim döneminde hangi okullar kapalıydı ve ne kadar kapalıydı, bu dönemde; yani şu anda açtığımız dönemde ne kadar kapalıdır mukayese ettik.

Muhterem senatörler;

1976 - 1977 yılında şu koca listeyi icmal yaparsak, 1 200 günü aşan akademi gün veya fakülte gün okul ve üniversitelerimiz kapatılmıştır. Yani, bir fakültenin kapalı olduğu günleri fakülte günü veya okulun kapalı olduğu günü okul günü sayarsak, 1 200 kütür gün okul ve akademiler kapalı kalmışlardır ve toplam yekûn budur.

1977 senesinin Ağustos 1'inde göreve başladığımız zaman, çok büyük bazı öğrenim kuruluşlarımız geçen dönemde öğrenimlerini yapamayıp, tedrisatlarını yarım bırakmışlardır; bunları da hatırlayacaksınız. Mesela; İstanbul Teknik Üniversitesi, Ege Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Dil ve Tarih, Orta Doğu... Ki, bunun gibi büyük kuruluşların çoğu öğretimlerinin hiç birini yapamadan tatil etmek mecburiyetinde kalmışlardır. Dolayısıyla biz göreve başladıktan sonra Ağustostan itibaren bunlar yavaş yavaş telafi öğretimlerine geçtiler ve dolayısıyla bizim görev dönemimizde, biz yaz ayını tatil diye geçirmedik. 1 Eylül den sonra okulların çoğu telafiyeye başladılar ve dört aydır telafisi biten var, iki defa telafisini bitiren var; Orta Doğu Teknik Üniversitesi bile bugün bir sömestrisini bitirip imtihana girmiştir.

Kaybedilen gün kaç gündür? Rakamı veriyorum; 80 gündür geçen senenin 1 200'üne mukabil. Bunlar, fiilen bize ulaşan ve güvenlik kuvvetlerimizin, devamlı istatistiğini tuttıkları rakamlardır. Rakam olarak veriyorum; öğretim kuruluşlarımızın % 95'inde ve talebe sayısı olarak % 98'inde bugün öğretim devam etmektedir. Ancak, üzüntüyle bir hususu beyan etmek durumundayım. Bugün, değil yüksek okullar ve üniversiteler, ortaöğretim kuruluşları dahi politikaya hassas bir hale gelmişlerdir. Hatta bunun yavaş yavaş ilkokullara kaydığını da ifade etmek istiyorum; fevkalâde tehlikeli bir oluşum olarak.

Bugün, 1977 Aralık seçimlerinin kampanya dönemiyle birlikte (üzüntüyle ifade ediyorum) gayet sa-

kin giden öğretim hayatı heyecana ve birtakım oynamalara tabi olmuştur. Başka bir ifade ile seçimin gelmesi öğretim hayatını fevkalade büyük ölçüde etkilemiştir. Seçim konuşmaları, seçim neticelerinin Hükümetin değişmesine kadar gidebileceği düşünceleri ve beyanları bir yerde bu seçimin okullar, üniversiteler, akademilerde fevkalade heyecanlı bir şekilde takibine ve talebeler arasında bu faslı müşterekte çatışmaların hızlanmasına yol açmıştır. Bunu, grafiğini çizdiğiniz zaman görebiliyorsunuz. Nitekim, seçime girdiğimiz zaman bizi en çok rahatsız eden olayların, Kasım ayının sonu ile Aralık ayının ilk on, on beş gününde olduğuna dikkatlerinizi çekmek istiyorum.

Şimdi Hükümet meseleleri hepimizin bildiği gibi gensoru önergesi, «Hükümet gidiyor, kalıyor» meseleleri ortadadır ve bunun da gene orta ve yüksek öğretimde fevkalade heyecan doğurduğu intibaları bizim güvenlik kuvvetlerimizin ve idarecilerimizin bize aksettirdiği olaylardır.

Bu gerçekleri bir yerde hepimizin düşünceyle takip etmemiz lazımdır. Çünkü, dediğim gibi hükümetler gelir geçer. Burada size hitap eden İçişleri Bakanı her hangi birimiz olabiliriz, her hangi bir partinin iktidarı kurulabilir. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti 30 kişiden mürekkeptir; ama Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin icra organları bir milyona yaklaşan bir kadrodur. Bu meselelerle hükümetlerin arasındaki ilişki, işte bu kadro kanahyla kurulmaktadır. Bu kadronun tutumu, davranışları, imkânları, yetkileri, eğitimi bir yerde bizim bu toplum meselelerine eğilmemizi düzenleyen kuruluşlardır. Bu kadroların içinde eğitim kadrolarımız da vardır.

Hepiniz şikâyet ettiniz, biz de bunları duyuyoruz; bugün eğitim kadrolarımızda politizasyon (Politisasyon) vardır; hem sağda vardır, hem solda vardır. Bugün kürsiye çıkan öğretmenin talebelere birtakım doktrinler aşladığı şikâyetleri yaygınlaşmaktadır. Bugün, talebelerin birtakım siyasi hareketlerde piyon olarak kullanıldığı, siyasi hareketlere sürüldüğü iddiaları yaygındır. Şimdi, bütün bunların sadece bir güvenlik meselesi olduğunu söylememiz, meseleyi fevkalâde basitleştirmek olur kanaatindeyim.

Bir başka hususu da, yine istatistik olarak burada arz etmekte yarar görüyorum.

Yargı nasıl çalışıyor?.. Çünkü, meseleyi dar maddada alacak olursanız, Türkiye'de suç işleyenlerin ceza görmesi gerekir. Eğer suç teşekkül etmişse, bunun cezasını veremezsek, o suçun tekrar işlenmesine

bir imkân hazırlamış oluruz. Yani, eğer ceza başka hususları yanında caydırıcı ise, suçla cezanın arasındaki mesafenin kısaltılması ve suçun tekrar işlenmesini caydırıcı şekilde bir cezanın işlenmesi lâzımdır.

Şimdi gelin, «Üniversite olayları» dediğimiz olaylarda acaba bu mekanizma çalışıyor mu, çalışmıyor mu?.

Şunu hemen başta söyleyeyim; ben bunları bir şeyden yakınma için söylemiyorum, Yüce Senatoya bazı gerçeklerin bilinmesi için arz ediyorum.

Bugün bu okullarda birbiriyle çatışıp, birbirlerini vuran, öldürmeye kadar giden insanlar vardır. Çünkü, vuran ve vurulmanın çoğunun talebe olduğunu görüyoruz. Sokaklardaki çatışmaların da, talebelerin arasında veya onların çevreleriyle olduğunu biliyoruz.

Bir rakam vereceğim; bu bir haftalık rapordur. Biz her hafta asayiş topluyoruz. Her hafta okullarda genellikle 130 civarında çatışma olmaktadır muhterem senatörler. 130 tane hadise oluyor, talebeler birbirine giriyor. Bu 120 oluyor, 110 oluyor, 140'a çıkıyor ve biz burada ortalama 250 ilâ 350 gözaltı yapıyoruz. Yani, hadiseye giren çocukları topluyoruz ve hadiseyi o anda yapanları götürüyoruz.

Bakan olduğum ilk günlerde üniversite ve yüksek okul idarecileriyle konuştum ve dedim ki, bir disiplin mekanizmasını çalıştırmamız lazım. Çünkü, her şeyi mahkemelerde halletmemiz mümkün değil. Eğer bu çocuk kavga dövüş yapıp, ertesi gün tekrar elini kolunu sallayarak sınıfa girebiliyorsa; biz bunu caydırıyorsak, ertesi gün daha şiddetli kavgaların açılması için bir ortam doğurulmuş olur.

Üzüntüyle ifade edeyim; Üniversitelerarası Kurulun çıkardığı bir Disiplin Yönetmeliği var. Bu Disiplin Yönetmeliğini, Türkiye'deki bütün üniversitelerimizin yöneticileriyle tartıştık. Çoğu bu yönetmeliğin yeterli olduğu kanaatinde. Gerek dekanlara, gerek rektöre verdiği yetkiler bakımından bunun etkin olduğu kanaatinde; fakat fiiliyattaki durum şudur: Üniversitelerde disiplin cezaları verilememektedir. Kurullar teşekkül edememektedir, muhakikler meselesi vardır; yani bir yerde o sistem çalışmıyor ve merak eder sorarsanız, şu kadar hadise çatışma olmuş, üniversitede cam kırılmışlar, tahribat yapmışlar, tespit edilmiş; bunlar hakkında ne disiplin cezası uygulandığına dair bir araştırma yaparsanız, (ki, yapmışımdır) genellikle hiç bir disiplin cezası uygulanmadığını görürsünüz.

Şimdi, ben hatırlıyorum; bizim de talebe olduğumuz günlerde değil böyle kavga çıkarmak, sıranın

üzerini çizip orayı tahrip etmek dahi bir disiplin cezasına bağlanmıştı ve biz değil bir öğretmenimizi gidip hırpalamak, öğretmenimizle konuşurken biraz lisanımızı kaba kullandığımız zaman, onun da bir disiplin cezası vardı.

Bir akademik kuruluştaki, Ortadoğu Teknik Üniversitesinde 11,5 sene öğretim üyeliği yaptığım zaman, talebe-hoca münasebetlerindeki mesafeyi şimdi bulmanız mümkün değildir. Bugün çok hocanın dersine girilmemektedir, boykot edilmektedir, tehdit edilmektedir ve bunlardan dolayı o akademik kuruluş bir ceza tertiplememektedir. Tertiplememenin sebeplerini tahlil edecek değilim. Yalnız, bizi ilgilendiren bir tanesini arz edeyim.

Deniliyor ki, «Efendim, bu cesareti gösteren ve yahut bunu gösterecek kimseler zor bulunuyor.» Nitekim, Ortadoğu Teknik Üniversitesinde bizzat kulağımla dinlediğim bir olayı anlatıyorum. Öğretim üyeleriyle bir toplantı yapıyordum. Öğretim üyesi bir arkadaş dedi ki, «Burada ben disiplin kurulunda üçüncü yedekteyim. Yani, asil üyeler var, ondan sonra iki yedek, ben üçüncü yedekteyim. Çoğu zaman disiplin kurulunun kararlarını ben vermek zorunda kalıyorum. Diğerlerinin hiç birisi bu görevi yapmak istemiyorlar.»

Tabii bir yerde üniversite içi düzeni, üniversitenin akademik düzenini sağlayacak disiplin mekanizması çalışmazsa, o zaman ne oluyor?.. Bu yük de dönüp dolaşıp güvenlik kuvvetlerinin üzerine getirilmek isteniyor. Güvenlik kuvvetleri bu kadar büyük caydırıcılığa gider mi?

Bir rakam vereyim: Disiplin kuruluna giren ve yahut öğretim üyeleri olarak kimseler bize dediler ki, «Bu kararları vereceğiz; fakat can güvenliğimizden endişe ediyoruz.» Ben gerçekleri olduğu gibi döküyorum. Çünkü, inanıyorumki bu zabıtlar bir gün Türkiyenin geleceğini idare edecek kimseler tarafından ileride çok iyi tetkiklere maruz kalacak ve Türkiyenin bugün içinde yaşadığı gerçeklerin onlara iletilmesi bakımından da bu ayrıntıları hem sizlere arz ediyorum, hem istikbale bir manzarayı götürmeğe çalışıyorum.

Bugün Ankara'da, yalnız Ankara'yı misal veriyorum; 15 bine yakın yüksek okul ve üniversite öğretim üyesi vardır. Yalnız Ankara'daki öğretim üyelerinin toplamı 15 bin kişidir. Ankara'daki yüksek öğretim talebesinin sayısı nedir bilir misiniz muhterem senatörler? 150 bindir; yani şu şehrin içine 150 bin tane yüksek öğretim genci doldurulmuştur. Ashında

bu politika doğru mudur? Kanaatimce yanlıştır. Dünyanın hiç bir yerinde böyle büyük şehirlere bu kadar talebe doldurulmaz. Bu politika bir yerde çok yönlü sorunlar getirir. Bunu tenkit edecek değilim; ama bir gerçeğin bizi getirdiği noktadır. Ankara'nın içinde yalnız şu Beşevler Bölgesi dediğimiz yerde bugün 50 bin tane talebe vardır.

Şimdi, bu talebelerin içine bir de işte bu doktriner ayrılım, doktriner polarizasyonun girdiğini düşünün, şimdi gelin güvenlik kuvvetlerinin durumuna.

Güvenlik kuvvetleri, bugün Ankara için konuşacak olursak 7 bin civarındadır. O da son yıllarda hızlandırılmış bir ikmalle 7 bin civarında bir polis kadromuz vardır. Buna takriben bin kadar da jandarma eklerseniz bu eder 8 bin. Jandarmayı her yerde ve her şartta kullanmanız mümkün değildir. Yapısı, eğitimi, kültür durumu her yerde kullanmamıza imkân vermez. Bir de tabii mülki idare bakımından düşünmek gerek. 7 bin polisin bugün takriben yarısı tamamen adli görevlerle idari görevlerle ve bizim yönümüzden mani zabitanın dışındaki görevlerle görevlendirilmiştir. Geriye 3 500 polisimiz kalıyor. Bunun iki veya üç vardiye kullanıldığını düşünecek olursanız, demek ki bugün bir anda en iyi hesaplarsanız Ankara'da şu andaki Devletin güvenlik kuvvetleri olarak 1 500 tane aktif elemanımız olduğunu söyleyebiliriz.

Karşıdaki görev nedir? Yalnız öğrenim özgürlüğü görevi, 150 bin talebenin birbiriyle çatışmasını önlemek. Karşıdaki görev nedir? 15 bin tane öğretim üyesinin bir yerde güvenliklerini korumak. Tek göreviniz bu olsa belki onun da hakkından gelirsiniz; ama bunun yanında mani zabıta olarak yüzlerce göreviniz var.

Bunları, gerçekleri dile getirmek için söylüyorum, bu gelecek her hükümetin meselesidir. Yani, bu Hükümetin doğurduğu veya sebep olduğu veya halledeceği bir mesele değil. Bu, Türkiye Cumhuriyetinin öz meselesidir, bu mesele yıllardır böyle gelmiş. Biz bunu 7 bin bulduk, hemen bin tane artırmaya gittik. Belki iki üç bin daha da artırabiliriz; ama hızlı artırmamızın da sorunları var, vasıtalar, telsizler, araçlar bakımından yetersizliklerimiz var. Sözümün başına röfere (Refaire) etmek istiyorum, sözümün başında arz ettiğim, özgürlükler çok güzel şeylerdir, onları toplum olarak korumaya kararlıyız. İşte o kararlılığın bir tanesi güvenlik sistemimizi onurla ayak durmaktır.

İleri memleketlerde de bu sorunlarda çok iyi güvenlik kuvvetleri olmasına rağmen, her şeyin hal-

lediğini söyleyemiyoruz. Bir örnek veriyorum, bunu bir savunma için vermiyorum; Federal Almanya bu terörle mücadelede çok büyük merhaleler aldığı, özel ekipler yetiştirdiğini, fevkalade modern bir güvenlik sistemi kurduğunu, elektronik donanım-la her noktaya her an müdahale edecek duruma geldiğini bize bildirmiştir ve bunu dünya da biliyor; fakat bugün Federal Almanya'da hepimizin bildiği gibi, en son Eylül olaylarında özel ekiplerle korunan, arkasında dört tane koruma polisi olan bir kimse kaçırıldı. Bütün Almanya polisi harekete geçtiği halde bulunamadı. Bir uçak kaçırıldı ve hapisanedeki insanlar tabanca buldular, hem de nasıl bir hapisane; termos gibi, hiç bir şey alıp vermeyen denilen bir hapisanede tabanca olduğu, telsizlerin olduğu bildirildi. Yani, buradan şuraya getirmek istiyorum; aslında bu sorun, öyle bir hükümetin sorumluluğu içinde düşünülecek kadar küçük boyutları olmayan, dünya çapında ve dünyanın bütün ülkelerini iten bir sorundur.

Asayiş mevzuunda bir rakam vereyim: Geçen sene New York'ta (10 milyonluk bir şehirdir) bir gece elektrik kesiliverdi. Bizde her gece kesiliyor, gündüz kesiliyor; bir şey olmuyor elhamdulillah. New York'ta «Black out» dedikleri bu elektrik kesilmesinde bütün New York'un dükkanları yağma edildi. Takriben 6 milyar dolarlık ziyan oldu, bir gecede bir elektrik kesildiği için ve dünyanın «En güçlüyüm» diyen polisine rağmen bu oldu.

Washington şehri Amerika'nın Başkentidir. Giden arkadaşlarımız bilirler; Washington şehrinde gece sokağa çıkamazsınız. Bizzat polis ilan eder, «Gece sokağa çıkmayın, can ve mal emniyetinizi garanti edemeyiz.» der ve bunu dinlemeyip çıkanların başına muhakkak bir şey gelir.

Dünya çapında bu cürüm işlemede ve cürümle polis kuvvetlerinin savaşında hiç bir yerde başarıya ulaşılmış olduğunu söyleyemezsiniz.

Uzun yıllar silâh kullanmayan İngiliz polisi bugün çaresiz kalmıştır. Bundan daha iki ay evvel Londra'da vuku bulan birkaç tane böyle bizimkine benzer ufak model bir çarpışmada, «Polisi derhal, hemen silâhlandırılmı» lafını getirdiler ve Almanya'da (Geleceğim oraya) birtakım çok sert tedbirlere gitmeye çalıştı.

Bütün bunları arz edişimin sebebi şudur: Bugünkü toplumumuz, Türk toplumu bir büyük istihalenin içindedir. Bu istihale ne bugün başlamıştır, ne bugün bitecektir. Bir büyük oluşum var. Bu oluşum ne olu-

şumdur? Dediğimiz gibi, bir siyasi fikrin öbür siyasi fikirle mücadelesinin neticesi mi bunlar oluyor veya bir siyasi fikir iktidara geldiği için mi bunlar oluyor?

Muhterem senatörler, tekrar ifade ediyorum; bunu bu kadar basitlikle izaha kalkarsak, meselenin çözümünü bir yerde bulamayız. Bazı olaylara ayrıntılarıyla girdiğim zaman göreceksiniz. Bugün bankalar niye soyuluyor? Bankaları soyanların evrakları elimize geçiyor. Bazılarını ben, mahkemelere intikal ettiği için Anayasanın 132 nci maddesine göre burada arz edemem.

Mesela bir Ümraniye olayında neler oluyor? Bir Ümraniye meselesinin arkasında neler vardır? Bunlar sadece basit modeller içinde izah edilemez.

Bugün mesela, bir yüksek tahsil kuruluşunda niye talebeler birbirleriyle mücadele ediyor? Model ayndır. Hangi fikir gelirse, öbürünü yaşatmam diyor. Sol fikir geliyor «Sağ burada yaşayamaz» diyor; sağ geliyor, «Sol yaşayamaz» diyor. Model budur; bunda ne sağ, ne sol diye bir şey ayırmıyorum.

Bir misal vereyim; İstanbul Teknik Üniversitesi eğitime açıldı, 155 tane sağcı öğrenciyi içeri sokmuyorlar. Sokmaya kalksak, kan gövdeyi götürecektir. Buyurun...

Başka bir okulda da sol öğrencileri sokmuyorlar. Yani, Türkiye bu noktalara gelmiştir. Bu, genel yapımızın içinde bir politik bölünmedir.

Bu meselede biraz evvel Sayın CHP Sözcüsünün şu sözüne katılmayacağım, özür dileyerek söylüyorum. Bugün beynelmil komünizm var mıdır, yok muduru münakaşa etmeyelim. Beynelmillel komünizm vardır, bir büyük savaş götürüyor; ama beynelmillel komünizm bugün kamplara ayrılmıştır. Kendi arasında da, Türkiye'deki fraksiyonlarında da kavga halindedir. Yoksa, beynelmillel komünizm vardır. Vietnam'daki savaş niyedir? Kamboçya'da niye Himerouge gelip ele geçirmiş, yepyeni bir düzen koymuştur?

Bugün beynelmillel komünizm vardır; ama komünizm, bir sözcünün dediği gibi, beynelmillelilik vasfını yitiriyor mu? Bu hâlâ münakaşa edilen bir şeydir. Bir Eurokomünizm çıkmıştır, bir Avrupa komünizmi çıkmıştır, bir Moskova yanlı komünizm vardır.

Size bir rakam vereceğim, gene bizim arşivlerimizden; bu kabaca yapılan tasniftir: 1970'e göre, dünyada 88 tane komünist partisi vardır. Bunlardan 14 tanesi iktidardadır; yani o memleketler komünist iktidarındadır. 35 yerde muhalefettedir; mevcuttur, muhalefettedir. 39 yerde kanun dışıdır.

Şimdi, bunların bir de yanlış taraflarına bakalım. Mesela bugün Arnavutluk'un Moskova yanlış olduğunu söyleyemezsiniz. Arnavutluk, «Çin yanlışım» diye kendisi diyor, Moskova ile kavga ediyor. Bugün 5 tanesi Pekin yanlıştır yapılan tasnife göre ve belirttikleri, 39 tanesi Moskova yanlıdır, 30 tanesi kararsızdır, 14 tanesi bağımsızdır.

Şimdi komünizmin kendisinde bu var; yani bugün komünizm öyle bir doktrin ki, bir millî hudutlar tanımama yapısı var. Ama bugün Eurokomünizm dediğinizde; yani bugün İtalya'da ve Fransa'da Marhais'nin ve Beruinguer'in yeni birtakım şeyleri var «Marks ödü.» diyorlar, «Biz yeni bir şeyler yapacağız.» diyorlar; öbürleri bunları Marks'ın fikirlerini sulandırmakla itham ediyorlar. Bu hâlâ halledilmiş bir kavga değildir; ama bugün bir gerçek vardır, komünist partilerin Moskova ile büyük ilişkileri vardır ve örnek istiyorsanız; ihtilâlin 60 ncı yılı yapıldığı zaman oraya giden, konuşanların listesini tetkik edin; Moskova'da kimler gidip ne konuşmuşlardır, neleri beyan etmişlerdir.

Bu bakımdan beynelmilî komünizm yoktur veya vardır kavgasını yapmak mümkün değil. Bu bir gerçektir; yani varsa işte görüyorsunuz, vardır.

Şimdi Türkiye'deki hareketler bununla ilgili midir, değil midir konusunda da ben şunu söylemek istiyorum: Ashnda Türkiye'ye yüksek seviyede bir politik noktadan baktığımız zaman Türkiye üzerinde herkesin bir oyun oynama gayreti olduğunda şüphemiz yoktur. Yani, aksini iddia etmek bence çok saflık olur. Türkiye bugün öyle hayati bir yerdedir ki, öyle hayati bir noktaya kumanda ediyor ki, bugün dünyada çeşitli şekilde birbiriyle savaşan kuvvetlerin Türkiye'yi kendi haline bırakacakları, «Aman bu Türklere dokunmayalım, iç işlerine karışmayalım» demelerini düşünmek mümkün değil ve bunu söylerken sadece Doğu Blokunu şeyi kast etmiyorum, Batı Bloku için de aynı şeyi söylüyorum. Yani, herkesin, Türkiye için de muhakkak ki kendisine göre bir düşüncesi vardır, Türkiye'nin politikasını kendi düşüncesine göre çevirmeye çalışır. İcabında bunun için ortam yapar, kamuoyu için, gazetesini, mecmuasını, yeraltı haberlerini yayar, daha başka şeyler yapar; entelijans yapar. İşte bakın gazetelere son olarak intikal eden bir haber, filanca falancaya işte casusluk yaparken yakalandı. Bunlar, yeraltında oluyor. Bugün fevkalade hassas bir bölgede olduğumuzu ve Türkiye üzerinde pek çok hesabın olduğunu unutmayalım. Bugün Türkiye, Orta - Doğu'nun en büyük devletlerinden biridir ve bugün Orta -

Doğu dünyanın en önemli bölgesidir. Son Kahire konuşmaları, Kudüs konuşmaları gösteriyor ki, bugün Orta - Doğu'da dünyanın en önemli savaşları veriliyor; yer altında ve yer üstünde. Bizzat Jimmy Carter arabuluculuk yapıyor, Sedat'la Begün arasına giriyor ve ilk en önemli iş olarak kabul ediyor. Bu kadar büyük hadiselerin olduğu bir bölgede olan Türkiye'nin, bugün meselelerin dışında kaldığını veya içişlerinin sadece masum birtakım hareketlerden ileri geldiğini söylemek bence bir yerde gaffet olur. Bazı şeylerin hepsinin temelinde bazı şeylerin olduğu muhakkaktır.

Bununla şunu söylemiyorum; yanlış anlaşılmaya kendimi terk etmem: Sokakta nümayiş yapan çocuk, bu maksadın bilinçli aletidir demiyorum. Bunu demeye ne hakkım vardır, ne de bunu demeye hiç bir kimsenin hakkı vardır. Bugün Türkiye'nin gücünü, Türkiye'nin büyümesini, Türkiye'nin bölgesinin çok güçlü bir devlet olması potansiyelini görenler ve bu potansiyelin gelişmesinden rahatsız olanlar, Türkiye'yi birtakım iç sorunlarla karşı karşıya bırakmak gayreti içindedirler; bunu söylemek istiyorum. Bunu yaparken kendisi, kendi sıfatı ile gelmeyen bu güçlerin, Türkiye'deki birtakım rahatsızlıkları istismar etmesi kadar tabi ne olabilir. Ne vardır bugün Türkiye'de rahatsızlıklar? Ekonomik rahatsızlıklar vardır. Servetin dağılışı, zaman - insan boyutunda iyi değildir. Bunu hepimiz söylüyoruz. Fakir bölgelerimiz vardır, zengin yerlerimiz vardır; fakir insanlarımız vardır, zengin insanlarımız vardır. Bu rahatsızlığı istismar eder işte bu dışarıdan gelenler. Hakkı bir rahatsızlığı başka bir amaca götürmek için istismar eder. Ümraniye'de böyle bir olayı yaşadık. Gecekondu gibi hakkı bir sorunu nasıl istismar edebileceklerini biraz sonra arz ettiğimde göreceksiniz. Etnik farklılıkları istismar edecektir. Eskiden beri yaptığı bir şeydir, Osmanlı Devletinin yıkılışında etnik farklılıklar fevkalade güzel istismar edilmiştir. Osmanlı Devleti de bunu yapmıştır. Osmanlı siyaseti birtakım kilise farklılıklarını iyi istismar edip, Balkanları 30 sene Türkiye'ye hücumdan alıkoyuştur. Bunları herkes yapmaktadır. Bugün Türkiye'deki mezhep farklılıklarını istismar edecektir, bunu ele alacaktır.

Şimdi burada hepimize düşen görev nedir?... Hepimize derken, yalnız Cumhuriyet Hükümetinin başkanlarına söylemiyorum; iktidarımızla muhalefetimizle bütün Anayasal kuruluşlarımızla bize düşen vazife; (Ki, bu vazifeyi inşallah en iyi şekilde yapmaya çalıştığımız inancındayım) bu gibi gayretlerin karşısında bir kül halinde ve aynı müşterekte birleşerek Devleti-

mizin ve Milletimizin bütünlüğü ve anayasal yapımı-
zı korumaktır. İnanıyorum ki, bu amaç etrafında, bu
mübarek çatının altındaki bütün herkesin kalbi bir at-
maktadır.

Muhterem senatörler;

Bazı olaylar burada dile getirildi. Bu olayların bir
kısmı yargı organlarına gitmiş olaylardır. Bir kısmı
yargı organlarına gitmesi gereken olaylardır.

Bir örnek vereyim: Bir kimseye işkence yapıldığı
iddiasının bir idari yönü vardır. O idari yönü zaten
alıp götürülmüştür. Çünkü, işkence yapmak eşyanın
tabiatına aykırıdır. Türkiye yasaları işkenceyi yasak-
lamıştır. İşkence yapmak ibir suçtur. Şimdi, işkence
yapmanın suç olduğu bir yerde, bu işkenceyi birisi
yaparsa, bu kanunen suçtur. Bunu hiç bir kimsenin
savunması mümkün değildir. Kim savunmuş?.. Yani,
işkence yapan bir adamı bile bile savunan birisi varsa
o da suçludur. Dolayısıyla burada gelip bir işkenceyi
şöyle ayrıntılı ayrıntılı anlatıp, arkasından Hükümeti
bununla suçlamaya kanaatimce hiç birimizin hakkı
yoktur. Böyle bir olayı kim tasvip etmiş, böyle bir
olayın üzerine kim gitmemiş; yapılacak şey odur.

Ben bir yerde üzüntüyle şunu da söyleyeyim: Bu
sözleri söyleyen arkadaşımı tenzih ederek söylüyö-
rum; bu gibi iddiaların gerisinde başka amaçları ta-
şıyanlar da var. İşkence iddiaları, polis tarafından tuttu-
ğu iddiaları, Devletin içinden çıktığı iddialarının ge-
risinde; işte o demin dediğim Türkiye'nin derdlerini
istismar etmek isteyenlerin, Türkiye'yi kendi içinden
yıkmak isteyenlerin, Milletiyle Devletini, Milletiyle
Hükümetini karşı karşıya getirmek isteyenlerin, bir
nevi Devlete güvensizlik, Devletin organlarına karşı
düşmanlık uyarmak isteyenlerin de amaçları olduğunu
unutmayalım.

Dikkat ediyorum bugün sloganlarda hep, «Faşist
polis» diye geçiyor. Polis, Devletin polisi. «Faşist po-
lis» diye söylediğimiz zaman veya buna kucak açtığı-
mız zaman, biz aslında fevkalade büyük bir şeyi tah-
rip etmeye müsaade ettiğimiz kanaatindeyim. Türk po-
lisi, Türkiye Devletinin polisidir. Her şeyin içinde istis-
nalar vardır. Bugün hangi kuruluş içinde istisna yok-
tur?... Ama istisnalar kaideyi bozmaz. Bir tek poli-
sin yanlış bir davranışını, bütün polislerimizin davra-
nışı olarak nitelerek fevkalade yanlış. Bir öğretme-
nin yanlışını nasıl bir öğretmene veremezsek; bir din
adamının yaptığı yanlış, bütün din adamlarına vere-
mezsek, bu da mümkün değildir.

Bu bakımdan biz size şunu arz ederiz: İçişleri
Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, suç işleyen ve

ya disiplini bozan polisler üzerinde fevkalade hassas-
tır. Merak eden arkadaşlarımız buyursunlar, bu me-
selede gayet hassas olarak yapılan binlerce disiplin
kovuşturmalarını takip etsinler; ama bu hassasiyet
yalnız başına meseleyi çözmeye yetmez. Dediğim gi-
bi toplumun veya bu meselelerin toptan, bir arada,
entegral olarak düşünülmesi meseleyi çözer.

Türkiye'nin bugün karşı karşıya olduğu öğrenci
hadiseleri, Türkiye'ye has değildir muhterem senatör-
ler. Dünyanın her yerinde bu hadiseler olmuştur ve
bu hadiselerin olduğu yerlerde fevkalade şiddetli ted-
birler alınmıştır. Ben bir ikisini örnek olarak veriyö-
rum:

1958'lerde Fransa'da, Almaya'da bu meseleler ol-
duğu zaman, (Her yerde oldu; fakat bu iki memle-
keti örnek olarak vereceğim) oralarda hakikaten çok
enteresan birtakım kanunlar geliştirilmiştir.

Mesela; Fransa'da 1970 tarihinde bir kanun ka-
bul ediliyor. 70/480 sayılı Ceza Kanununda değişik-
lik yapan ve ona ek bir madde getiren kanun şunu
söylüyor:

«Bir grup tarafından kuvvet zoruyla veya karar-
laştırılmış bir hareket sonucu olarak şahıslara karşı
cebir ve şiddet kullanılması veya başkasının malına
tahrip ve zarar verilmesi halinde, bu fiillerin teşvik-
çi ve tertipçileri ile bu fiillere bilerek iştirak eden kim-
seler, kanun daha ağır bir ceza derpiş etmemişse, bir
seneden beş seneye kadar hapis cezası verilmiştir.»
Toplulukla yapılan suçlarda.

Kanunsuz veya idari makamları tarafından yasak-
lanmış kanuni bir toplantıda, cebir ve şiddet kulla-
nanlar, tahribat ve hasara sebebiyet verenler şu şe-
kilde cezalandırılır:

«Cebir ve şiddet kullanan, tahribat veya hasar
vukubulan bir toplantının teşvikçisi ve tertipçisi, altı
aydan üç seneye kadar, cebir ve şiddet kullanan bilâ-
hara iştirak etmişse, üç günden iki seneye; gerek ken-
disi, gerekse başkaları tarafından cebir ve şiddet kul-
lanılan, tahribat ve hasar vukubulan kanunsuz bir
toplantıya katılanlar, sadece bu toplantıya katıldıkları
için bir seneden beş seneye kadar hapisle cezalandı-
rılır. Bu hükme göre hâkim; mahkûmiyet halinde
ceza gerektiren tahrikten dolayı toplantının teşvik-
çileriyle tertipçilerine ceza vermeyebilir.»

Bu suçun failleri, sebep oldukları bedeni ve mad-
di zararları da ödemekle yükümlü tutulmuşlardır. Me-
sela aynen şöyle bir şey var:

«Her kim entrika, tehdit, cebir ve şiddet veya baş-
ka bir yolla bir vatandaşın meskenine girerse, aynı

ceza ile cezalandırılır. Her kim aynı şekilde idari, ilmi veya kültürel amme hizmetine tahsis edilen bir yere girer. (Bir üniversiteye, bir okula) ve meşru makamın ikazına rağmen elinde bulundurmakta devam ederse, aynı ceza ile cezalandırılır.

Yukarıdaki fıkralarda tatad edilen cezalar, suçun toplu olarak işlenmesi halinde iki misli olarak hükümlenir.» denmiştir.

«Eğer şiddet memurlara ve kamu görevlilerine karşı kullanılmış, kan akmasına, birinin yaralanmasına veyahut hastalanmasına sebep olunmuşsa, ceza üç seneden beş seneye artırılmıştır.

Eğer bu fiil, bir uzvun kesilmesine veya kullanılmayacak hale getirilmesine neden olmuşsa, bir veya iki gözün kör olmasına veya başka sakatlıklar tevliht etmişse, suçlu 10 seneden 20 seneye kadar ağır, ölüm vukubulmuşsa, müebbet hapisle cezalandırılır.» ki, bu da azamisidir.

Bakın gene Fransa'da salâhiyetli makamların emri olmaksızın bir kimseyi kanunsuz olarak hapseden, alıkoyan veya tevkif eden kimse, aşağıda belirtildiği şekilde cezalandırılır:

«Eğer alkoyma veya hapsedme bir aydan fazla devam etmişse» müebbet hapse, bir aydan azsa 10 seneden 20 seneye kadar, beş günden evvel bırakılmışsa iki seneden beş seneye kadar hapisle cezalandırılır.»

Almanya'da da benzer tedbirler getirilmiştir. «Ale-ni olarak bir toplantıda yazı veya resim dağıtılması, hoparlörlerle resim veya gösterilerle yasaklanmış açık bir toplantıda, yasaklanmış bir yürüyüşe davet eden bir kimse, beş seneye kadar hapis veya para cezası ile cezalandırılır.

Diğer bir husus; «Her kim, tertip veya yönetici olarak bir açık hava toplantısı veya bir yürüyüşü, yasağa rağmen icra eder veya polise dağılma veya para vermeye rağmen sürdürür, bir açık hava toplantısını veya yürüyüşünü bildirmek isteğini icra ederse, altı aya kadar hapis veya para cezasıyla cezalandırılır, polis nizamını kabaca bozan iştirakçiler yürüyüşten uzaklaştırılabilir.»

Polise, diğer yetkilerin verilmesi hususunda uzun hususlar var; ben bunları uzun uzun tatad ederek sizi işgal etmek istemiyorum. Yalnız bir gerçek vardır; bugün bu olayların, toplu hadiselerin çıktığı her toplum, kendini bunlara karşı koruyabilmek için yasal düzenini düzeltmiş, yasalarını ve usullerini bunlara karşı çalışır ve caydırıcı hale getirmiştir.

Ben biraz evvel arz ettim; Türkiye'de fiilen bu son bizim göreve başladığımızdan bu yana yapılmış ve yasaların çalışması mevzuunda istatistiki bir bilgi vereceğim. Herhangi bir comment yapmıyorum, herhangi bir tefsire de gitmiyorum. Dört ay zarfında bir örnekleme aldık:

Belli bir bölgede 3 745 kişi hadiselerle katılmış, 464'ü firar etmiş, 3 281'i gözaltına alınmış; bu nispet % 88. Bu 3 281 kişiden 2 922'si savcılıkça serbest bırakılıyor. Geriye kalan 359 kişi, (Ki, toplamın % 10'udur.) Savcılıkça mahkemeye sevk ediliyor. Bunlardan 187'si mahkemece serbest bırakılıyor, 172'si ilk duruşmada mahkemece tutuklanıyor, bilâhara bu tutuklananların da takriben yarısı diğer celselerde bırakılıyor.

Bir örnek vereyim : Mesela «1 Mayıs» olayı hepimizi yaralayan büyük bir hadisedir. Eğer yanlış bilmiyorsam, 1 mayıstan dolayı bugün mevkuf olarak muhakemesi cereyan eden kimse yoktur. Ümraniye hadiselerinde de aynı durum olmuştur. Bugün mevkufen muhakemesi yapılan kimse kalmamıştır.

Bununla ben şunu ifade etmek istiyorum :

Bir devletin, bir memleketin yaptığı bir değişiklikte bir madde koymuşlar ve «Bu bu suçlardan dolayı tevkif edilenler kefaletle tahliye edilemezler; duruşmaları mevkufen yapılır.» diye bir hüküm getirmişler.

Türkiye aslında bu meselelerle (Hepimiz hatırlayacağız.) 1968'lerde karşılaştı. O zaman ben bu hadiselerle bizzat şahit olduğum bir akademik kuruluştaydım, Orta Doğu Teknik Üniversitesinde öğretim üyeliği görevinde idim. Hadiselerin nasıl geliştiğini bizzat gördüm ve bu hadiseler, «Masum talebe hareketleri» diye başladı, fakat sonunda talebe boyutlarını çok aştı. Hepimiz gördük ve tamamen belli bir dünya görüşünün Türkiye'de uygulanması amacına dönük bir sistemi gerçekleştirmek gayesiyle talebe kesiminden başlayarak, dışarı yayılan bir örgütlenme meydana geldi. Bir Türk Halk Kurtuluş Ordusu, bir Türk Halk Kurtuluş Partisi, bir TİKKO (Türkiye İhtilâfci İşçi Köylü Ordusu) bu örgütlerin amacı her halde demokratik değil. Bunların yasalarını okuduğunuz zaman, ne düşündüklerini okuduğunuz zaman, bugün anayasal düzenimizin dışında bir düzenin peşinde olduğunu anlarsınız bu kuruluşların ve bunları açıkça ifade ederim. Bunların amacının bu olduğunda tereddüdümüz yok.

Şimdi, bu amaçta olan insanlar her kesime sızıyorlar. Talebe kesimini, özellikle yüksek tahsil talebe

kesimini niye seçiyorlar?.. Çünkü, yüksek tahsil talebe kesiminin bir özelliği var. Burada enerji var, gençliğimiz orada. Entellektüel bir gruptur. Çünkü, bu entellektüel grup, söylencileri, doktrinleri gayet kolaylıkla anlayabilecektir. Burada zaman imkanı var. Çünkü, eğitimi, öğretimi yapan kimse belli bir zamanı vardır ve buradaki insanların sorumluluk yükleri diğerlerine göre fevkalâde azdır. Dolayısıyla öğretim kesimi seçilmiştir ve hatırlayacaksınız 1968 den önceki hadiselerde, münhasıran büyük ağırlıkta soldan ve çok cüzi miktarda da sağdan bir talebe hareketi başlatılmıştır. 12 Marttan sonra Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, bu çatının altında bu meseleye çözüm aramıştır, birtakım Anayasa değişikliğine varan değişiklikler yapılması mecburiyeti çıktığı ifade edilmiştir. Ben bunları tekrar, kısaca tihattur ettirmek istiyorum.

Anayasada değişiklikler yaptık. Temel hak ve hürriyetlerimiz, özel hayatın korunması, düşünce, inanç hak ve hürriyetlerini, dernek kurma hakkını, kişi güvenliğini, devlet güvenlik mahkemesinin kurulması ile ilgili maddeleri Anayasada değiştirdik veya yenden ihdas ettik. Bunlara paralel olarak diğer konularda da değişiklik yaptık.

Anayasada hance yer alan en önemli değişiklik, «Bu Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiç birisi, insan hak ve hürriyetlerini veya Türk Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü veya dil, din, ırk, sınıf ve mezhep ayrımına dayanarak, nitelikleri Anayasada belirtilen Cumhuriyeti ortadan kaldırmak kastıyla kullanılamaz» maddesidir. «Devletin kendini koruması, özgürlüklerin kendini koruması» maddesidir. «Nitelikleri bu hükümlere aykırı eylem ve davranışların cezası kanunda gösterilir.» denmiştir.

İkinci tedbir olarak Devlet Güvenlik Mahkemeleri kurulmuştur; fakat bildiğiniz gibi bu Devlet Güvenlik Mahkemeleri, Anayasa Mahkemesinin bir kararıyla iptal edilmiştir, Anayasada bu mahkemelerin kurulacağına dair hüküm olmasına rağmen. Bu Parlamentoda bu Devlet Güvenlik Mahkemeleri çıkarılamamıştır.

Muhterem senatörler;

Şu münakaşa çok yapıldı. Devlet Güvenlik Mahkemelerini istemeyen siyasi partilerimiz var, bunu istemeyen organlarımız var; fakat isteyenler de var. Zannedirim. münakaşayı bir isim üzerinde yapmamak lâzım. Devlet Güvenlik Mahkemesi ismi üzerinde yapmamak lâzımdır bu münakaşayı. Burada is-

tenen nedir, Anayasa niye böyle bir hükmü koymuştur ve Anayasa Mahkemesi niye bunu iptal etmemiştir, bir temel nedeni olarak incelemek lâzım.

Benim kanaatimca, burada devlet şu hükmü koyuyor : Birtakım genel hükümlerle, kamunun düzenini koruyoruz. Ceza Kanunlarımız var; fakat Devletin kendisine ve anayasal özgürlüklere yönelen tehditlere karşı Devlet, daha özel bir yargı sisteminin, daha hızlı çalışır bir yargı sisteminin getirilmesini öngörmektedir. Çünkü, Devlet şu tehlikededir : Eğer, Devlet kendini koruyamazsa, o zaman bütün çatı çöker, Devlet gider endişesi. Dolayısıyla Devletin kendini korumasına bir özel yer ayırması ve bir özel imkân getirilmesini ben böyle anlıyorum. Burada düşünülen nedir?.. Şu demin saydığım, bugün hâlâ yargı organlarına giderek ceza almayan birtakım suçların (ki, suç olduğu muhakkaktır) cezalandırılacağı bir yargı sisteminin getirilmesi, bir.

İki, bugünkü yargı sistemimizin yavaş çalıştığını bizaatihi Yargıtay Başkanımız bu seneki adli yıl açarken söylemiştir.

Bu kadar geniş dava sisteminin içine bunlar girdiği zaman, maalesef ceza suçla bir araya getirilememekte, dolayısıyla caydırıcılık vasfını yitirmektedir. Eğer, bu suç Devlete yönelmişse, özgürlüklere yönelmişse, Devletin temel anayasal kuruluşlarına yönelmişse, o zaman bunlar için özel bir mahkeme kurulmasını düşünmüştür Anayasa.

Şimdi, bizim burada söyleyeceğimiz şudur :

Mevcut yargı sistemiyle bu meselelerin giderilemeyeceğini bizden evvel bu çatı altında bulunanlar kabul etmişler ve Anayasaya bir Devlet Güvenlik Mahkemesi sisteminin kurulması yargısını getirmişlerdir. Şimdi bizim yapacağımız, hakikaten buna ihtiyaç var mı, yok mu bunu araştırmaktır. Ben size şunu söylüyorum, eğer Türkiye'deki yargı sistemi tıkır tıkır çalışsın, günü-gününe meseleyi çözsün, böyle bir şeye lüzum olmayabilir; ama çalışmadığını hepimiz biliyoruz.

O zaman bizim için tercih şudur :

Bu hadiselerin böyle geometrik dizi gibi patlayarak buyumasına mi razı olalım?.. Yoksa bunu hükümetler önlere gibi bir fikre mi sahip olalım?.. Ona geleceğim. Hükümetlerin bunları önlemesi nerede mümkün, nerede değil?.. Türkiye'yi polis devleti bile yapsanız bunları önleyemezsiniz, eğer caydırıcılık vasfı yoksa. Herkesin başına polis dikseniz bile, bu hadiseler devam eder; eğer caydırıcılık vasfı yoksa.

Bir örnek veriyorum: Gayet dikkatli olarak bir evi koruduk. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Rek-

törünün evine patlayıcı madde atılmasını diye özel bir iki adam verdik. O adamlar oradayken patlayıcı madde atıldı. Sokakta giden bir adam korunabilseydi, Almanya'da dört muhafızı arasında giden Schiller korunabilirdi. Teröre karşı, şiddet hareketine karşı toplum içindeki şeylere karşı her şeyi Devletin güvenlik kuvvetiyle halledeceğimizi söylemek, bir yerde meseleyi hakikaten yapısıyla tanımmamakla özdeş oluyor.

Dernekler Kanunu çıkarılmıştır. Bu Kanunda, derneklerin anayasal özgürlükleri kötü kullanacak şekilde kullanılmaması hükümleri getirilmiştir; fakat bu Kanunun önemli birtakım maddeleri de Anayasa Mahkemesince iptal edilmiştir.

Polis Vazife ve Salahiyet Kanununda değişiklikler yapıp yeni hükümler getirilmiştir. Bunların bir kısmı da bilahare iptal edilmiştir.

Zabitanın Silah Kullanma yetkisini artıran asayişe müessir bazı fiillerin önlenmesi hakkında bir Kanun kabul edilmiştir. Gösteri Yürüyüş Hürriyeti hakkındaki Kanun da değişikliğe uğramış; fakat bilahare bu Kanun Anayasa Mahkemesinde iptal edilmiştir.

Üniversite Kanunu tedvin edilerek yürürlüğe girmiştir. Üniversiteler disiplini eden ve bu meselelerde yön veren bu Kanunun da belli maddeleri yine Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.

Kimlik Bildirilmesi Kanunu tedvin edilmiştir. Ceza Kanununda yapılan değişikliklerle bazı hususlara cezalar getirilmiştir. Suçluları saklayan ve yardım edenlerle ilgili olarak.

Talebelere verilen burs ve krediler artırılmış, polislin imkânları artırılmıştır.

Şimdi ben burada Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş derken, şunu söylemek istiyorum :

Anayasa Mahkemesi özgürlüklerin ruhunu düşünerek, bunlara ve Anayasal çerçeveye sığmayan her şeyi iptal etmektedir. Bunu hukuki bir çerçevede münakaşa edecek durumda değilim. «Özgürlükler buysa Anayasal haklarımız buysa, bu çerçeveye sığmayan bir kanunu kabul etmem» demektir. Fakat, biraz evvel işaret ettiğim gibi burada sorun şudur; ki bütün anayasa üzerine çalışan memleketlerde de budur, fevkalâde hallerin karşısında devlet ne yapacaktır? Şimdi, eğer normal haller olursa, normal hallerin içinde Devlet zaten çalışıyor, bir problem yoktur; ama hadiseler normal hudutları taşar, bugün hepimizde olduğu gibi, yangın var, çocuklar birbirini öldürüyor, her sokakta, her köşede bir kavga var havasına doğru giderse, bunun artık anayasal özgürlüklerin tamamen somut değil, soyut anlamda ko-

runması ilkesiyle bağdaştırılmasında, gerçeklerle bağdaşmayan bir durum vardır. Fiilen bugün anayasal özgürlükleri tehdit eden bir durum ortadadır ve Devletin bununla mücadeledeki imkânları ortadadır.

Bunu başka bir sahada aynen şuna benzetiyorum muhterem senatörler: Bugün Türkiye'nin fert başına milli geliri 1 000 doları yeni geçti. Şimdi, biz koysak Anayasamıza veya bir yere; «Türk fertlerinin milli geliri 7 000 dolardır, aynen diğer memleketler gibi 7 000 dolarlık milli gelire göre yaşarlar» desek, bu nazari bir hükümdür. Bunun altyapısı yoktur. Türkiye'nin bugün üretim seviyesi 7 000 dolarlık milli gelire imkân vermiyor. Elbet ben de istiyorum evimde sıcak su olsun, ben de istiyorum telefonum olsun, ben de istiyorum dağın başında her şeye sahip olayım; ama bugünün Türkiye'sinin ekonomik yapısı bu noktaya gelmemişse, o zaman bunu bugün gerçekleştirmeyi istemek veya buna göre harcama ekonomisine girmek, Türkiye'yi bir yerde müflis kılar. Bu nasıl böyleyse, koruyamayacağımız birtakım özgürlükleri, ille bunu koruyacağız diye ortaya çıkarsak işte o zaman bugün olanlar oluyor. Yapacağımız nedir?.. Özgürlükleri kısıtlamak değil, katiyen böyle bir düşünceyi savunmuyoruz. Bu özgürlüklere sahip olacak sistemi geliştirmek. Eğer bu sistem için sadece Hükümet diyorsak, yanlış olur; bu bütün perspektifiyle Devletin, bütün anayasal kuruluşlarıyla, eğitimiyle, TRT siyle, özerk kuruluşlarıyla, bütün Devletin bir arada sahip olması gereken bir sistemdir. Yoksa, TRT bugün, bakamın nasıl soyulacağına dair usulleri güzel filmler içinde gösterirse, 1971'den önce TRT'de bir el bombasının nasıl yapılacağı filmde gösterilmiştir. Molotov kokteylinin nasıl yapılacağı TRT'de gösterilirse, banka soymak alelade bir iş halinde görünürse, o zaman Türkiye'de siz hangi polis kuvvetiyle neyi koruyabilirsiniz? Yani, Türkiye'de polis kuvvetleri bir bütünüün bir cüz'idir. Her şeyi polisle kontrol etmeye gidersek, o zaman bu Devlet, hepimizin korktuğu bir faşist devlet olur, polis devleti olur ve en çok kaçtığımız şeyin bu olduğunu hepimiz zannediyorum biliyoruz. Dolayısıyla, eğer böyle totaliter bir sisteme gitmek istemiyorsak, özgürlüklerin karşısını getirmek, nasıl bugün kalkınmayı hızlandırmak istiyoruz; neden?.. Kalkınalım ki, biz de öbürleri gibi refaha erişelim, saadete erişelim. Onun yoluna gidiyoruz ve o çabaları gösteriyoruz. Onun gibi, özgürlüklerimizin hepsine hakkıyla sahip olabilmek için ne lazımsa bu şartları getirelim.

Eğer münakaşayı bu tarafta götürürsek, mesafe alacağımızda hiç şüphem yoktur.

Şimdi, öbür tarafta durdu da Türkiye'de neden savaş durmadı?.. O hususta da görüşlerimi arz edeceğim. Bakınız bugün talebe savaşı çok yerde durmuştur. Terörist mücadelesi vardır, terör grupları vardır; fakat Türkiye'de talebe savaşının durmamasının sebebi, öbür ülkelerden farklı olarak, Türkiye'de talebe kesiminde iki tane birbiriyle savaşan cereyan meydana çıkmıştır. Yani meselâ bugün bir Fransa'yı alırsanız, bir Almanya'yı alırsanız; Almanya'da, Fransa'da daha çok bu hareketler bir sol hareket olarak gelmiştir. Karşısında bununla mücadele gücünde bir sol, karşısında bir sağ bulmamıştır; ama bugün Türkiye'ye bakıyoruz ki, neredeyse ilkokula kadar bir sağ - sol talebe arasına girmiştir. Bunun (biraz evvel de söyledim) fevkalâde tehlikeli olduğuna işaret etmek istiyorum.

Şimdi, bir ortaokulda bugün çocuklar birbirlerini sokakta dövüyorlar; sen sağcısın, ben solcuyum diye... Öğretmenler arasında bu mesele bir doktriner kavgaya doğru gidiyor. Devlet memurları arasında...

HİLMİ NALBANTOĞLU (Ezurum) — Akıncılarla komandolar dövüşüyorlar.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Yani ben saymıyorum, bir yanlış infiba vermeyim; ben hiç birini ismen zikretmiyorum, yanlış anlaşılmayayım diye; çünkü maalesef bu mesele siyasi platformda fevkalâde kullanıldı ve benim kanaatime göre, siyasi platformda bu meselenin kullanılması, meseleyi daha derinleştiriyor. Bu meseleyi mümkün olsa siyasi platformumuzdan alıp bir milli sorun olarak halletmenin yolunu bulsak, çünkü milli boyutlara ulaşmıştır bu mesele. Ben yarın bu talebelerin Devlet memuru olduğu günleri düşünüyorum. Polis olduklarını, hâkim olduklarını, savcı olduklarını, doktor olduklarını düşünüyorum. Böylesine bilmiş, böylesine tek yanlı düşünen insanlarla bu Türkiye nereye gidecektir? Hepimiz bunun ciddi düşünelim ve bunun acı örneklerini (Bakın bir iddia attıdı ortaya, doğru - yanlış bilmiyorum, hepimize ilân ediyorum) umumiyetle solcuların gönderildiği, yaralıların gönderildiği bir hastaneye kaza ile bir sağcı yaralı gönderilmiş; kan verdirtmemişler ölmüş çocuk, bu iddia vardır. Hem ben buna doğru mu yanlış mı demiyorum, fakat böyle bir iddianın Türkiye'de atılabilmesi fevkalâde insanı dehşete düşürücü bir durumdur. Politizasyon bu noktaya giderse biz neyin kavga...

Sayın senatörler;

Türkiye'de bu bakımdan karşı karşıya olduğumuz mesele, bir bünyesel politizasyon kutuplaşmasıdır. Bizim hepimizin burada yeri Devletten yana olmaktadır. Üzüntüyle söylüyorum, katıyen tenkid olarak hiç bir akadaşım almasın.

Yapılan beyanlarda veya gazetelerde çıkan manşetlere bakıyorum, meselâ bugün bir hadise oluyor, bir çocuk vuruluyor. Ertesi gün gazeteye bakıyorum, belli tandanstaki gazeteler onu manşete çıkarıyor; vurdular, kırdılar, kahraman fiilan, öbür ters tandanstakiler de aşağıda küçücük bir yer ya veriyor ya vermiyorlar. Aslında ölen bu memleketin çocuğudur, hadise bir kanun dışı hadisedir. Niye biri manşette, diğeri aşağıda veriyor? Çünkü, onlar meselede ölen çocuğu değil, bu meseledeki doktrin kavgasını düşünüyor. Bir cenaze, alıyorlar bir cenazeyi, en son vazifemizi yapamamız gereken birşey, Ankara'da meselâ Vali bey mani oldu; «Bu cenazeleri böyle siyasi şeylere alet ettirmeyeceğim» dedi. Cenaze götürülüp gömülür ve bir ara cenaze alınıp siyasi protesto mitinglerinde alet ediliyor. Ölüler bile artık bu işe alet edilir hale getirilmiştir.

Toplumumuzun gidisini düşünün ve bunlara eğer biz bir yerde çare bulamazsak, bu çareleri şimdi Hükümet mi bulacaktır? Ben tekrar tekrar buna geliyorum, hükümetler ellerinden geleni yapacaklardır; ben size arz edeceğim neler yaptığımızı, neleri başardığımızı, neleri başaramadığımızı, fakat tekrar ifade ediyorum muhterem senatörler; bu bir Hükümet meselesinin çok ötesinde bütün kuruluşlarıyla bir Devlet meselesidir ve acil bir mesele haline gelmiştir.

Bu bakımdan talebe kesimindeki bu ayrışma, halk kesimine sırayet etmektedir. Bugün halk kesiminde bu son seçimi izleyenleriniz olmuştur, bu son seçimde müşahade ettiğim bir tehlikeye işaret ediyorum. Bazı köylere bazı partilerin mensupları sokulmamıştır, (Söyleniyorum hangi köye) köye sokulmamışlardır, «Sen bu köye giremezsin» sokmayan kimlerdir, işte bu siyasi polarizasyonun genç kuşakları, gençler çocuklar gelenleri taşlamışlardır. Bu hadise bugün yeni başlıyor, ileride büyük bir problem olarak önümüze çıkacaktır, köye kadar giren bir mesele haline gelmiştir.

Ankara'nın her mahallesinde bugün şu kavga var; burası kimin egemenliğinde olacaktır. Bir ülkü ocağı kuruluyor karşısına bir başka dernek kuruluyor, o dernekle, o ülkü ocağı yahut isim verdim başka... Bu savaş yalnız Türkiye'ye has değil onu da söyle-

yeceğim, mesele ben yaşadım Amerika'da Newyork'ta her semtin, o bölgenin hâkimleri vardır. ama doktorlar değildir, kabadayı grubudur, oraya kimseyi sokmaz. Bizde bu doktorlar hâkimliği şeklinde oluyor, kabadayı hâkimiyeti şeklinde değil.

Şimdi, Hükümet bunların hepsinin üzerine gidiyor; fakat meselenin ne kadar büyük bir yangın halini almış olduğuna da dikkatinizi çekiyoruz.

Geçen gün bir hadiseyi anlattım; tabanca ile yakalanan biri, yargı organlarına kadar gidiyor ve yargı organlarında tabanca ruhsatsız olmasına rağmen hâkim canını kooruma mazeretine binaen onu serbest bırakıyor. Şimdi hadise bu boyutlara kadar gitmiştir. Ruhsatsız tabanca taşımamanın kanunlarda cezaları oldukça yüksektir. Şimdi, bugün Türkiye'de ruhsatsız tabanca o kadar çok yakalıyoruz ki, eğer bunların hepsi cezalarını görse çok kimse bugün içeride olması lazım. Çeşitli mazeretlerle bunlar cezalarını göremez hale gelmişler. Benim bakanlığımdan bu yana tahmin ediyorum birkaç bin tane ruhsatsız silah yakalanmıştır. Bunların hepsi hakkında bir Senato Araştırma Komisyonu kuruldu; inanıyorum ki tamamını tetkik etmek lazım. Bu ruhsatsız yakalananlar ne oluyor, ceza görüyor mu, görmüyor mu? Ceza görmeme sebeplerinin hukuki bazları nedir, hukuki boşlukları var mıdır hepsini aramak lazım. Dolayısıyla Hükümet vazifesini yapıyor, silahıyla adamı yakalıyor götürüyor kanuna teslim ediyor, ya oradaki kanuni bir boşluktan, ya bir mekanizmanın çalışmamasından, bunların dahi bir yerde çalışmadığı kanaati vardır.

Efendim, ben birkaç önemli hadiseyi, burada konuşuldu, bu konuşulan hadiseleri müsaade ederseniz bir de Hükümetin resmi kayıtlarından size arz etmek istiyorum:

Sayın Ünsal burada değiller, fakat inanıyorum zabıtları okuyacaklar, birtakım hadiseleri burada gerek bu genel görüşmenin açılmasıyla ilgili olarak, gerekse bilahare burada yaptığı ferdi konuşmasında dile getirdiler. Ben şahsen üsluplara karışmayacağım, herkes kendi üslubunu beyan eder; fakat bazı hadiselerin gerçeklerini görmemiz bakımından bunun bir de Devletin kendi resmi kayıtlarında, bana verilen raporlarda ne olduğunu dinlemekte yarar var. Örnek olarak Ümraniye hadisesini almak istiyorum:

Bu bir müfettiş arkadaşımızın orada hadiseden daha sonra yaptığı ve bir mülki teftiş sonucu bize bildiği inceleme raporu. Bu raporda size yani, bu mesele hakkında ne oldu, sebep nedir, bunların bakanlığımdan okuyorum. Çünkü, kamuoyumuza son

dört, beş aydır işgal eden en önemli olaylardan biridir. Bu muhterem arkadaşımız konuyu şöylece, - ben özetleyerek okuyacağım:

«Üsküdar Örnek Mahallesi'nde 1968 yılında kamulaştırılan...» Arazi 1968'de kamulaştırılmış, 800 dekar bir arazi, İmar İskan Bakanlığına verilmiş, amacı ne? Gecekondu önleme bölgesi olacak. Ümraniye Belediye Başkanlığı hiç bir işlem yapılmadığını bildiriyor burada. 10 senedir burada bir işlem yapılmamış. Şimdi sıra ile gidiyoruz; bu bölgenin yanında da İstanbul Belediyesi içinde kalan bir parçası Göztepe Örnek Mahallesi'nde yapılan sosyal konutların dağıtımında da epey olaylar çıktı, biz de müdahale etmiştik. Uzun zaman boş kalan ve civarında her yer gelişmiş, orası gelişmemiş, burada bir iki defa böyle teşebbüs olmuş, toplu yıkım yapılmış yani, bu ilk yıkım değil, Üsküdar Kaymakamlığı yıkımın etkin bir tedbir olmadığını, sosyal konutlar için hazırlanan projelerin derhal uygulanmasını istemiş; Valilik bu meseleyi ilgililerle görüşüyor ve gelelim şimdi hadiselere:

Barada birden bire belki şu veya bu sebeple başka bir yerden yıkım yapılarak, askeri bir bölgeden yıkım yapılan bir grup kimse burayı boş olarak duydukları zaman ki, burada şunu da işaret edeyim, bunları tahkik ettiriyoruz, bu meselede zavallı olan halktır, yani oraya gelip evini yapmaya çalışan insan zavallıdır. Bunu sömüren çok kimse vardır, ona da katılıyorum ve bu arada bir Mafia gibi bunları onlara satanlar da olduğu tespit ediliyor. Yani, birtakım arazileri araya giriyorlar, bunun komisyoncusu var, geniş şebekeleri var bunlar hâlâ tahkik mevzuudur ve vatandaş oraya götürüyor gel, şuraya yap, yalnız İstanbul'da değil her yerde oluyor. Ankara'nın başında da böyle bir sorun vardır ve özellikle bazı anarşik gruplar da bu hadiseleri istismar ediyorlar. Meselâ, Ankara'nın bazı gecekondu bölgelerinin üzerinde bazı sol grupların isimlerini işlediklerini helikopterden bile görmemiz mümkündür, oraları bir nevi kendi tabiriyle kurtarılmış bölge, halk meclisleri bilmem ne gibi şeylere itmeye çalışıyorlar, inançları budur.

Şimdi hadiseyi ele alalım; yıkım ekiplerinin güvenliği sağlamakla görevli 250 kişilik bir toplum zabıtası veriliyor, oraya teşkilât geliyor. Saat 9,30'da yıkımın yapılacağı yere gidilmiştir, polis topluluk ile bir çatışmaya girmekten kaçınmış, halkın toplu olarak bulunduğu yerde yıkım yapılmayarak yıkım ekipleri burada bekleyip hoparlör ile halkı ikaz ediyorlar.

Polisi, saat 12,30 sıralarında o ana kadar sloganlarını bağırıp, marşlar söyleyen, ellerinde taş, sopa, pankart ve Türk Bayrakları bulunan kadınlı erkekli kalabalığın hücumuna uğramıştır. O kalabalık, polise hücum ediyor. Çünkü, polis o kalabalıkla yıkımın arasına girmiş vaziyette.

Şimdi, hadise bundan sonra enteresan. «Aynı anda topluluğa önderlik ettikleri ve hatta halkı zorladıkları anlaşılan silahlı kişiler, kısmen susturucu taktığı anlaşılan silahlarla polise ateş açmışlardır. Toplum Polisi önce panik halinde geri çekilmiş, kalabalığın bir ara duraklamasından yararlanıp, toparlanarak panzerlerin himayesinde ilerleyerek eski yerine gelmiştir. Bir saat süren çatışma sırasında sekizi ateşli silahla, dokuz polis memuru ile pek çok vatandaş yaralanmış ve olaylar sonunda altı vatandaşımız hayatını kaybetmiştir.»

Sayın Ünsal bu rakamı 33 olarak verdiler; herhalde başka bir olayla...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — 11 isim verebiliriz size.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Hayır, bizim buradaki resmî kaydımızı okuyoruz.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Sizin öbür kayıtlarınız da yanlış.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — «Olaylardan sonra polis, yeni takviyeler alarak duruma hakim olmuş; askeri birliklerin ve jandarmanın bölgeyi kontrol altına almasından sonra yakalanan 89 sanıktan 45'i tutuklanmış; üç sanık hakkında gıyabi tutuklama kararı verilmiş; Cumhuriyet Savcılığınca yürütülen hazırlık soruşturmasının devam ettiği, henüz sanıklar hakkında dava açılmadığı öğrenilmiştir.» diyor o zaman yapılan teftiş.

Olaylardan sonra, Emniyet ekiplerince yapılan aramalarda ele geçen delillerden ve bazı sanık ve tanık ifadelerinden bu bölgede kurulan Örnek Mahallesi Kültür ve Dayanışma Derneği içinde örgütlenen silahlı militanların halkı direnişe hazırladıkları, teşvik ettikleri, olaylardan önce kendi inançları doğrultusunda eğitmeye gayret ettikleri, günlük ihtiyaçları için yardımcı olarak halkı elde etmeye çalıştıkları bu suretle direniş için bir nüve oluşturmaya ve arkalarında gizlenip himaye görebilecekleri geniş bir topluluk meydana getirmeye gayret ettikleri, olaylardan sonra da yardım toplayarak aynı gecekonduları yeniden yaptırmaya muvaffak oldukları öğrenilmiştir.

Bölgedeki bazı hizmetleri için komiteler kurup halkı daha fazla bu direniş için nazırladıkları hat

ta bölgeye ancak bu yasa dışı güçlerin izniyle girilebildiği, parola vermeden hiç birinin bölgeye giremediği, geniş ölçüde tahkimat yapıldığı ve savunma tesisleri kurulduğu rivayetleri vardır.

Şimdi, tahminini yapalım, gerçekleri böyle görelim. Eğer, burada sadece gerçekleri, hakikaten sönmürülen o insanların meselesi olarak koyarsak, eksik koymuş oluruz. Bu bakımdan şu tahlile de dikkatlerinizi, çekiyorum.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 49 ncu maddesinde; «Devlet yoksul veya dar gelirli ailelerin sağlık şartlarına uygun konut ihtiyaçlarını karşılayıcı tedbirleri alır.» denmektedir.

Mevcut gecekonduların ıslahı, tasfiyesi yeniden gecekonduyu yapımının önlenmesi amacıyla çıkarılan 775 sayılı Kanun, Belediyelere arsa ve mali imkân sağlanması, gecekonduların ıslah ve tasfiyesi, gecekonduyu önleme bölgelerinin belirlenmesi, altyapı tesisleriyle sosyal konut yapılması konularını düzenlemektedir. Kanun, yeteri kadar konut üretilmediği gerçeğinden hareketle, dar gelirli ve yoksul ailelerin çok sınırlı imkânlarını da değerlendirmeyi ve her halde gecekonduyu yapımını önlemeyi amaçlamıştır. Buna rağmen özellikle büyük kentlerimizde gecekonduyu yapımı artarak devam etmiş, gecekondularda yaşayan halkın, kent halkına oranı da hızla yükselmiştir.

Büyük kentlerdeki artan nüfusun yaklaşık üçte dördü göçlere dayanmaktadır. Kent nüfusunda artış tahminleri aşmış olsa bile, hükümetlerimiz için bir sürpriz olmamak gerekir. Kentlere göçü önlemek nasıl imkânsız ise, yeterli konut üretilmeyen bir kentte gecekonduyu yapımını önlemek de imkânsızdır.

Devlet, 1961 Anayasasına rağmen kent nüfusunun yarıdan fazlasına başını sokacak konut sağlayamamıştır. Her şeye rağmen yasalara bağlı kalması ise, insanlardan beklenemez ve zaruretler yasaları zorlayıp yıkar. Toplum ihtiyaçlarına cevap veremeyen yasalar uygulanamaz. Toplum ihtiyaçları hukuk kurları içinde karşılanamazsa, bu ihtiyaçları başka türlü gidermeye zorlanır. Ancak, sorunun bu şekildeki çözümünü her zaman yasalara uygun olmayabilir. Gecekonduyu Kanunu amacına ulaşamamış, yeterli konut üretilmediğinden gecekonduyu yapımı da önlenememiştir. Bundan sonra da polise tedbirlerle önlenmesi beklenmemelidir.

1968 yılında gecekonduyu önleme bölgesi olarak tahsis edilen Ümraniye, Örnek Mahallesi'ndeki 800 dekar arazi bugüne kadar altyapı tesisleri tamamlanıp, konut yapımına hazır hale getirilemediğinden dolayı bir

hedef olmuştur. Devlet şefkatine hasret kalmış ve maksatlı yardımlarla veya fabriklerle şartlandırılmış olan gecekondulu halkı kendisini polise karşı gelmeye zorlayan ve arkasından ateş eden yasa dışı militan grupların kurbanı olmuş ve hem malından, hem canından edilmiştir.

Bir çok olayda olduğu gibi, gerçek katiller de yakalanamamış, kandırılmış masum insanlar olayın sanıkları olarak yakalanmışlardır. Polis daha önceki olaylarda olduğu gibi, yakalanamayan sanıkların ve ihmallerinden dolayı sorumlu olması gereken kuruluşların günahını haksız yere yüklenmek durumunda kalmıştır. Polisin yetersizliği her olayda esasen ortaya çıkmaktadır. Bir kaç güvenlik görevlisinin ihmali ni saptamak veya onları cezalandırmakla da bu soruların çözülmesi mümkün değildir.

Ümraniye'de mesele yargıya gitmiştir, yargıda görülmektedir. Yalnız burada iki gerçeği resmi bir değerlendirme raporu olarak bana verilen bu rapor ortaya koyuyor.

Birincisi, burada yasal çerçeve dışında birtakım tahrikler vardır, silahlı birtakım hareketler olmuştur.

İkincisi de bu meselede oradaki masum vatandaşlar bu konuda bir tabii ihtiyaçlarını karşılama istikametinde giderken başka bir şeye kurban edilmişlerdir.

Şu mevzuu ben münakaşa etmiyorum : Bu yapılan gecekondular yıkılmı mı yıkılmamı mı?.. Eğer bunları münakaşaya gidersek, o zaman rejimin ana özgürlüklerinin hepsini münakaşa etmemiz lazım. Mesela bir milletvekili hanım arkadaşımızın evine hırsız girmiştir, bundan iki üç gün önce mücevherlerini almış. O gece bana saat 01.30'da telefon ediyor «Siz neden evimin güvenliğini koruyamıyorsunuz?» diyor. Nasıl bu milletvekili hanımefendi bunu benden sorma hakkına haiz ise, o mülkün sahibi olan da diyor ki «Bu mülkün benim mülküm olduğunu Devlet korumalıdır».

Eğer şimdi bazı mülklere tecavüzü hoşgörecektir, sak, velevki bir merhamet sebebiyle, o zaman bu sözleri konuşan kimselerin yarın evine girip, mallarını çalanlara da ses çıkaramayacak hale düşeriz. Çünkü eğer hak-hukuk yok da böyle yeni kendine göre bir hak-hukuk gelişirse, bunun sonu hukuk düzeninin yıkılmasıyla son bulur. Onun için hukuk düzeninin korunmasında hepimizle titiz olması gerektiğine tekrar işaret etmek isterim. Hukuk çalkınırsa, mesele yargıya gitmişse burada bize düşen, yargının çalışmasını beklemek ve yargının dışında bir suçlamaya hiç birimizin gitmemesidir.

Şimdi burada bu vesile ile ben bir milletvekili arkadaşımızın Sayın Cumhurbaşkanlığı makamı hakkında ve İstanbul Valisi hakkında söylemiş olduğu sözleri fevkalade üzüntü ile karşıladığımı ifade etmek istiyorum. Eğer yasaların tanıdığı tercih hakları bu şekilde suçlamalarla, bu şekilde, özellikle sorumsuzluğu Anayasamızla bile belirtmiş bir makama yapırsa, korkarım Türkiye'de bundan sonra yasal düzenin hiç bir yerine biz sahip olamayız.

Ben kimseyi savunacak durumda değilim. Burada ismi geçen kimseler, Sayın Cumhurbaşkanlığı makamı, her türlü tenkidin üstünde tutulması gereken bir makamdır. Sayın Şentürk, aramızda bir senatör arkadaşımızdır, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetine uzun yıllar çok şerefli bir görev vermiştir. Türkiye'nin en büyük vilâyetinin uzun yıllar valiliğini yapmıştır. Burada yaptığı vazife de tamamen kanunların kendisine yüklediği bir görevi yapmaktır ve ben inanıyorum ki, kendisi gelip burada bunu yapmış olmasının sebeplerini ortaya koyacaktır. Kanunların kendisine verdiği görevi yapan bir idareciyi eğer bunu yaptığından dolayı suçlarsak ve bu Parlamentoda olursa, ondan sonra kanunları yapmaya kimi sevk edebilirsiniz, ondan sonra Türkiye'nin her yerinde bir sürü kanunsuzlukların olmasına göz yuman idarecileri nasıl o meselelerin üzerine bazı riskleri göze alarak sevk edebilirsiniz?.. Bunu hepimizin ciddi ciddi düşünmesi lazımdır.

Mesela, bugün burada birtakım güçlerin okulları ele geçirmeye çalıştığını söyleyen arkadaşımıza söylüyorum; idareci onların üzerine gitmesin mi?.. Yarın biri kaşkar «Vay masum talebelerin üzerine gittin» diye bu işlerin üzerine gitmesin mi, sokakta birbirini vuranların üzerine gitmesin mi?.. «Vay, masum talebeler birbirleriyle oynuyorlardı, niye gittin üzerlerine aldın içeri» mi desin?.. Yani kanunların uygulamasına eğer biz haklılık kazandırmazsak ve birtakım kendimize öz taraftan sübjektif sebeplerle kanunları uygulayan insanları, bunları yaptıklarından dolayı suçlarsak, bu çatı korunamaz. Çünkü bu çatı kanun çatısıdır, burası Yasama Meclisidir. Kanunları koruyanları bilakis tebcil etmemiz lazım. Onlara teşekkür etmemiz lazım, onları uygulayanlara bizim her bakımdan minnettar olmamız lazım. Çünkü, bizim, kanunları yapmamız yetmez; onları uygulayacak insanlara ihtiyacımız vardır.

Bu bakımdan ben, muhterem arkadaşımıza katiyen bir tenkid olarak söylemiyorum; yalnız, bir kamu idarecisi olarak İçişleri Bakanlığının bir yerde Devlet idareci ile ilgili sorumsuzluklarını yüklenmiş bir kimse ola

rak o söylemiş sözlerin, hakikaten, beni fevkalade üzdüğünü ve bu çatı altında bu gibi sözlerin söylene - gelmesini, bir yerde, Türk idaresine fayda değil, zarar getireceğine işaret etmek istiyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Daha sağlam yapın daha sağlam; alşın bunlara.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Dünyanın hiç bir yerinde bu özgürlükler, bu kürsüler - benim kanaatim, korunmuştur, masun kürsülerdir - niye masundur? Her şeyi rahatlıkla konuşalım diye. Aynen özgürlükler gibidir bu kürsüler. Rahat konuşulmak için, rahat yaşamak içindir; ama onu başkalarının haklarına, başkalarının özgürlüklerini tecavüz etmekte kullanmamız mümkün değildir.

Mesela, burada kendisini savunma iktidarı olmayan bir kimse hakkında burada konuşmak ve onu itham etmek bence fevkalade yanlışdır. Mesela eğer yanlış hatırlamıyorsam, bir valinin hakkında, ki burada konuşma hakkı yoktur, o da gene kanuni vazifesini yapan bir vali hakkında «Katil vali» tabiri kullanılmış, tamamen yasal vazifesini yapan, yasaların asla suçlamadığı idari görevini yapmış bir insana burada «Katil vali» dersek, o zaman biz hangi yasalara...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Yasalarda insanların üzerine bomba atmak yoktur.

BAŞKAN — Müdahale etmeyin rica ediyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Yasal görev?..

BAŞKAN — Rica ederim efendim, beğenmeyebilirsiniz fikirlerinizi; dinlemezsiniz, dışarı çıkarırsınız, ama müdahale etmek hakkınız yok.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Bu mantıkla idare ederseniz.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Sen ağzına geleni söyledin.

BAŞKAN — Rica ediyorum efendim.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Ben, sabırla buradaki konuşmaları dinledim ve hatta bizi aşan ve şahsamızı da hedef alan birtakım tenkitleri bu çatının altında olmamız gereken olgunlukla dinledim. Aslında, bunların içinde tamamen haksız olan beyanlar da vardı, fakat hiçbirine müdahale etmeyi düşünmedim bile; çünkü burada bana söz hakkı verilecekti, hepsi hakkında görüşlerimi açıklayacaktım ve bu görüşlerimi açıklarken - tekrar ifade etmek istiyorum - herhangi bir muhterem üyenin kişiliği ile hiç bir ilişim yoktur, sadece hürmet borçluym. Yalnız, burada söylenmiş, şu tarihi zabıtlara giren sözlerin bir gün Türkiye Cumhuriyeti'nin dokümanları

olacağını, bu belgeler üzerinde Devlet idarecilerinin çok çok çalışacaklarını ve tarihi vesikaların da bu anlayışlar içinde olması gerektiği inancıyla vazifemi yapıyorum.

O sözlerin cevapsız kalmasına ben razı olamam, bir Devlet yöneticisi olarak ve benden başka bunu da söyleyecek burada bir konuşucu yoktur. İstanbul Valisini savunma benim vazifemdir. Eğer ben onu savunmazsam burada, vazifemi yapmamış olurum. Vazifesini yapan bir valiyi savunmazsam ben burada, o zaman ben vazifemi yapmamış olurum. Vazifesini yapanları savunmak hakkımdır. Anarşik insanların üzerine gitmiş.

ŞERİF TÜTEN (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Biz de söyleyeceğiz.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Efendim, herkes kendisini şahsen koruyacaktır. Ben, makamı ve Devletin makamlarını koruyorum.

Bugün bir Malatya Valisi, güvenlik kuvvetlerini öldürmek üzere silah çekmiş ve silahla müsademe edenlerin üzerine gitmesin mi?..

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — O henüz belli değil.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Bunların hepsi yargıda...

BAŞKAN — Efendim, çok rica ediyorum; karşılıklı konuşulmaz.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Yani, belli olan bazı şeyleri..

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Öldüğü belli değil, onun öldürüp öldürmediği..

BAŞKAN — Sayın Ünsal, Sayın Ünsal; çok rica ederim, oturduğunuz yerden konuşma hakkını haiz değilsiniz efendim.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Ümraniye meselesi bundan ibarettir. Ümraniye meselesini aslında zikredişimin tipik bir meseledir. Ümraniye meselesi aslında, Türkiye'nin çok önemli sorunlarının bir araya geldiğidir. Devletin çalışmadığını gördük. Ümraniye meselesinde Devlet çalışmamıştır. On sene...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Kalender var..

BAŞKAN — Sayın Bakan, bir dakikanızı..

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Aynı konuşmalar.

BAŞKAN — Sayın Ünsal...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Karar da var.

BAŞKAN — Sayın Ünsal; Sayın Bakan konuşmasında hiçbir şahsa müteveccih bir kelimada bulunmadılar.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Daha nasıl bulunacak?...

BAŞKAN — Hiç kimseyi incitmediler, siz niye oradan, yerinizden müdahale ediyorsunuz efendim?.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Ümraniye'nin yanında Kalender sırtları da var.

BAŞKAN — Hayır, size müteveccih bir söz olmuyor.

Buyurun efendim, devam edin.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Bu, Ümraniye olayında Devlet çalışmamıştır. Güvenlik kuvvetleri halkla karşı karşıya getirilmiştir. Türkiye'nin kronik bir meselesidir. Devlet, bu meselenin çok gerisinde kalmıştır. Gecekondu meselesi, bir başka meseleye dönüşmektedir, bir sosyal oluşuma dönüşmektedir ve istismarı fevkalâde şiddetle yapılmaktadır. Bunu burada ilan ediyorum. Demin ifade ettiğim gibi, Türkiye'ye bugün kasteden güçler, Türkiye'nin iç meselelerini istismarda fevkalâde gayretlidirler ve bunlardan birisi de, gecekondu bölgesindeki halkın ıstıraplarıdır.

Muhterem senatörler;

Bu bakımdan, gecekondu meselesini, Ümraniye meselesini, yine bir Hükümetin iki güvenlik kuvvetinin yanlış davranışı olarak tahlil edip orada bırakmayı fevkalâde bu meseleyi küçümseme görürüm. Bu meselenin içinde çok boyutlar vardır ve hepimizin bu meselelere bu perspektifte eğilmemiz gerekir, devlet olarak eğilmemiz gerekir.

Diğer birkaç mevzu burada dile getirilmiştir. Bunlara da olay olarak eğilmek istiyorum.

Bunlar resmi kayıtlardır. Şimdi bir hususa işaret edeyim. Burada konuşan arkadaşlarımızın resmi kayıtlara dayanarak konuştukları da vardır, gazete haberlerine dayanarak konuştukları da vardır veya birkaç kişiyle görüşüp onların beyanlarına göre konuşmaları da vardır. Hukukun prensibi, meselenin sübut bulması halinde bir hüküm ifade eder. Eğer sübut bulmamışsa, bir subjektif ifadeden ileriyeye gidemez bir beyan. Bu bakımdan, efendim, filanca şöyle söylüyor, o halde bu olay böyle olmuştur hükmünü vermek fevkalâde yanlıştır. Dolayısıyla bir hükmün sübut bulması için birinin dinlenmesi, üçünün dinlenmesi değildir. Bunun belli organları vardır. Bu belli organlar hüküm verebilir. Yoksa, ben size söyleyeyim; bugün birbirleriyle dövüşen iki gruptan bir bu yanı dinleyin, bir öbür yanı dinleyin, hadiseyi anlamamız mümkün değildir. Herkes kendine göre anlatır. Hadiseyi karşı

tarafın başlattığını, suçlunun o olduğunu ifade eder, hatta olaylara dahi buna göre şekil verir. Bugün maalesef özellikle talebe olaylarında bunu yaşıyoruz, anarşik olaylarda bunu yaşıyoruz. Hadiselerde ifade verenlerin çoğu subjektif ifade veriyorlar ve dolayısıyla yargı mekanizması fevkalâde zor durumlara karşı karşıya kalıyor.

Ben, burada Hekimhan olayları diye sayın arkadaşlarımızın getirdiği, bana verilen notu okuyorum, güvenlik kuvvetinin notunu okuyorum.

HİLMİ NALBANTOĞLU (Erzurum) — Doğru mu o notlar, tahkik ettiniz mi, doğru mu?..

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Eğer güvenlik kuvvetlerinin verdiği not da doğru değilse, o zaman yapılacak şey, bunları burada hiç konuşmayıp, yargının vereceği hükmü beklemektir. Ama burada konuşuldu, güvenlik kuvvetleri itham edildi. O zaman ben bunu konuşmaya mecburum. Eğer burada hiç konuşulmasaydı, biz de konuşmayacaktık. Ama burada zabıtlara birtakım, gerçek olmadığına inandığı bizim ilgililerin birtakım hususlar geçmiştir. E. şimdi burada bir savunma hakkı, en tabii hakkıdır. Ben bunu yapmaya mecburum. Yapmazsam, görevimi yapmam. Onu ifade ediyorum. Yoksa burada bu Hekimhan olayı subjektif olarak dile getirilmeseydi, benim de bunu okumama lüzum yoktu, ama yarın şu zabıtlarda olay öyle tarif edilir, öbür tarafı anlatılmazsa tarihe yanlış bir doküman intikal eder.

Müsaadenizle okuyacağım. Can güvenliği ve eğitim özgürlüğü konusunda açılan, burada birşey yapılmıştır, sayın konuşucunun beyanı var.

«Hekimhan İlçesi meydanında Kurban Bayramının birinci günü, yani 22 Kasım 1977 akşamı saat 17.00 sularında 70 ilâ 80 tane CHP tandanslı kişi, olaydan önce Bayram münasebetiyle gezinti yapan 15 kadar sağ düşünceye mensup öğrenci veya esnaf-lafa küfür etmişler. Onlar da, ses çıkarmamaları üzerine 15 - 20 dakika dolaştıktan sonra aynı gençlerin yanına gelerek tekrar sözle tecavüz ettikleri sırada sol gruptan Mehmet Ali Yücel, sağ gruptan Neşet Kaplan'ı bıçaklaması üzerine sağ grubun taşla sol grup üzerine yürümesi neticesi, sol gruba mensup kişilerden bir kısmı CHP binasına, diğer kısmı da CHP binası altında CHP İlçe Başkanı Bekir Özdemir'e ait içkili lokantaya girmeleri üzerine, bu arada sağ gruptan yaralananlar hastaneye kaldırılmıştır. Lokantada içki içmekte olan CHP İlçe Başkanı Bekir Özdemir, CHP'li Belediye Başkanı Mesut Mutlu, CHP Meclis adayı Doğan Unsalan, ruhsatsız

olarak taşıdıkları tabancalarla içeriden dışarıya çıkarak ateş etmeye başladılar. Bilahare, daha önce parçalanmış sol tandanslı gruplarla birleşerek 15 kişilik sağ grup üzerine yürümleri neticesinde, sağ grup CHP ilçe binası karşısında olan AP binasının içerisine sınırlarsa da, tabancalarla AP binasına da ateş edilir. Bu arada AP binası içinde ve AP'li olan 36 yaşlarında Kaya Çavdar isimli vatandaş, kalbinden alınmış olduğu yara sonucu derhal olay yerinde ölür. Ayrıca, AP'li olup Abdülkadir Çatal adlı şahıs alından kurşunla yaralanır ve tedavi edilir. AP'li Hüseyin Çavdar boynundan kurşunla yaralanır ve Malatya'da hastaneye yatırılır. Bu arada kurşunlardan bir tanesi de AP'li Halil Usta'nın pardösüsünü deler geçer. İlçe emniyet görevlilerinin olaya bilfiil iştirak eden 60'a yakın bir grupu karakola götürdükleri, olaya adı karışan Belediye Başkanının evinde ve diğer 25 kişilik grubun CHP binasında bekledikleri sırada ve tahminen olaydan bir saat sonra Hekimhan'a 70 kilometre mesafede olan Malatya'dan takviye kuvvetleri ilçeye girer. Takviye, 70 kilometre mesafeden gelmektedir ve bir saat içinde gelmiştir.

CHP binasında ve CHP İlçe Başkanı Bekir Özdemir'in lokantasında yapılan aramada; CHP İlçe binasında sustalı bıçak, lokantada da bir adet, patronun oturduğu masanın üzerinde satır, kavgada kullanılmak üzere hazırlanmış masanın altında sopalar, 20 adet boş kovan ve lokantanın ocağının davlumbazı içinde gazeteye sarılmış ve olayda kullanılmış olan 14'lük bir adet tabanca ve sekiz adet dolu mermi bulunmuştur.

Ayrıca AP binasında...»

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Bu bir güü sonra, Cuma günü değil.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Efendim, ben okuyorum.

Sizi susarak dinledim; yoksa söylediğimize söyleyeceğim çok şeyler vardı. Lütfen burada beni dinleyiniz.

BAŞKAN — Lütfen efendim.

Sayın Bakan, devam ediniz efendim.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — «Ayrıca AP binasında, dışarıdan atılan 15 mermi çekirdeği olduğu halde CHP binasında dışarıdan atılmış herhangi bir kurşun yarası ve tahribat olmadığı, yalnız lokantada içeriden dışarı doğru atılan kurşunlarla kırılan iki tabak cam olduğu ve kurşunların içeriden atıldığı bilirkişi tarafından tespit

AP'nin camlarının dışarıdan atılan mermi ile kırıldığı ve ayrıca sağ partilere mensup 15 - 20'ye yakın esnafın dükkânlarının camları dışarıdan atılan taşlarla ve tabanca ile kırıldığı anlaşılmıştır.

CHP, AP binaların arasında 20 metre mesafede 7,65 ve dokuz milimetre çapında 50 civarında boş kovan bulunmuştur. CHP binası içinde bulunan 15 - 20 kişi, hakkında yapılan aramayı mütaakıp soruşturma yapılmak üzere emniyete götürülmüş ve Belediye Başkanı da ayrıca bilgisi alınmak üzere karakola davet edilmiştir.

Olay tahkikatı bir gün devam etmiş, tahkikat sonunda CHP İlçe Başkanı Bekir Özdemir ve CHP'li Belediye Başkanı Mesut Mutlu ile CHP Belediye Meclisi üye adayı Doğan Ünsalan adam öldürmekten tevkif edilmişlerdir.

Neşat Kaplan'ı bıçakla yaralamaktan Mehmet Ali Yücel isimli şahıs tevkif edilmiş, diğer geriye kalan suçluların ise sorguları ve mahkemeleri gayri mevkufluk olarak devam etmektedir.

Tahkikat süresince görevli polis memurları tarafından hiçbir vatandaşımıza el sürülmemiş ve hakarete bulunulmamıştır. Hatta, karakola alınan 20 - 30 civarındaki CHP'li gençler, sorguları için bekledikleri Hükümetin en alt katında gömlek ve fanilalarını yukarı doğru kaldırıp sırtlarını çıplatarak duvara sürtmek suretiyle kızarma ve iz bırakarak ve daha sonra polis dövdü diye istismar etmek için duvara sırtlarını sürttikleri sırada, nöbetçi polis memurunun dikkati çekmesi üzerine olay yerine girilerek durum hakkında zabıt tutulmuştur.»

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Siz inanıyor musunuz buna?

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Ben resmi raporu okuyorum efendim.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Doktorlardan 29 günlük raporları var.

BAŞKAN — Lütfen efendim, müdahale etmeyiniz. Çok rica ediyorum.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Efendim, resmi raporu okuyorum.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Böyle resmi rapor olmaz.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, çok rica ediyorum efendim.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Bu resmi rapor değil.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, siz bir iddiada bulunmuyunuz. Sayın Bakan da cevap veriyor. Sizininki na-

sıl dinlendi, zabıtlara geçti ise, bu da dinlenecek, zabıtlara geçecek efendim. Rica ediyorum.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Olay anında Ali Akyüz'ün evinde olduğu, olaydan sonra ilçe kaymakamına giderek zabıtların yeter-siz olduğuna dair kaymakamla münakaşa ettiği, kaymakam tarafından il yetkililerine bildirilmiştir.

Adam yakma olayı yoktur. Gerek adliyeye, gerek idareye böyle bir olay intikal etmemiştir. Metin Akyüz, Ferit ve Halil Akyüz polis memurları olup, Malatya dışındaki vilayetlerde görevli bulunmaktadırlar. Kurban Bayramı dolayısıyla memleketlerine geldikleri ve olayla kesinlikle ilgilerinin olmadığı, Ali Akyüz'ün akrabası olduğu için şayia çıkarıldığı yetkili makamlarca tespit edilmiştir.

Sol tandanslı hiç bir vatandaşta olay esnasında veya olayla ilgili olarak kurşun atıldığı tespit edilmiştir.

Alevi vatandaşlara karşı düşmanca hareket edildiği ve tahrik olunduğuna dair idareye ve adliyeye intikal etmiş olay yoktur. Böyle bir şey de söz konusu değildir. Sol tandanslı olarak olaya karışan 83 kişi CHP'li olarak bilinmekle beraber, 15 - 20 kişisi CHP Meclis üyesi, Meclis üye adayı, Encümeni üyesi, Encümen üye adayı, geri kalanları da ortaokul ve üniversite sırasındaki öğrencilerdir. Sonuç itibarıyla olay, CHP'li vatandaşlar tarafından meydana çıkarıldığı için, bir şahsın ölümü ve üç şahsın da yaralanmasına bunların sebep olduğu, seçim arifesinde umumi efkâr tarafından böyle bir havanın çıkarılmasının CHP aleyhine bir hava doğuracağı endişeleri oradaki arkadaşlarımızı; milletvekili ve senatör arkadaşlarımızı olayla ilgilenmeye zorlamıştır. Olayın ne şekilde cereyan ettiği adliye zabıtlarında mevcuttur ve tevkifler durumu açıkça ortaya koymaktadır. Olaya ilçe asayiş kuvvetlerinin zamanında el koyduğu, İl Emniyet Müdürlüğü'nün emrinde il takviye birliklerinin zamanında yetiştiği, ertesi günü Malatya Valisi ve İl Jandarma Komutanının olay yerine gitmeleriyle idare kendisine düşen görevi en iyi bir şekilde yapmış bulunmaktadır.

Şimdi efendim, bu olayı burada anlatan arkadaşlarımızı bir noktaya davet ediyorum. Bu olayın burada; adamın öldüğü, üç kişinin tevkif edildiği kısımları anlatılmıyor. Aslında toplumu rahatsız eden bu olaylardır. Bir kişi ölmüş, ruhsatsız tabancalar sıkılmış, bir büyük hadise var; arkadaşlarımız hadisenin bu kısmını burada dile getirmiyorlar.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Mahkemeye intikal etmiş, niye getireyim?

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Öbürü de mahkemeye gidiyor. Acaba diyor; niye hadisenin bütünü burada dile getirilmiyor da, sadece bazı insanların sırtını sürterek mi, yoksa dövülerek mi sırtlarının kızardığı meselesi dile getiriliyor? Beni hakikaten bu düşündürüyor.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Tabii işine geleni anlatıyor.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Bir dene bakalım, sırtını duvara sürterek nasıl yaralarsın? Bir duvara sür de bakalım.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Bir insanın ölümü hiç mi önemli değil? Burada, onu konuşmuyoruz; öbür birkaç kişinin (ki, sanık olarak tutulmuşlar) sırtının yaralarından bahsediyoruz. Yani, ben burada hakikaten meselelerdeki perspektifimize dikkati çekmek istiyorum.

Gene burada dile getirilen bir husus var. 7.11.1977 günü Ankara Mamak semtinde Saim Yıldız'ın evine bomba atıldığına dair bir beyan yapılmıştır. Bugün de böyle bir bombanın atıldığına dair bültenlerde bir kayıt yoktur. Mamak Karakolunda görevli...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Biz böyle bir şey söylemedik; «Bomba» demedik.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Zabıtlardan alıyoruz efendim; zabıtlarda ne varsa onu ifade ediyorum.

Mamak Karakolunda görevli Komiser Yavuz İzci'den telsiz ve telefonla sorulmuş, «Böyle bir olay meydana gelmediği ve Saim Yıldız adındaki şahsın da hiç bir müracaatının olmadığı» bildirilmiştir.

Şimdi, eğer dediğiniz gibi, bir olay varsa, ev dar-madağın edilmişse, bu vatandaşın en azından bunu karakola kadar götürmesi gerekirdi.

Pir Ahmet Solmaz'ın ölüm olayı mevzuuna geçince :

Bu hadisede de bendeki not şudur; buraya, zabıtlara geçmesi için arz ediyorum :

Munzur oğlu 1956 doğumlu Pir Ahmet Solmaz 2 Eylül 1977 günü şüphe üzerine Elazığ'da yakalanmış ve evinde yapılan aramada çok miktarda yasaklanmış yayın, dinamit kapsülleri, 22 adet dinamit lokumu, 2 adet uyku tulumu, 1 adet makineli tüfek, tamburasyyla, «Türkiye Komünist Partisi Marksist, Leninist» adlı gizli örgütün yayın organı «Kızıl Yol» isimli kitaplar ele geçirilmiştir.

Pir Ahmet Solmaz, «Türkiye Komünist Partisi Marksist, Leninist» adlı gizli örgütün Elazığ hücre-sini kurmak, hücre elemanlarını eğitip yetiştirmek,

silahlı ve bombalı eylemlerde bulunmak, komünizm ve Kürtçülük propagandası yapmaktan mütevellit düzenlenen soruşturma evrakı ve suç defilleriyle birlikte 6 . 9 . 1977 günü Cumhuriyet Savcılığına tevdi edilmiş ve Cumhuriyet Savcılığınca Türk Ceza Kanununun 141/1 maddesi gereğince tutuklanarak cezaevine gönderilmiştir.

6 . 9 . 1977 günü suçlu, Cumhuriyet Savcılığınca sorgusu yapılırken, şifahen polisler tarafından dövüldüğünden bahisle beyanda bulunması üzerine, savcılıkça cezaevi marifetiyle muayeneye sevk edilmiş, dövülmediğine ve vücudunda darp arazi olmadığına dair doktor raporu alınmıştır.

Cezaevinde tutuklu mahkûmların, adı geçen imza ve yazısını taklit ederek cezaevinde suçlunun muayenesini sağladıkları, Pir Ahmet Solmaz'ı içeride kendilerinin döverek, dövüldüğüne dair rapor aldıkları ve otopsi raporunda da açıkça belirtilen 4 - 5 gün evvelinden olabileceği kanıtlanan darp arazları, damar kanaması neticesi öldüğü, güvenlik görevlilerinin normal bir tahkikat seyri neticesi suçluyu mahkemeye sevk ettikleri, suçluya herhangi bir ceza cefa yaptıklarına dair şu anda somut bir kanıtın bulunmadığı ve bu konuda halen adli soruşturmanın Cumhuriyet Savcılığınca yürütülmekte olduğu anlaşılmıştır.

Mesele adliyededir. Eğer, bir suçlu varsa, çıkacaktır. Bizdeki bilgiler bundan ibarettir ve bunu ben burada ifade etmek durumundayım.

İsmail Gökhan Edge'nin ölümü olayı:

Necmettinoglu, 1953 doğumlu İsmail Gökhan Edge, 20 . 11 . 1976 günü saat 20,30 sıralarında Diyarbakır'da görevli ekiplerce yapılan umumi arama da durumundan şüphelenilerek yakalanmış ve elinde bulunan çantada «Halk Kurtuluş Ordusu» adlı gizli örgüt ile ilgili dökümanlar ele geçirildiğinden gözaltına alınmıştır.

Adı geçen 21 . 11 . 1976 günlü yapılan sorgulamaya müteakip, durumu izlenmek üzere kefalete raptent serbest bırakılmıştır. 26 . 11 . 1976 günü derlenen bilgileri değerlendirmek açısından tekrar alınarak gelişmeler ışığında ek bir ifadesi alınmıştır. Adı geçen ifadesi alınırken rahatsız olduğu görülmüş ve Emniyet tabibine muayene ettirilmiş, doktor tarafından kendisinin ileri derecede verem ve nefrit olduğu bildirilmiştir. İsmail Gökhan Edge'nin rahatsızlığının arttığı görüldüğünden, Diyarbakır Nümune Hastanesine kaldırılmış ve yapılan tıbbi müdahaleye rağmen vefat etmiştir, diye burada bilgi vardır.

Efendim bir hususu daha burada sayın arkadaşlarım dile getirdiler; bunu da ifade edeyim. Saffet Tombul ve Erdal Gökyüzü'ne 2 nci Şubece yapılan işkence hakkında;

Hadisenin 16 . 10 . 1977 günü saat 10 sıralarında Dikmen Öveçler semtinde faaliyet gösteren Dikmen Öveçler Halka Dayanışma Derneğine meçhul kişiler tarafından otomatik tabanca ile ateş edilmiş ve bu olayda Bahattin Aslandoğan ölmüş, Mehmet İbiş ve Yakup Çevik isimli şahıslar da çeşitli yerlerinden tabanca kurşunu ile yaralanmıştır.

Bu olaylarla ilgili yapılan tahkikat sonunda Saffet Tombul isimli şahsın da ifadesine başvurmak gerektiğinden, ilgili ekipce adı geçen şahıs şubeye celp edilerek ifadesi alınmış, bilahare serbest bırakılmıştır. Saffet Tombul dövüldüğünü iddia ederek Yenimahalle Cumhuriyet Savcılığına müracaatta bulunmuş. Bu nedenle ilgili ekip Cumhuriyet Savcılığına müracaat ettirilerek savunmaları alınmıştır. Halen devam etmektedir.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Bir saat önce arayanlar kimmiş?...

İÇİŞLERİ BAKANİ KORKUT ÖZAL (Devamla) — Efendim?...

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Bir saat önce arama yapılmış, bir saat sonra baskın olmuş.

BAŞKAN — Lütfen efendim, karşılıklı olmasın efendim.

İÇİŞLERİ BAKANİ KORKUT ÖZAL (Devamla) — Hayır efendim.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Silah var mı, yok mu diye arıyorlar.

BAŞKAN — Sayın Bakan, Sayın Bakan...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Suçlulardan aldığımız raporu okudunuz.

BAŞKAN — Sayın Bakan, Sayın Bakan?...

İÇİŞLERİ BAKANİ KORKUT ÖZAL (Devamla) — Efendim, öyle...

BAŞKAN — Karşılıklı konuşulmayacak efendim.

İÇİŞLERİ BAKANİ KORKUT ÖZAL (Devamla) — Konuşmuyorum efendim; öyle bir beyan olmadığına işaret ettim.

Efendim, bu hususlar hakkında hepsini tetkik edebiliriz. Varacağımız netice şudur: Burada pek çok olay dile getirildi. Dile getirilen olayların çoğunun bugün yargı olduğuna dikkatinizi çekmek istiyorum. Türkiye'de yargı vardır, bağımsız mahkemeler vardır ve Türkiye'de mahkemeler çalışmaktadır ve bu

mahkemeler Hükümetin kontrolünde değildir. Bağımsızdır, Anayasal esaslar çerçevesinde çalışır. Eğer kamu görevlilerinin veya kamu adına hizmet gören özel kuruluşlardan birinin bünyesinde böyle bir olay meydana geliyorsa, bu olaydan dolayı tutuklananlar kamu önüne çıkarılanlar oluyorsa, bunlar hakkında hükmü verecek olan yargı mekanizmasıdır.

Şimdi ben ifade edeyim; burada konuşulan hususların çoğu bu şekilde yargıya gitmiştir. Yargı, son sözünü söylemeden burada suçlama yapmamızın yararlı olduğuna inanmıyorum. Yararlı olduğu bir tarafa, eğer bu yolu açar ve devam ettirirsek, bir yerde yargının kutsiyetini de zedelemiş oluruz; Türkiye'de birbirimizle olan ilişkilere de yeni bir boyut kazandırırız; hem iddialı, hem de hükümcü haline geliriz. Onun için yargıya hürmeti; mademki bu yargı çalışmaktadır, yargıya hürmeti, denetim yollarına hürmeti ben fevkalade dikkatle korumamız gerektiğine inanıyorum. Kamu görevlilerinin herhangi birisi hakkında bir görevini kötüye kullanmak veya görevini yapmamak veya kanunlarla suç olan herhangi bir işi yapma suçlaması varsa, bunun muhatabının yargı organları olduğu açıktır. Bize intikal eden her hadisenin üzerine dikkatle gittiğimizi de burada Yüce Senatoya arz etmek istiyorum. Görevimizdir; vazifesini ifa etmeyen veya vazifesini yapmada yargı konusu olacak veya disiplin konusu olacak bir hususu ortaya çıkaran kişiler hakkında muhakkak ki mekanizmalar çalışmıştır ve çalışacaktır.

Burada, bu olan hadiselerin hepsi hakkında dosyalar bizde fevkalade geniş olarak mevcuttur. Bunlardan bir tanesi de 1 Mayıs dosyasıdır. Şu gördüğümüz sadece özeti değil, özettir. 1 Mayıs olayı; buradaki arkadaşlarıma herhangi bir şey için söylemiyorum, İçişleri Bakanının bağımsız bir Bakan olduğu dönemde olmuştur. Bununla şunu demek istiyorum; yani bakanın bağımlı, bağımsız olmasının bu olayları değiştireceği iddiaları söyleniyor burada. Hatta denildi ki, «Efendim, bağımsız bir Bakan arkadaşımızın devrinde hadisesiz bir seçim oldu.» İşaret ettik, daha evvelki 1973 seçimi de hadisesiz olmuştur. Hadiselî olan seçimin diğeri de hadiselî olmuştur. Bunları böyle, bunlara bağlamadan şu hadisenin vehamesine dikkati çekmek istiyorum :

Türkiye için, (mesela en son çıkan News Week Mecmua'sı, dünya çapında birkaç milyon satan bir mecmua) 1977'nin önemli olayları meyanında 1 Mayıs'ı da koymuştur. Yani dünya çapında yankılar uyandırmış bir olaydır. Fevkalade düşündürücü bir

olaydır. Ne olmuştur?.. Bir meydanda 100 bini aşkın bir topluluk miting yaparken, bu topluluk arasında bir olay çıkmıştır. Ondan sonra bu olayın, çok yaygın iddialarla, güvenlik kuvvetlerine, yeraltı teşkilatına, kökleri dışarıda olan kuvvetlere kadar uzatıldığını hep beraber gördük.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Topluluk arasında çıkmamış.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Şimdi bunları «evet» veya «hayır»la söylemiyorum. Bu dosyadaki bilgiler hadiseyi yargı önüne gelecektir zamana kadar getirmiştir.

Olayın önlenip önlenemeyeceği meselesinde de, olayın oluş şeklini dikkatle izlediğimiz zaman görüyoruz ki, 100 bine yaklaşan bir kitlenin içinde böyle bir olay çıktığı zaman, (Bu olay 100 bine yaklaşan bir kitle içinde meydana çıkıyor) bu olayın oradaki güvenlik kuvvetlerinin hangi müdahalesiyle önlenileceğini de hepimizin düşünmesi lazım. Bir meydanın içine toplanmış ve başka bir yerde diğer bir zıt grup yer almasıyla belli bir ölçüde heyecanı artmış ki büyük topluluk arasında meydana gelecek bir olayda, güvenlik kuvvetlerinin nereye kadar meseleye müessir olacaklarını hepimizin düşünmesi lazım. Bildirilen resmi rakamlarla konuşuyorum; o 100 bin kişilik büyük bir hadisede 36 civarında ölü vererek bu hadisenin atılması, bu yandan düşünürseniz, yine de hakikaten düşündürücü boyutlarına rağmen, ucuz atılmış bir olaydır.

Mesela Şikago'da bir sinemada buna benzer bir panik olayında 600 kişinin öldüğünü ben biliyorum. Panik olaylarında fevkalade büyük hadiseler olabilir ve orada bir büyük kitle paniğe kapılmıştır.

Şimdi asıl üzücü tarafı; bu, Türk toplumunu, Türk Adliyesini, bir yerde hepimizi üzen ve ilgilendiren bir olaydır. Şimdi bu olay hakkında bizim söyleyeceğimiz şudur : Dosyası burada; zamanınız olursa okurum, bu dosya, hadisenin nasıl cereyan ettiğini, güvenlik kuvvetlerimizin hadisede ne gibi çalışmalar yaptığını anlatmaktadır; fakat mühim olan bu değildir.

Hadisenin başına dönüyorum. Toplanma özgürlüğümüz vardır. Hepimize topluluk halinde toplanır, fikirlerimizi topluluk halinde ifade edebiliriz. Bu, büyük bir özgürlüktür. Çok memlekette bu özgürlük yoktur. Fakat, iki kitle birbirinin topluluk özgürlüğünü tehdit eder halde aynı gün, aynı meydana birbirine zıt hale geldikleri zaman, bir felâket meydana gelmektedir.

Demekki, özgürlüklerin korunmasında, burada bu özgürlükleri nasıl koruyacağız?.. Mesela ideal ola-

rak düşünülürse; 10 - 15 - 20 bin polisi o meydana koyacaklık, meydanın her noktasını kontrol altına alacaklık, kimse'nin kimseye bir şey yapmasına imkân vermeyecektik ve öyle koruyacaktık. Şimdi, bunun bugünkü Türkiye Cumhuriyeti'nin imkânları içinde olup olmadığını hepimize sormak isterim.. Türkiye Cumhuriyeti, imkânları içinde olmayan bir şeyi başaramamaktan sorumlu tutulamaz.

Bugün 1 Mayıs olayı gibi olayların olmaması için çok tedbir alıyoruz muhterem senatörler. Bakanlığın sırasında 200'e yakın böyle irili - ufaklı toplantı ve gösteri yürüyüşü tertiplenmiştir. 1 Mayıs olayı hepimize ders olmuştur. Bu gibi topluluk hadiselerinin bir yerde rayından çıkacağı, özellikle zıt grupların birbirlerini bir anda bu vesileyle savaşa itecekleri endişesi, bizi bu gibi mevzularda fevkalade dikkatli davranmaya sevk ediyor.

Şunu burada size ifade etmekten memnunkük duyuyorum; Genel Görüşme bu Hükümetin çalışmaları üzerinedir, Bakan olduğum süreden bu yana tertiplenmiş olan ve çoğu siyasi zmaçlar güden; pahalılığı, faşizmi tel'in amacıyla yapılan Türkiye'nin her yerinde yüzlerce toplantı ve gösteri yürüyüşleri yapılmıştır ve bunların çoğu hakikaten çok kritik zamanlarda yapılmıştır. Mesela Ortadoğu Teknik Üniversitesinin eğitime açıldığı gün, burada bir büyük toplantı ve gösteri yürüyüşü de aynı ana rastlamıştır. Fevkalade ağır yüklerde çalışan güvenlik kuvvetlerimiz, bugüne kadar, (kendilerine şükran borçluyum) bu gibi hadiselerde, bir daha böyle şeylerin tekrarlanmamasını gerektirici tedbirleri insanüstü gayretlerle almışlardır. Bazen 30 saat çalışan elemanlarımız vardır. İmkânlarımızın içinde yapabildiğimiz en iyisi budur ve bundna sonra da buna kararlıyız.

Bakin, bugün Türkiye'de her yerde istediğimiz toplantı ve gösteri yürüyüşlerini yapmaktayız. Bu bakımdan 1 Mayıs olayı da böylece büyük çapta bir hadisedir (ki, benim dönemim dışındadır.) onun için konuşmak istemiyorum. Bunun hesabını yüklenmiş olan Hükümet bugün iktidarda değildir. Bu Hükümet geçmiştir, yeni bir dönem açılmıştır; fakat bu hadiseyi bir ibret olarak hepimizin düşünmesi ve bu gibi olaylarda çıkabilecek büyük tehlikeler karşısında Devlet kuvvetlerinin çok müteyakkız hale getirildiğini arz etmek istiyorum.

Muhterem senatörler;

Bu kadar konuşmanın sonunda, genel görüşmenin muhatabı olan Hükümetin bu meselelerde kendi Hükümet Programına koyduğu hususlar vardır. Bu

hususları Hükümetin bu meselelere nasıl baktığını sizlere bir daha kısaca hatırlatma bakımından söylememiz gerekir.

Bu Hükümet, öğretim özgürlüğü, anarşik olaylar, can güvenliği mevzuuna şöyle bakmaktadır ve bu Programıyla bu Meclislerden güvenoyu almıştır.

«Ülke ve millet bütünlüğünü, iç barışı, kardeşlik ve huzuru korumaya kararlıyız. Devleti tahribe yönelen iç ve dış tehdit ve tehlikelere karşı tedbirleri alacağız. Kanunsuz fiililer, kâmden ve nereden gelirse gelsin, kanun taftkalında, Anayasada ifadesini bulan eşit uygulamaya büyük bir dikkat affedilecektir.

Kanun dışı eylemlerle mücadelenin başlıca dayanağı hukuku görüyoruz. Bu maksatla, ihtiyaca cevap verecek kanunlar süratle çıkarılıp uygulamaya konulacaktır.

Devleti, vatandaşa hizmet sunan, emniyet sağlayan, güven veren, saygı ve sevgi dayanan bir varlık haline getirmek için gerekli düzenlemeleri yapacağız. Bu açıdan mülki ve mahalli idarelerin, imkân, yetki ve sorumluluklarını yeniden düzenleyeceğiz.

Güvenlik teşkilatını, emniyet ve asayiş kuvvetlerini en modern teçhizata kavuşturarak güçlendireceğiz. Güvenlik teşkilatının yetki ve sorumluluklarını günün şartlarına intibak ettirecek, bilhassa eğitimleri üzerinde özel dikkat ve önemle duracağız.

Güvenlik kuvvetlerinin görevlerini, tam bir eşitlik ve adalet ve süratle yerine getirebilmeleri için gerekli gayret ve titizlik gösterilecektir.

MMİ ahlakın korunmasına ve geliştirilmesine büyük önem veriyoruz. Bu sebeple milli ve manevi değerlere saldırı, mukaddesatı tezyif eden, insan edep ve haya işlerini rencide eden ahlak dışı her türlü neşriyatla sürekli olarak mücadele edeceğiz.

Rüşvet, irtikap ve sulstimal gibi, toplumlara arız olan ve ahlak dışı saydığımız bu sosyal hastahklarla kesin şekilde ve sürekli olarak mücadele edeceğiz.»

Muhterem senatörler;

Bu Hükümet Programının güvenoyu almasından beş ay geçmemiştir. Emniyet ve İçişleri Teşkilatında bu konularda yapmış olduğumuz pek çok çalışmalar vardır. Bu çalışmanın, Genel Görüşmenin kapsamı içindeki öğretim özgürlüğü ve can güvenliği mevzuu ile çok yakından ilgili olan kısımlarını huzurunuzda arz etmek istiyorum.

Emniyet Teşkilatımız disipline edilmektedir. Biraz evvel ifade ettim, çok fedakâr ve feragatkâr kadrolara sahibiz; fakat Emniyet Teşkilatı hakkında burada da konuşulmuş laflar vardır; eğitimleri, davran-

nişleri, imkânları, meselelere müdahaleleri mevzuunda. Bunların hepsini, «Haklı veya haksız» diye nitelendiriyorum. Yalnız, ortada bir gerçek vardır ve Hükümet Programına da girmiştir; Emniyet Teşkilatımızın en iyi şekilde eğitime tabi tutulması, güçlendirilmesi ve kendisine, her bakımdan vazifesini göreceği yetki ve imkânların verilmesi vardır. Bu sahaya girdik.

Büyük şehirlerde silah aramalarını ve trafik kontrolünü güçlü bir şekilde devam ettiriyoruz.

Sizlere hatırlatmak isterim; Hükümetin kuruluşu günlerinde büyük şehirlerin ana caddelerinde sloganlardan, düzensizlikten, asayişsizlikten geçilmiyordu. Bugünleri hatırlayanlar vardır. Bu meselenin üzerine gidilmiştir.

Şehrin göbeklerine kadar varan bölgelerde devamlı silahlı çatışmalara gidiliyordu. Üniversitelerin çoğu, içeride vukubulan bu çatışmalar yüzünden kapanmış durumdaydı. Anarşik hadiseler takip edilmekte ve failerin tespit ve yakalanmasına büyük önem atfedilmektedir.

Önemli anarşik olayların yer aldığı kuruluşlarda özel asayiş projeleri uygulanmaktadır.

Yüksek tahsil kuruluşlarında, öğrenim güvenlik işlerinde talebe çatışmasına mani olacak tedbirler alınmıştır.

Toplum polisi modernize edilmektedir.

Hassas bölgelerde karakol ve devriye sistemi geliştirilmektedir.

Banka soygunları için bir proje hazırlanmıştır. Uygulamaya konması için hazırlıklar bitmiştir. Özellikle İstanbul'da uygulanmak üzere bu proje bugün uygulanma noktasına getirilmiştir.

Valiler ve güvenlik kuvvetlerimizin mer'i kanunlarımızdaki bütün yetkilerini eksiksiz ve kararlılıkla kullanmaları dikkatle takip edilmektedir. Eldeki yetkilerin böylece kullanılmasına pek çok meselenin çözüldüğü kanaatimizdir. İlave yetkilerin alınması için de bir demet kanun teklifi hazırlanmış ve bir kısmı Parlamento'ya kadar ve bir kısmı da Bakanlar Kuruluna kadar götürülmüştür.

Mülki idareye yeni bir şevk ve ruh verilmesi ve bunların bütün işlemlerinde tam bir etkinlik içinde hareket ettiklerinin kamuoyunca kabul edilecek hale getirilebilmesi için her türlü tedbir alınmış ve alınmaktadır.

Polis'in takviyesi için, 5 000 kadroya ilaveten 5 000 kadro daha alınmaktadır.

Polis eğitiminde bütün kademeleri içine alan bir program uygulamaya konulmuştur.

Polisin vasıta konusu, silah konusu ele alınmıştır.

Bütçelerdeki hizmetlerin en iyi görülmesi için, 1978 Bütçesi çok daha büyük bir artımla huzurlarınıza getirilmiştir. Geçen seneye göre % 30 bir artım sağlanmıştır İçişleri Bakanlığı Bütçesinde.

Yeni birtakım üniteler teşkil edilmiştir Bakanlık bünyesinde; İstihbarat, Elektronik Bilgi - İşlem ve Genel İdareyi daha güçlü hale getirecek bir APK (Araştırma, Planlama, Koordinasyon ünitesi) kurulması gibi.

Polis üzerinde tayinler, yeni bir kadro oluşturmaktan çok, mevcut kadronun etkinliğini artırma amacıyla yapılmaktadır. Özellikle büyük şehirlerdeki, bilhassa İstanbul'daki polis kadrolarında yapılan tayin ve değişikliklerin amacı, bu şehirde bugün fevkalade zor duruma gelmiş birtakım asayiş ve diğer toplum sorunlarının hâlinde daha güçlü bir kadronun, taze bir kadronun oluşturulması amaçlıdır.

Kaçakçılık üzerinde şiddetle durulmuştur.

Fuhuş hadiseleri üzerinde şiddetle durulmuştur.

Kumar hadiseleri üzerinde şiddetle durulmuştur.

Ailelerin gidemediği pek çok semtlerin, özellikle büyük şehirlerde, herkesin gidebileceği, rahat, sükün bölgeleri haline getirilmesi için kesif bir emniyet faaliyeti devam ettirilmektedir.

3201 sayılı Kanunun getirdiği Emniyet Komisyonu çalıştırılmıştır.

«Bütün bunların neticesinde elde edilen somut neticeler nedir?..» sualini, ben huzurlarınızda, başladığım zamanki değerlerle kısaca vermiş bulunuyordum.

Muhterem senatörler;

Bazı neticelerin alındığını elbirliğiyle görmemiz lazımdır. Meselelerin hepsinin çözüldüğünü, Türkiye'nin problemsiz hale geldiğini iddia etmemiz mümkün değildir. Türkiye'nin problemleri vardır ve olmaya da devam edecektir. Ancak, bugün bazı noktalarda Türkiye'nin geçmişe göre daha iyi bir noktada bulunma istikametine yöneldiğini söyleyebiliriz.

Okullarımızda, üniversitelerimizde hadiseler olmakla beraber, daha evvel arz ettiğim rakamların da gösterdiği gibi, bugün genel olarak eğitim devam etmektedir. Arızı olarak kapatılan müesseselerin toplam nispetine baktığımız zaman, geçen seneye göre çok daha rahat, çok daha geniş bir eğitim düzeni devam etmektedir. Bunu inkâr etmemiz mümkün değildir. Bugün bir Ortadoğu Teknik Üniversitesi eğitiminin birinci kısmını tamamlamıştır. İstanbul Tek-

nik Üniversitesi bu dönemde iki sömestre eğitimi tamamlamıştır. Siyasal Bilgiler Fakültesi eğitimini tamamlamıştır. Dil - Tarih ve Coğrafya Fakültesi, İstanbul ve Ankara'daki diğer okullar eğitimlerine devam etmektedirler.

Ancak, (Bunu bir «ancak» la söylüyorum) sözümün başından beri ifade etmeye çalıştığım, Türk toplumunun her yerine nüfuz etmiş politizasyon ve siyasi satışma, Devlet çapında alınacak tedbirlerle giderilmediği müddetçe, bu hadiselerin sadece polisiye tedbirlerle önleneyeceğini söylemek mümkün değildir. Biz bunu, göreve başladığımız gün de söyledik, her zaman da söyledik.

Devlet güvenlik kuvvetlerini, kendisine tanınan imkânları içinde, kendisine tanınan şartlar içinde yapabildiğinin azamısını yapma noktasına getirdiğimiz kanatındeyim.

Devlet güvenlik kuvvetlerinin tasarruflarını kendilerine sağlanan imkânların içinde değerlendirmeye mecburuz. Türk toplumu idealize edilmiş bir toplum değildir. Eksiklikleri, yoklukları, dövizi noksan olan, ekonomik kalkınmasını daha yapamamış, pek çok konuda yetersizlikler içinde bir toplumun, bugün dünyanın en büyük devletlerinin dahi sağlayamadığı bir güvenliği sağlamasını ileri sürer ve istersek, bu mahali talep etmek olur.

Biraz evvel ifade ettim; dünyanın en ileri memleketleri dahi anarşi ve asayiş meselelerinin karşısında çaresizdirler. Size en son çıkan bir beynelmil mecmuanın bir pasajını naklediyorum. Bu mecmua 31 Ekimde çıkan Time mecmuasıdır, kapağı da terörizmle harp mevzuudur ve aynen şöyle diyor; «Bu terörist hareketlere karşı en fazla hassas olan ülkeler demokratik ülkelerdir. Çünkü, totaliter rejimlerde; Sovyet Rusya gibi, Çin gibi memleketlerde bu hürriyetler olmadığı için, terör yapma imkânı da yoktur. Hürriyetlerin olduğu yerler en hassas bölgelerdir; çünkü hürriyetler, suiistimal edilerek terör yapılmaktadır.»

Dolayısıyla, demokratik memleketlerde konuşma istediği gibidir, hareket hürriyeti vardır, insan istediği yere gider, istediği yerde oturur, istediği ile bir araya gelir, istediği topluluğu kurar. Bunların hepsi totaliter memleketlerde yasaklanmış hürriyetlerdir. Dolayısıyla; mesela, Filistinliler Ürdün'deki bir ara şiddetli hareket karşısında bir tane eylem yapamadılar ve neticede hepsi Lübnan'a geldiler. Niye Lübnan'a geldiler de, mesela Ürdün'de yapamadılar?.. Çünkü, Ürdün'de birtakım sert kaideler uygulanı-

yordu. Lübnan'a gelir gelmez, Lübnan'daki özgürlüklerin içinde, orayı içine katan ve iç harbe kadar götüren bir sürü savaşın sebebi oldular.

Özgürlüklerin olduğu yer, terörizm için uygun sahadır. Dolayısıyla demokratik topluluklar, özgürlükleri korumaya kararlı topluluklar bununla savaşacaktır. Bu savaş, nasıl bir savaş olacaktır?.. Bu savaş, Devletin bütün müesseseleriyle yapacağı bir savaş olacaktır. Mesela, Fransa'yı örnek veriyorum: Fransa'da bu olayları inceleyen Peyrefitte'nin Raporu, 103 tane tedbir alınmasını öngörüyor. Fransız toplumunda bu gibi hareketlere; terörist ve özgürlüğü, can güvenliğini baltalayan hareketlere karşı 103 tedbir öngörüyor, bunlardan 16 tanesi güvenlik tedbiri, geri kalan 87 tanesi güvenlik kuvveti tedbiri değildir; ekonomik tedbirlerdir, sosyal tedbirlerdir, eğitim tedbirleridir, yargı tedbirleridir. Bir Fransız politikacısı, bu raporu hazırlayanlardan biri, diyor ki, «Artık Fransız adaletine hayatiyet getirmek mecburiyetindeyiz.» Adaletin çok hızlı çalışması lazımdır. Eğer bu müesseseler çalışmazsa, bizim polis kuvvetlerimizi bir - iki misline de çıkarabiliriz ve hepimize ilan ediyorum; bu kürsülerde daha çok kimseler gelip konuşacaklardır, ama bu tedbirler alınmazsa muhterem senatörler, Türk toplumunun bu terörizme, anarşiye, kardeş kavgasına açık olan taraflarında bütün müesseselerimizi, Devletin bütün kuruluşlarıyla birleştirip tedbirleri almazsak, bu açık olan noktalardan, bu memleket, bu memleketin bütünlüğüne (adını ne koyarsanız koyunuz) dışarıdan hedef alanlar, o hassas, zayıf noktaları bulup, bu şekilde istismar edeceklerdir ve bir gün biz, Allah göstermesin bugünümüzü de arayabilir hale gelebiliriz.

Bu bakımdan teşhisi; «Bu Hükümet giderse kavgaya biter» diye koyduğunuz zaman yanılırsınız. Bu Hükümet gideceği zaman gidecektir; yeni gelecek hükümet de geleceği zaman gelecektir; fakat bu kavga Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin ötesinde, Devletin bir kavgasıdır. Bu Devletin kavgası neye karşıdır?.. Demokrasimize, özgürlüklerimize, Anayasal rejimimize karşı dışarıdan hücum edenlerin toplumumuzda tahrik etmeye çalıştıkları rahatsızlıkları ortadan kaldırma kavgasıdır. Bu rahatsızlıkların hepsini ilaçla durduramazsınız, hepsini baskıyla durduramazsınız. Bu tedbirlerin hepsi alındığı gün, bunların giderileceğine ve Türk toplumunun tekrar sağlıklı, kendisine layık yerini bulacağına inanyorum.

Muhterem senatörler;

Bu dört - beş ayda birikmedi bu meseleler; konuşulan vakaların çoğu, bu Hükümetin döneminden ev-

vefki dönemin, benim İçişleri Bakanlığı sorumluluğumu yüklenmediğim zamanın meseleleridir. Biz, Türkiye'yi, senede anarşik bakımdan 214 kişinin öldüğü bir yerde aldık; aldığımız nokta budur. Biz, çok öğretim müessesesini fedrisata kapatılmış halde aldık. Biz, şehrimizin en büyük sokaklarının, ibadethanelerinin, Devlet binalarının hepsinin üzerini, akla gelen her türlü slogan dolu olarak teslim aldık. Biz, bunların bir kısmını temizledik. Bugün bana söyleyiniz, öğretime başlayamamış birkaç küçük müessese dışında, öğretimine başlayamamış müessese var mıdır?

Bugün, sorarım size; 1976 - 1977 döneminde tamamlanamamış bir sürü şeyin tamamlanmış olduğunu radyolardan duymuyor musunuz? Bunların ne pahasına olduğunu geliniz bana sorunuz. Uykularımız kaçmaktadır. Her ölen çocuk, kimin çocuğu olursa olsun, bizim evladımızdır. Ben, bir çocuk öldüğü zaman, kendi evladım ölmüş gibi onun ıstırabını çekiyorum; ama bugün bu toplumda birbirinin kanına susamış insanlar var. Bunu hangi polis durdurabilir? Bir manzarayı size anlatayım, bu sene oldu ve hepimizin dikkatini çekiyorum, yüreklerinize hitap ediyorum; bu meseleyi, «Bu Hükümet gitsin bu iş biter» şeklinde görmeye devam etmeyiniz; bundan çok daha büyüktür.

Bakınız, bir kapı çalınıyor bir gece; «Ozan Ağabey içeride mi?» diye bir genç soruyor; kızkardeşi açıyor kapıyı. Ozan Ağabeyi çağırıyorlar; çocuk geliyor, kim diye çıkar çıkmaz kapıya, tır diye tabancayla 14 kurşunu boşaltıp gidiyorlar. Buna polis ne yapsın? Hepinize soruyorum; buna polis ne yapsın, bu davranışa ne yapsın?..

Geçen gün Albayrak kiraathanesinde; 300 talebenin ortasında bir saatli bomba patlatıldı, hâlâ tahrikatı yapıyor, buna polis ne yapsın? Ben isterdim size getireyim, onun parçalarını göstereyim; bir profesyonel bombacının hazırladığı bir şey. Bakın hâlâ kanaatini bilmiyorum, bunun gerisinde provakasyon da vardır. Türk toplumunu birbirine karşı savaştırmak isteyen insanlar da böyle fırsatları değerlendirebilir. Ben demiyorum bu böyle olmuştur, ama bu ihtimali de açığa atmamalıyım. Bugün Türkiye'nin güçlenmesinin rahatsız ettiği herkes böyle şeylere rahatlıkla teşebbüs edebilir.

İstanbul'da içeri girenlerin polis her yerini arıyor, aramadığı yer yok, tabanca, iriyarı silah; ama ince bir falçatayı ayakkabısının tabanının altına koyarak içeri girene polis ne yapsın? Kunduracların falçatası vardır, ustara gibi ipince; bunu ayakkabısının altına ko-

yup içeride adam öldürene polis ne yapsın? Her sınıfa polis koyar hale geldik; o da yetmiyor. Bir polis kavga eden 50 kişiye karşı ne yapsın?

Muhterem senatörler;

Meselenin vahametine dikkatinizi çekmek istiyorum. Bu, polisin yapacağı işleri aşmıştır. Polisin yapacağı şudur; vuramı yakalayıp kanuna teslim ediyor. Yapabildiği budur. Kapıda herkesi yokluyor. Şimdi herkesi; affederseniz, don gömlek soydurup mu okula sokalım? Bu hale mi girsin? Mümkün mü?

Hava meydanlarında dahi yapılan röntgen muayenelerinde silah kaçırıldığını biliyorsunuz. İşte bu son silah kaçırılarda görüldü ki, röntgenle yapılan muayenelerde dahi isteyen silahımı kaçırabiliyor. Şimdi, silahın kaçırılmasını önlemek bir yerde nazari olarak mümkün, fiil olarak mümkün değil. O zaman nedir? Savaşı durdurmak lazım. Ben size bu kürsüden söylüyorum; görevini yapma gayretinde bir insan olarak, Türkiye'nin başına en büyük mesele bu savaşın gelecektir, talebe kavgasından gelecektir ve Türkiye'ye kasdetenler bu savaşın devamını istemektedir. Biz bütün gücümüzle bu savaşı durdurmaya çalışıyoruz. Buna nasıl yapacağız? Hep beraber yapacağız. «Filan fikir hâkim olsun, falan fikir hâkim olsun» diye bu çözülmez. İşte, bir fikrin hâkim olduğu yere öbür taraf taarruza geçiyor, ikisinin beraber olduğu yerde içiçe dövüşüyorlar... Bunun sonu yok.

Muhterem senatörler;

Bu kavga, bir Hükümet meselesi değildir. Bu kavga, toplumumuzda bugüne kadar yer almış çok yönlü meselelerin bizi getirdiği bir önemli tarihi karar noktasıdır. Nasıl çıkacağız bundan? Buradaki görüşlerimi anlatıp sözlerimi bağlayacağım.

Bu meselenin içinden çıkmada benim kanaatım; bir numarada, siyasi partilerimizin asgari bir müsterekte birleşmeleri gerekir. Eğer siyasi partilerimiz, Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin idarecilerini teşkil eden bu partiler, bu meselenin teşhisinde ve tedavisinde birleşemezlerse, (Asgari bir noktada) burada çok daha konuşmalar yapılacaktır; fakat mesele bitmeyecektir. Çünkü meseleyi, gerçek tedavisi içinde görmezsek, birbirimizi suçlamakta, «Senin kabahatin, benim kabahatim» diye görmekte devam edersek; hadise, boyutları büyüyerek devam edecektir; aynen Galile'nin dünyası gibi. Biz burada diyeceğiz ki; hani Papa'nın baskısı ile «Efendim dünya duruyor güneş dönüyor etrafında» sözünü söyleteceğiz; ama Galile diyecek ki, «Siz bana dedirttiniz, ama dönen dünya, duran güneştir.»

Biz ne kadar desek ki, şunun kabahati bunun kabahati; hayır bu, sosyo - ekonomik, çok yönlü bir hadisedir. Bunun tedbirini getirmeye mecburuz. Yalnız, bunun tedbirleri poliseye değildir; eğer tedbirden onu kasdettiğimizi zannediyorsanız. Bunun tedbirleri, entegre bir tedbir dizisidir. Eğitim müesseselerimizden başlamamız lazım. «Çocuklarımıza neler öğretiyoruz, çocuklarımızı nasıl vatandaş yapıyoruz» dan başlamak lazım. Sevgi mi öğretiyoruz, düşmanlık mı öğretiyoruz; gidip bakalım o ilkokul çocuklarına. Yani öğrettiğimize bakalım ve bunların neticesidir bugünkü ürünler. Öbürünü böyle silahla tarayacak kadar ona kin duyan bir insanın kalbinde ne vardır, onu siz arayın ve bunlar bir tane değil. Bakın bir örnek veriyorum :

Bir öğretim müessesesinde bir taraf hâkim olmuş öbürünü sokmuyordu. Tarafsız polise oraya hâkim olduk, iki taraf dengelendi, şimdi öbür taraf öbürünü sokmamaya çalışıyor. Benim dönemimde oldu. Bir taraf giremiyordu, denge kurduk, ikisi giriyor; şimdi öbürü biraz palazlandı, öbürünü sokmamaya çalışıyor. Bunun çözümü var mı? Kim kendini kuvvetli görürse öbürünü ezmeye çalışıyor.

Öğretim müesseselerini çalıştırmaya mecburuz. Hocasını döven, tehdit eden, bilmem ne yapan... Bunlara ne yapmışız? Ben size soruyorum hangi üniversite ne cezayı vermiş? Hiç biri çalışmıyor. Yargı organımızı hızlı çalıştırmaya mecburuz. Türkiye'deki istismara müsait meselelerin hepsini çözmeye mecburuz. Mezhep meselesini Türk toplumu çözmeye mecburdur; istismar ediliyor. Asırlarca önce bunu halledenler etmiş. Bu memlekette bir mezhep çatışmasından daha son yıllarda söz edilmeye başlandı. Etnik bir meseleyi asırlarca önce halletmiş bir memlekette bugün etnik kavgaya doğru itiliyoruz, Bunu da halletmeye mecburuz. Nasıl halledileceğini ben değil, hepimiz düşünmeye mecburuz. Bu kimsenin değil, hepimizin işi.

Bugün asırlarca bir arada yaşamış, içtikleri su ayrı gitmemiş, birbirleriyle kan bakımından entegre olmuş sosyal bir Türk toplumunu darmadağın edecek birtakım etkiler var. Bu toplum asırlarca entegral yaşamış, Ermeniler bile asırlarca burada bir ürünmüş, onlar dahi sulh içinde yaşamış; biz böyle bir toplumdaki, böyle bir tarihten geliyoruz. Şimdi herkesi birbirine düşman edecek ne biçim bir havadır, bunu halletmemiz lazım. Denenmiş, başarılı bir mazimiz var, bugün istikbale dönemiyoruz.

Muhterem senatörler;

Bu bakımdan, Hükümet kendisine verilen görevi yapmaya çalışıyor. Bunda şüphemiz olmasın. Alınmaz açıktır. Hatasız olduğumuzu söyleyemiyorum, hiç bir kimse hatasız olduğunu söyleyemez. Ancak, sizlere ve bütün topluluğa hitap ederek diyorum ki, bu mesele tartışılırken Hükümetin sorumluluğu veya hüt güvenlik kuvvetlerinin sorumluluğu imkânlarıyla tartışılarak konulmalı. Tarafsız davrandı mı herkes? Böyle bir iddiam yok. Tarafsızlığı bozabilenler vardır, her tarafa tarafsızlığı bozabilenler vardır; ama biz Türk toplumu, Türk siyasetçisi tarafsız değil, taraflıya prim veriyoruz. Üzüntüyle ifade ediyorum, taraflı insan prim alıyor. Taraflı insana biz prim verince, tarafsız insanın kıymeti kalıyor. (CHP sıralarından «Bravo» sesleri)

Çünkü, iktidardaki adam, benden yana çalışsın, diyor; muhalefetteki adam benden olsun diyor. Neticede zavallı tarafsız vazifesini yapamaz hale itiliyor. Gerçeği konuşalım; bu kürsülerden konuşalım. Ben kimseyi itham etmiyorum.

ZİYA MÜEZZİNOĞLU (Kayseri) — Bunları giderken söylüyorsunuz.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Doğru, doğru...

KÂMİRAN ERKMENOĞLU (İzmir) — Parsellemek budur.

BAŞKAN — Lütfen efendim müdahale etmeyiniz.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Şunu söyleyeyim; bu sözleri konuşan bir çok koalisyon hükümetlerinden geldim. Yani söylerken hiç bir partiyi hedef almadığımı tekrar ifade edeyim. Bu, genel kamu davranışımızdır. Yani, şunu söylemiyorum, bir partiye mensup Türk vatandaşları ayrı kafa yapısında, öbürü ayrı kafa yapısında değildir. Ashnda belki siyasi görüşlerimiz farklıdır; ama davranışlarımız Türk toplumunun davranışlarıdır. Adalet Partisinin de, Milli Selâmet Partisinin de, Milliyetçi Hareket Partisinin de, Cumhuriyet Halk Partisinin de içindeki vatandaşlar birbirinden tamamen böyle Ay' la Merih gibi farklı davranışta olan insanlar değildir. Hepimiz aynı toplumun, aynı mekteplerin çocuklarıyız. Bu davranışımız bizim partimizle ilgili değildir; bu davranışımız bizim bu toplumun bizi getirdiği noktadır. Ashnda bu davranışlarımızı düzeltmezsek idareyi taraflı olmaktan kurtaramayız. Bugünkü toplum sorunlarının hepsinin temelinde bunlar vardır muhterem senatörler.

Geçen gün burada ekonomik mevzular konuşulurken, ekonomik meseleler de yaşadım; ne Halk Partisi devrinde, ne Adalet Partisi devrinde alamadığımız, ama alınması gereken kararlar olmuştur. «Seçmeni kızdırmayalım; (Gerçeği söylüyorum) seçmen kızar, seçim arasındır, almayalım...» Ama o kararın alınması lazımdı. Alınmadığı için bugün topluma çok daha büyük ağırlıklar gelmiştir. Bunları konuşalım ve gelin bu kürsülerde birbirimizi suçlayıp meseleleri sahipsiz bırakmayalım.

Biz şimdi birbirimizi suçlarsak ne oluyor biliyor musunuz? Meseleler sahipsiz kalıyor, yanlış teşhis konuyor, yanlış tedavi yapıyoruz, mesele alıp başını gidiyor, Türkiye çıkmazlara itiliyor, ondan sonra bunun kabahatini yine birbirimize atmakta buluyoruz. Onun için, meselelerin hakikaten neden neşet ettiğini... Partilerin asgari müşterek olması, dediğim budur.

Bakınız bir plan yapacağız. Planı konuşmaya hiç vaktimiz olmuyor, «Plan yapamazsanız, gücünüz yoktur, vardır...» Bir plan bir devletin beş yıllık bir geleceğini, belki 15 yıllık kaderini tayin ediyor. E, şimdi o planı konuşacak bakalım ne vaktimiz olacak? Her şeyi konuşuyor, her suçlamayı yapıyoruz; memleketi inşa edecek bir plan konuşamayacak hale geliyoruz; Hükümet olarak da, Parlamento olarak da. Dolayısıyla bizim bu davranışlarımızı toparlamamız gerektiği kanaatindeyim.

Bunları, yıllarca ıstırapını çekmiş bir kimse olarak söylüyorum. Teknisyen olarak çalıştığım, öğretimin üyesi olarak çalıştığım yıllardan söylüyorum. Talebeler geliyordu önümüze üniversitelerden; liselerin ürünleri. İşte o talebelerden alabildiğimiz ürün budur. Liselerde nelerin okutulduğunu, çocukların ne olduğunu gidip görmemiz lazım. Eğitim sistemi bunu yetiştiriyor. E, Türkiye'nin geleceği ne olacak?.. Bakın, samimi olarak söylüyorum, okuduğum zaman gözlerimden yaş gelmiştir; Fransa'da yapılan çalışmayı okudum. Ciddi ciddi bunu hazırlayan devletin bir kuruluşudur. Devleti de, hükümeti de her şeyi ortaya koymuş; alınacak bütün tedbirleri gayet güzel ortaya koymuş. İnanıyorum ki, alınabilirse toplum büyük rahathğa varacak; ama «Bu Valery Giscard d'Estaing'in hatasıdır» deyip çıkmamış. Yani, bunu diyebilirsiniz, gayet kolay bir yoldur; ama gerçek olan ne yapacağız, bunu nasıl halledeceğiz onu aramaktır? Bunu aradığımız gün çözeceğimize de hiç şüphem yoktur. Türk Milleti de bunu bekler. Türk Milleti siyasi kavgaanın bu kadar şiddetli gitmesinden bıkmıştır.

Son seçimde dikkatinizi çekerim, İstanbul gibi bir vilâyetimizde seçime katılma nispeti % 37'dir. Vatandaşların üçte biri rey vermeye gitmiştir; yani vatandaşa demokrasiyi sevdirmek, heyecanlandırmak bir yerde bu kör kavgaanın içinde olmuyor. Meseleleri çözecek, hakikaten birbirimizle diyalog kuracak hale gelmeliyiz.

Ben sözlerime son verirken, burada yapılmış olan bütün konuşmaların hepsini cevapladığımı söyleyemem. Yalnız, Sayın Başkanın okuduğu söz alma dileğimde beyan ettiğim gibi, benden evvel söz alan çok değerli senatörler bazı vakıaları, bazı hususları ortaya getirdiler. Bunların açıklığa kavuşması, inanıyordum ki, bizim bundan sonra yapacağımız konuşmalara yardımcı olur. Bu bakımdan söz aldım. Bazı değerli senatör arkadaşlarımızın sorduğu spesifik soruları ihtiva etmemişsem ve onlar üzerinde özel olarak konuşmamı istiyorlarsa, imkân olursa bundan sonraki konuşmada, olmazsa yazılı olarak bunların hepsini tek tek cevaplandırma imkânında olduğumuzu arz ederim.

Bu konuşma aşlında bizce çok zor şartlarda yapılmış bir konuşmadır. Çünkü, şu anda Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin yeni bir bunalımla karşı karşıya olduğunu görüyoruz. Bu bunalımdan ne çıkacağını da, biraz bu işlerin içinde bulunduğum ölçülerde bilemiyorum. İşte, bu bunalımlar şu meselelerde yardımcı değildir. Şu meseleler inanın böyle bunalımlar çıktığı zaman fevkalâde zor noktalar; yani hükümet istikrarı, Devletin gücü olması birbirine çok yakın hususlardır. Bu bakımdan önümüzde beni zor günlerin beklediğini burada da beyan etmek isterim. Çünkü, iktidarın ne olacağı bilinmeyen.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — O başka mesele.

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devanla) — Gerçekleri konuşuyorum. Ben gerçekçi, açık konuşan bir insanım; yani edebiyat yapmayı asla sevmedim.

İktidarın nerede teşekkül edeceğinin bilinmediği bir ortamda, davranışların kontrolü fevkalâde zordur; bunu size açıklamak istiyorum.

Bu zor günlerin içinden geçeceğiz. Vazifemizi...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Bırakmayın bari öyleyse...

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devanla) — Şunu söylüyorum, vazifemizi yüklediğimiz müddetçe sonuna kadar yapacağız. Çünkü, benim burada sıfatım...

NIYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Çok rica ediyorum bırakmayın...

İÇİŞLERİ BAKANI KORKUT ÖZAL (Devamla) — Benim burada sıfatım, Türkiye Cumhuriyeti İçişleri Bakanıdır. Beni beğenmeyen, takdir etmeyen çok değerli arkadaşlarımın da bu görevini yapmakla mükelleftim. Nereye kadar?. Görevi teslim edinceye kadar. Bu görevin zorluklarına işaret etmek istiyorum ve bu görevde en büyük zorluğun da kamuoyu meselesi olduğuna işaret etmek istiyorum.

Bugün, TRT'de bu olayların abartılarak yayımlanması Türk toplumuna yararlı olmuyor. TRT, Türk toplumuna bunları alıp tek tek yayınlamakla bir şey yaptığını zannediyorsa, yanılıyor. Çünkü, bu olayları yapanların amacı ashında o pablisiteyi temin etmektir. Siz onlara pablisite temin edin, onlar çok daha fazlasını yapacaklardır. Çünkü, adamın vazife bu zaten. Türk toplumunun kötü durumda olduğunu gösterme gayretinde adam. E, sen de Devletin yayın organında böyle seçip sağdan soldan; herhangi bir günde olan olayları, evvelsi günün olaylarını naklederek yayınlarsan... Ben bunu söylerken TRT'den yakınlıyorum; fakat pablisite tutumunun bir yerde hadiseye müdahil olduğunu belirtiyorum. «Terörizm» diyor, bu rapor aynen onu söylüyor; «Terörizmin amacı hadise üzerinde kamuoyu alâkası çekmektir, amacı budur» diyor. Atılan o bomba bir şey yapmıyor; ama ertesi gün, bir bomba atıldı hadisesi, «Vay Türkiye'de Devlet yok mu?...»

Amerika Birleşik Devletlerinde bir senede 32 bin tane patlama hadisesi olmuş. Kimse orada, «Devlet yok mudur?» demiyor. Ama, bizde burada 3 tane bomba patladı mı, bilmem ne oldu mu «Devlet bitti mi?» deniyor.

Bunları ben şunun için söylüyorum; bu Devlet bizim Devletimiz, hepimizin Devleti. Buna sahip olalım. Pablisiteyi yapıp «Aferin oğlum, at mat» dersiniz hepsi gider bombalar atmaya başlar. Cezası da yok ve bugün çoluk - çocuk başladı bunları yapmaya, lise talebelerine indi bu patlayıcı madde işi. Çünkü hiçbir ceza vermiyorsunuz. Bunlarla oynarken kendileri gidenler de var; gözümlüze gördük.

Bu bakımdan Türk toplumunun bu meseledeki davranışlarına en başta bizler, bu mübarek çatılarımızın altındaki insanlar, politik kuruluşlar, özerk kuruluşlar, Anayasa kuruluşları yön vereceğiz. Burada birbirimizi siyasî bir oyuna getirip, bunu vesile edip, işte onu iktidardan düşüreyim, yapayım diye bunları araç olarak kullanırsak, bu meselenin boyutlarının

büyük olduğunu her zaman göreceksiniz. Bu zaıutları bir gün okuduğumuz zaman, bir gün bunları hatırlatma imkânı bulduğumuz zaman görülecektir.

Enabı Haktan niyazım, bu meseleyi hepimizin en olumlu istikamette halledebileceğimiz şartları bize kazandırmasıdır. İnanyorum ki, biz buna layık bir milletiz.

Şu Türkiye'nin potansiyelini küçümsemeyelim muhterem senatörler. Eğer Türkiye, kendisinin tabii, teknik, demografik imkânlarını iyi kullanabilse, mübalağa etmiyorum, dünyanın güçlü 10 devleti arasına girmeye namzettir. Bunu gerçekler söylüyor. Türkiye bu şartlara sahiptir, ama, bunların hepsi işte bir yerlerden geçiyor. İnşallah bu şartları gerçekleştirmeye, bu sorumlulukları yüklenen hepimiz muvafak oluruz, şu milleti ve memleketi layık olduğu yere getiririz. Orada hizmeti geçenlerin de hepsinden Allah razı olsun; hepsine, kim olursa olsun, hangi partiden olursa olsun, hangi düşünceden olursa olsun, bu mübarek gayeye hizmet eden herkes sadece şükran borcumuz vardır.

Hepinize hürmetler sunarım. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Sayın Ucuza, söz mü istiyorsunuz efendim?...

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, Sayın Bakkalbaş'ın konuşmasından sonra bendeniz de Grupum adına söz istiyorum.

BAŞKAN — Peki efendim, Adalet Partisi Grubu adına Sayın Ömer Ucuza buyurun efendim.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Müzakerenin mevzuunu teşkil eden genel görüşme önergesi 12 Cumhuriyet Halk Partili sayın arkadaşımız tarafından verilip, gündeme alınması muamelesi yapıldığı gün huzurunuzda gelip, Grupum adına bu genel görüşmenin açılarak müzakere edilmesini şükranla karşıladığımızı ve Türkiye'yi bu hale getiren bu olayların içerisinde hangi ellerin bulunduğunun açıklanmasında büyük yarar olduğunu ifadeyle önergenin kabulünde Adalet Partisi olarak müspet oy vereceğimizi arz etmişim.

Genel Görüşme başladı, gruplar adına sayın üyeler konuşmalarını yaptılar. Bizim de grupumuz adına Sayın Ömer Naci Bozkurt arkadaşımız, grupumuzun görüşünü huzurunuzda dile getirdi. Şahsı adına konuşmalar yapan arkadaşları da dinledik.

Değerli arkadaşlarım;

Önerge sahibi 12 sayın üye şöyle diyor önergelelerini bitirirken:

«Halk, Hükümetten önce bizden, yoğunlaşan sorunların ele alınmasını ve çözümünü beklemektedir. Bizce, olaylardan ve olanlardan Hükümet kadar, böyle bir Hükümeti denetlemeyen Parlamento da sorumludur.» diyorlar.

Günlerden beri yapılan müzakereyi hep beraber dinledik. Evvela bir hususu arz etmek mecburiyetindeyim. Sayın arkadaşımız biraz önce huzurunuzda grupumuzun sözcüsünün konuşmasını yadırgar bir tarzda dile getirdi ve bizi, geride kalmış bir demokrasi tutumunu içerisinde gördüklerini, Cumhuriyet Halk Partisi olarak da ileri bir seviyede meseleye baktıklarını dile getirdiler.

Bu bir fikirdir, görüştür, saygıyla karşılız; ama bizi huzurunuzda 1961 Anayasasını beğenmemekle, mevcut durumun Anayasadan doğduğunu ileri sürdüğümüzü de iddia ederek itham ettiler.

Değerli arkadaşlarım;

Grupumuz adına konuşan sayın sözcümüz, Türkiye'de olayların bu seviyeye gelişinde geçen safahatı 1968'den değil, daha çok ilerilere götürerek, meselenin kökünde yatan gayeyi ortaya koyup, buna göre gereken tedbirleri Yüce Cumhuriyet Senatosu olarak almanın yolunu çizdi ve neticede bir milletin çocukları olarak birbirimizi sevmemizi ve alınması gereken tedbirleri söyledi ve daha ileri giderek de insan sevgisine bağladı.

Ama biraz önce Cumhuriyet Halk Partisi adına konuşan arkadaşımız, maalesef, bizi hâlâ bir tutum ve davranış içerisinde bir gerici tutumun içerisinde dile getirdiler ve 1961 Anayasasını da beğenmediğimizi ve bugünkü olayların da bu Anayasadan doğduğunu iddia ettiğimiz gibi bir ithamla bizi karşı karşıya bıraktılar.

Değerli arkadaşlarım;

Benden önce konuşan Hükümetin Sayın İçişleri Bakanı da temas buyurdular ve 1971'de burada senatör olarak bulunan arkadaşlarımız da hatırlarlar, bulunmayanlar da hatırlar; biz, bu Anayasanın çok şeylerini beğenmediğimizi söyledik ve tarih bizi yandırmadı. Tarih bizim görüşümüzü, yine bu Yüce Meclislerin Anayasanın 55 maddesini değiştirme ihtiyacıyla karşı karşıya bıraktığını ve böylece 1971 yılından sonra gelen hükümetler, bu ihtiyacın bulunduğunu ve böylece değiştirme teklifiyle geldi. O değişiklik tekliflerini Adalet Partisi ile birlikte Cumhuriyet Halk Partisine mensup senatörler birlikte ele vererek değiştirdik.

Sevgili arkadaşlarım;

Anayasamın sadece 2 nci maddesinin değişemeyeceği yine kendisinin emridir. Onun dışındaki maddeler her zaman ihtiyaç doğdukça değişecektir ve mevcut kanunlar da ihtiyaç doğdukça değişecektir. Bizi Anayasaya karşı göstermekten bilmiyorum ne gaye güderler? Onu anlamıyoruz. Hepimiz bu memleketin çocuğuyuz. Bugün memleketin içinde bulunduğu durumdan şikâyetçiyiz, o halde tedbirini hep beraber almamız gerekir.

Sayın arkadaşımız Bakkalbaşı, «Bir hususu açıklayacağım» diye söz aldığı zaman ben şöyle tahmin etmiştim : Grupuna mensup bir üyenin geçen celse yapılan müzakereler sırasında yapmış olduğu konuşmaları belki açıklayacak, belki de bu konuşmaları grupça kabul etmediklerini ifade edeceği kanaatine varmıştım, maalesef aldandı.

O arkadaşımız da geldi bu kürsüden bugünkü mevcut durumun nedenlerini, tedbirlerini açıklayacağı yerde, kendisine göre bugünkü mevcut durumu daha da tahrik, daha da teşvik edercesine burada fetvalar verdi.

Değerli arkadaşlarım;

Sayın Kontenjan Grubu adına konuşma yapan Safa Reisoğlu arkadaşımız, üniversiteden birkaç ay önce ayrılması nedeniyle geçirmiş olduğu oradaki tecrübelerini huzuruza getirdi. Büyük bir vatanperverlik içerisinde memleketimizi bugün güç duruma bırakan can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü mevzuunu gayet açıkça ve gerçeklere dayanarak dile getirdi ve tedbirlerini de birlikte ifade buyurdular. Grupum adına, fırsat bulmuşken, kendilerine şükran borcumuzu ifadeyi şerefli bir vazife sayarız.

Önergeyi getiren arkadaşlarımızdan ne yazık ki, imzası bulunan bir arkadaşımız, önerenin dışına çıkarak meseleyi taşıdı. Bu bizim için büyük bir üzüntü kaynağı oldu. Bu arkadaşımız, «Bu hale nasıl geldik, kimler getirdi, (kendi tabiriyle söyleyeyim) bu kirliler nedir, ona tespit edelim?» derken, meseleyi çırgundan çıkardı, rayından taşıdı ve burada ithamla, iftirayla, kendisine göre birtakım delillerle suçladı ve Anayasamın ve kanunlarımızın, örf ve adetlerimizin himayesi altında bulunan Devlet Başkanımızdan, devlette görev alan bütün vatanperver insanları da rahatlıkla kendi delillerine göre suçlayarak mahkûm etti. Buna hakları yoktur. Kendisine bir arkadaşımızın bir söz söylemesi sırasında, «Ben senatör gibi konuşuyorum» demesine rağmen, maalesef bu milletin kürsüsünden Anayasamın kendisine

verdiği hakkı büyük bir sulüstimal içerisinde saatlerce yürüttü.

Değerli arkadaşlarım;

Cumhurbaşkanımızı bu kürsüden gelip şu veya bu şekilde itham etmeye hiç birimizin hakkı yoktur. Anayasa hangi hallerde Cumhurbaşkanımızı suçlu görür veya itham eder, bunu bir senatörün bilmesi her şeyden evvel görevidir.

Devletin valilerini burada katillik gibi çirkin kelimelerle mahkûm etti arkadaşımız. Buna hakları yoktur. Burada defalarca teamül haline gelmiştir; bu kürsüden kendisini müdafaa edemeyecek kişiler hakkında ithamkâr, şu veya bu şekilde konuşmaların yapılamayacağı 16 yıldan beri tespit edilmiştir. Ne Anayasa kaldı, ne kanun kaldı, ne İçtüzük kaldı, ne teamül kaldı sevgili arkadaşlarım.

Bu tutumla Türkiye'nin bugün karşı karşıya bulunduğu bu anarşik olayları ıslah etmek veya ortadan kaldırmak veya bu tutum ve davranışla bu anarşik olayları önlemek için görevli olan kişilerin yapmış olduğu vatanperverane bir çalışmayı kötülücü bir tutumla önlemek mümkün olmaz.

Şimdi, arkadaşım sözüne başlarken dediler ki; «Bu elleri tespit edelim...» Konuşmalarını dikkatle dinledim; falan yerde bir hadise olmuş failleri kendisine gelmiş, filan yerde bir hadise olmuş failleri kendisine gelmiş, filan yerde bir hadise olmuş failleri kendisine sığmamış.

Şimdi, çok özür dilerim, ben artık «Kirlî el» demiyorum; ama kimin kiminle çalıştığını kendi konuşmasında tespit etmek bizim için mümkün oldu değerli arkadaşlar. Bu kürsüde, geldikleri gün Anayasanın 77 nci maddesine göre yemin eden, Devletin ve milletin bütünlüğü için söz veren arkadaşlarımızın maalesef Devletin ve milletin bütünlüğünü hiçe sayarak birtakım kendisine göre davranışlar içerisinde girmesi de ümit ederim ki, benim gibi sizleri de üzmez.

Türkiye'de Türkler yaşıyor; Batısında da, Doğusunda da. Demokrasi şudur, demokrasi budur diyerek birtakım açmalara girmeye hiç birimizin hakkı yoktur. Yemin ettik; Devletin bütünlüğünü, milletin bütünlüğünü muhafazaya mecburuz.

Sayın sözcümüz ilerden beri 1977'ye gelişleri izah ederken tarihi gerçekler, tarihi vesikalara dayanmıştır. Burada hiç kimseyi itham etmemiştir; ama ne yazık ki, arkadaşımıza da birtakım sataşmalar olmuştur.

Değerli arkadaşlarım;

Hepimiz tarihe karşı mesulüz. Tarih bugün bizi muhakeme ediyor. Görevimizi, yapmış olduğumuz

yemine dayanarak yaparsak biz bu hadisenin içerisinde de millet olarak kurtulur çıkarız; ama hadiseye, yaptığımız yemine sadakat göstererek sarılmamız gerekir.

O parti, bu parti... Yıllarca bu kürsüden Adalet Partisi olarak seslendik. «Himaye edilmesin bu anarşi, anarşistler himaye görmesin; bu kürsi, bu mikrafon onlara ışık tutmasın» dedik; ama dinletemedik. Zaman geldi, suçlu Hükümet olarak bugünkü gibi kabul edildi ve bir dönem başlatıldı. Sonra gördük ki, suçlu Hükümet değil, suçlu Adalet Partililer değil, suçlu başkalarıymış; ama arkadaşlarımızı dinledikçe maalesef gördük ki, 1971'den sonra gelen dönemin, Yüce Meclislerce alınan sıkıyönetim kararından sonra yetkili kılınan mahkemelerde mahkûm olan kişiler, «İleri görüşlü, vatanperver, okumuş kişiler, memleketin gerçek davasına sahip kişiler olarak» iki gün evvel bu kürsüde dile getirildi.

Türkiye'de meri kanunlara göre Cumhuriyetin temelini, Devletin temelini dinamit koyan ve bu memlekette vatanperverane vazife gören polisi, askeri, subayı yaralayan, Devletin bütün malını, emlakini ateşe veren kişiler burada kahraman gibi taltif edilince tavsif edildi. Bu, benim için ve grupum için bir hicdandır, sevgili arkadaşlarım.

Falan kişi böyle demiş, MC Namara şöyle demiş diyerek, bu yoldan görüşü götürerek bir yere vurdurmaya çalışan arkadaşlarımız bu işe tedbir getiremezler. Kendisine göre hadiseleri dile getirip, tedbiri de değil, birtakım teşvikleri ortaya koymak; bu da doğru değil, sevgili arkadaşlarım.

Şimdi, ben beklerdim ki, Tuzluca'da Ümraniye'de, falan yerdeki hadiselerle beraber bu arkadaşımız Kızıldereli olaylarını, bu arkadaşımız Malatya hadiselerini, Gaziantep hadiselerini ve Zeytinburnu'ndaki hadiseleri de birlikte dile getirsin.

NIYAZI ÜNSAL (Erzincan) — Hepsini getirdim ben; dinlememişsin sen.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Malatya hadisesini dile getirdin, Hekimhan'da olan hadiseyi kendine göre dile getirirken; «Beylerderesi'nde üç kişinin birisinde yakalanan 14'lük tabanca yüzünden bomba yağdırarak bunları katleden katil Vali.» diye dile getirdin.

NIYAZI ÜNSAL (Erzincan) — Doğru.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Malatya'da kılığandan, kıyafetinden şüphe edilen postanenin önündeki o anarşistlerden kimliğini soran polisi ve bekçiyi vazifesini yaptığı anda,

taşındıkları silahla katleden o anarşistleri; üç kişinin birinde 14'lük tabanca var diye o valinin... Vali Devlet gücünü kullanmıştır. Devlet gücü kendilerini çevirdiği bir bağ evinde canlı yakalama peşinde koşarken, yeniden silahla ateş açarak üstüne gelen görevlileri yeniden öldürmenin, şehit etmenin peşine düştükleri için akıbetleri o olmuştur.

Vatanına bağlı, memleketsever, kanunlara saygılı bir idare amirinin yaptığı görevi, geleceksiniz burada «katillikle» ifade edeceksiniz sonra da can güvenliği, okuma özgürlüğü isteyeceksiniz... Bu, mümkün değil, sevgili arkadaşlarım.

SÜLEYMAN EFE (Malatya) — Altı mermi tespit edilmiştir.

BAŞKAN — Lütfen efendim, lütfen...

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Halkın içinden geliyoruz...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Katillik bile o alçaklara çoktur.

BAŞKAN — Lütfen efendim, müdahale etmeyiniz.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Halkın içinden geliyoruz. Bu memlekette olan biten hâdiselerin bütün şahidi milletimiz.

SÜLEYMAN EFE (Malatya) — Altı mermi tespit edilmiş; yasaların herkese eşit uygulanması lazım.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Ölmüş adamları arkasından suçlamak kolaydır. Katillik bile o alçaklara çoktur.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Evet, biz...

BAŞKAN — Sayın Ucuza, bir dakika.

Muhterem arkadaşlar, muhterem arkadaşım, bu hitâbet kürsüsünün masuniyetine saygı duyalım lütfen.

SÜLEYMAN EFE (Malatya) — Gerçekleri dile getiriyoruz.

BAŞKAN — Siz öyle yaparsanız, başkası da size yapar; bu Meclisin hali ne olur?.. Bu bakımdan çok istirham ediyorum, saygı duyalım kürsiye.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sevgili arkadaşlarım, geliyorsunuz bu kürsiye faşizmi lanetliyorsunuz. Faşizmi, Adalet Partisi olarak biz de lanetliyoruz.

Benim Sayın Sözcüm geliyor buraya, tarihin seyri içerisinde rahmetli büyük Atatürk'ün 6 Ağustos 1929 tarihinde Eskişehir İstasyonunda o zamanki temyiz üyelerine yaptığı konuşmadan bahsediyor. Sizin ar-

kadaşlarımız geliyor buraya, «Böyle bir şey konuşmamıştır Büyük Atatürk; Büyük Atatürk bu küçüklüğü yapmaz, böyle bir delil yoktur, o yazı kendilerine ait değildir» gibi... Niçin sevgili arkadaşlarım? Faşizmi lanetlerken, topyekûn şu Yüce Senatoda komünizmi lanetlemiyoruz da; «Dünyanın yarısı komünist olmuş...» Bize ne sevgili arkadaşlarım, dünyanın yarısının komünist oluşundan?

SÜLEYMAN EFE (Malatya) — Biz şiddetin aleyhindeyiz.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Bize düşen görev, bizim örf ve âdetimize...

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Komünizmi de lanetle...

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Ananemize ve milliyetçiliğimize sığmayan bir tarzdaki rejimin Türkiye hudutları dahiline sızması için el birliği yapmak lazım. Faşizm kadar komünizmi de lanetlemek gerektir bizim için.

Şimdi, Büyük Atatürk bu sözü söylememiş. Bakın, müsaade ederseniz söylediğini yine komünistlerin ağzı ile ispat edeceğiz :

Büyük Atatürk'ümüz 6 Ağustos 1929 tarihinde Eskişehir İstasyonunda o tarihi konuşmasını yaptıktan sonra, bakın o tarihte mevcut olduğunu iddia eden Türkiye Komünist Partisinin beyannamesine. Türkiye Komünist Partisinin vilayet komitelerine gizli tamimi; «Eskişehir İlanı Harbi» Başkanlık bu «Türkiye burjuvazisi Cumhurreisinin ağzı ile Eskişehir İstasyonunda Türkiye Komünist Partisine harp ilan etti»

Peki, rahmetli Büyük Atatürk o tarihte, benim sayın sözcümün şu kürsüden okuduğu beyanatlarını söylememiş olsa, bu komünist partisi bu bildiriye niye o tarihte yayımlar, sevgili arkadaşlarım? Atatürk orada o konuşmayı yapmıştır ve «Türk aleminin en büyük düşmanı komünizmdir, görüldüğü yerde başı ezilmelidir» emrini vermiştir. Biz bunu Adalet Partisi olarak bir emir kabul ediyoruz, ve bu emre saygılıyız.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Ezin kafasını...

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Ezin, ne duruyorsunuz, eziniz.

ÖMER NACİ BOZKURT (Gümüşhane) — Beraber ezelim.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Ezelim. Biz Amerikan sömürüsünü saydık; Amerikan sömürüsüne karşı.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Kime karşı, kime karşı bekliyorsunuz?

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Amerikan sömürüsüne karşı...

BAŞKAN — Lütfen efendim, karşılıklı konuşmıyoruz, istirham ediyorum.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sevgili arkadaşlarım;

Ben size şu veya bu şekilde bir şey söylemedim ki; «Ben aldığım emri komünistlere karşı kullanma görevliyim» dedim. Size ne oluyor peki?..

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Faşist deyince sana ne oluyor?..

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Camm, lanet olsun diyorum; faşizme lanet olsun, faşiste lanet olsun diyorum.

BAŞKAN — Sayın Ünsal, istirham ediyorum. çok ciddi memleket meselesinde işi bu raddeye dökmeyelim, istirham ediyorum efendim.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Dilersen Moskova'ya bir seyahat daha yap.

BAŞKAN — Lütfen efendim, burası Cumhuriyet Senatosu.

NİYAZİ ÜNSAL (Erzincan) — Moskova'ya bir seyahat daha yap.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sizin gayeniz o muydu? Bu kürsüyü saatlerce işgal ettiğiniz zaman...

BAŞKAN — Karşılıklı konuşmamanızı rica edeceğim.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Başkanım, soru soruyor, basına malzeme hazırlıyor...

BAŞKAN — Ben onun müdahalesine cevap veriyorum efendim. Sizin cevap vermenize lüzum kalmıyor.

Siz konuşmanızı yapın lütfen.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Daha önce de bu kürsüde bu meseleleri ele aldık. Bütçeler meselesiyle konuşuldu, hadiseler sebebiyle konuşuldu. Gelin elele verelim, bu ülkeyi tehdit eden tehlikeleri birlikte önleyelim dedik; ama gelip de buraya Kızıldere olayını at kenara, Malatya olayını at kenara, Gaziantep hadiselerini at kenara; «Tuzluca'da bu oldu, Ümraniye'de şu oldu...» Ümraniye'de olan hadiseyi biraz evvel Sayın Bakan izah ettiler.

Buradan çıkan kanunların hükmü yerine getiriliyor. Burada 775 sayılı Gecekondu Kanunu çıkarken

biz hüküm koyduk, «Şahsi mülkiyet üzerinde, Hazine mülkiyetine dahil arazi üzerinde mukabil yapılacak inşaatlar yıkılır» diye.

Kaldı ki, kanunun verdiği hak kullanılmıyor. Sayın Bakanın açıkladığı gibi birtakım dernekler gidip «şurada bir hadise çıkarınız da bu Hükümeti küçük düşürebilir miyiz, bu vatandaşla bu Hükümeti karşı karşıya getirir miyiz?» gibi bir de davranışın içinde olan kişiler var. Ölen bizim vatandaşımız, yaralanan bizim vatandaşımız, öldüren de bizim vatandaşımız. Onun için gelin el ele verelim diyoruz. Yok...

Ben buraya gelip faşizmi lanetlerken, komünizmi lanetlerken, bir kısım arkadaşlarımızın komünizmi lanetlerken birtakım sözlerle benim konuşmamı kesmeye yeltenmesini neye bağlayacağım ben sevgili arkadaşlarım?

Bir kısım insanlar, siz faşistleri lanetliyorsunuz diye kalkıp komünizmi lanetlediği sırada niçin ona karşı çıkmayı düşünmüyorsunuz? O halde o da fikirdir, bu da fikirdir, saygılı olalım; ama memleketi nasıl tutacağız?

Arkadaşlarım;

Size defalarca bu kürsüden hükümetler olarak, Adalet Partisi olarak, «Tedbir alalım, tedbirlerin başında gelen kanundur, kanunları yapmaya yetkili bu Yüce Meclislerdir» diye seslendik. Yanaşmadınız buna ve birtakım da dernekleri tahrik ederek Anayasa'da yer bulmuş olan Devlet Güvenlik Mahkemelerinin kurulmasına karşı çıktınız ve bugün de basında görüyoruz ki, bir kısım Cumhuriyet Halk Partili parlamenterler Devlet Güvenlik Mahkemesine karşı çıkan DİSK'in tutumunu fevkalade güzel dile getirerek telgraf çekiyorlar. Bundan maksat ne? DİSK'in tutumu belli.

Sevgili arkadaşlarım;

1 Mayıs hadiseleri ortada, 15 - 16 Haziran hadiseleri ortada. Bir taraftan gelip burada yemin edeceğiz, bir taraftan, «Memlekette anarşi var, tedbiri alınmıyor» diyeceğiz, bir taraftan gidip anarşi kaynaklarını teşvik ve tahrik edeceğiz. Günahdır sevgili arkadaşlarım. Açılmışken şu...

REŞAT OĞUZ (Antalya) — Sayın Ucuzaal...

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Sayın Hocam, sizin hareketinizi şükranla karşıladım; şu önergeyi getirdiğimizden dolayı.

BAŞKAN — Lütfen efendim, şahıslara hitap etmeyin.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Her şey ortaya konsun. Arkadaşlarımızın de-

diği gibi de, kirli eller ortaya çıksın; ama gelip de bu kürsüye, «Komünizm veya komünizan ideolojik tutumlar», «Bu memleketle eli yoktur», «İthal edilmiş değildir», «Birtakım tedbirlerdir» diye sıfatlandırmaya ne hakkımız var?

Sayın Bakan da ifade buyurdu, Orta Doğuda Türkiye'nin yeri mühim. Türkiye'nin kaderi üzerinde oyun oynayanlar var. O halde bu oyun oynayanların karşısına müşterek dikilmemiz gerekir. Bizim Adalet Partisi olarak tutumumuz bu.

İşte 15 senelik hayatımız, 27 senelik hayatımız. Arkadaşımız geliyor diyor ki, «1950'den başlamıştır Amerika'nın bilmem nesi..» Yaşımız müsait, tarih okumaya lüzum yok. 1947'de «Truman Doktrini» ile Türkiye - Amerika arasında irtibat kurulmadı mı sevgili arkadaşlarım? Kars'ın, Ardahan'ın Ruslar tarafından istenmesi neticesi, Türkiye NATO'ya dahil olma çabasını sarf etmedi mi?.. Arkadaşım buraya geliyor, «İsmet Paşa 1960'dan sonra Hükümet Başkanı olunca birtakım hareketler oldu, İsmet Paşaya bu görev yaptırılmadı» diyor.

Yeri gelince Atatürk'e, yeri gelince İsmet Paşaya sahip; ama şimdi o arkadaşına sesleniyorum. Rahmetli İsmet Paşayı bu kadar seviyordun da niye Cumhuriyet Halk Partisinin başına bir «Yeni» kelimesi

koyarak ismini değiştirirken ses çıkarmadın?.. Niye o, Kurultayda Başkanlığa aday iken, niçin orada karşı çıkmadın?..

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Hayır, yok öyle bir şey.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Arkadaşlarım, gelip burada şunu bunu söylemek kolay; ama alacağımız cevap var.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Saptırıyorsunuz o'layları.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Devamla) — Biz herşeyden evvel bu ülkenin evlatları olarak, tehlike nereden gelirse gelsin birleşeceğiz ve 20 Temmuz 1974'te olduğumuz gibi, milli davalarımıza, birlik ve beraberlik içinde karşı çıkacağız sevgili arkadaşlar.

Değerli zamanınızı daha fazla almak istemiyorum. Vakitte bitmek üzere. Beni dinlediğiniz için hepinize saygılar sunar, hürmetlerimi arz ederim değerli arkadaşlarım. (AP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Sayın üyeler, kalan vaktimiz bir sayın üyenin konuşmasına kâfi gelmeyecek.

Bu itibarla, 29 . 12 . 1977 Perşembe günü saat 15.00'te toplanılmak üzere Birleşimi kapatıyorum.

Kapanma saati : 18.55

VI. - SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORU VE CEVABI

1. — Cumhuriyet Senatosu Kırşehir Üyesi Akıp Aksaç'ın, Kırşehir ilinde meydana gelen öğrenci olaylarına dair soru önergesi ve Milli Eğitim Bakanı Nihat Mentese'nin yazılı cevabı. (7/822)

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Öz : Milli Eğitim Bakanlığında aşağıdaki hususların yazılı cevaplandırılması hakkında.

Seçim bö'gem olan Kırşehir ilinde 1975 yılından itibaren öğrenci olayları başlamış Milli Eğitime bağlı idarecilerin ve öğretmenlerin bu işe karışmasıyla daha da çok artmış ve ideolojik mahiyet almıştır. Bundan dolayı da gerek şehirde ve gerekse ortaöğretim bünyesinde huzur kalmamıştır.

Buna sebebiyet verenler öğrencilerden ziyade Milli Eğitime bağlı idareciler ve öğretmenlerdir. İşe Kır-

şehir Valisi de karışmış Valinin vermiş bulunduğu sözlü ve yazılı emirler Milli Eğitim idarecileri tarafından nazara alınmamış ve Valinin otoritesinin zayıflamasına ve ayrıca halkın hükümete olan güvenini sarsmış ve idarenin otoritesi kalmamıştır.

Halen Milli Eğitim Müdürlüğüne yapmakta olan zat tek yönlü görüşleriyle okul müdürlerini tesir altına almış bu harekette okullardaki huzursuzluğun artmasına, öğretmenler arasında ayrıcalık yaratılmasına sebebiyet vermiştir.

Milli Eğitim Müdüriyle birlikte Kırşehir Lisesi Müdürü ve Eğitim Enstitüsü Müdürü aynı yönde çalışmalarına devam etmiş ve bu tutumlarından dolayı bir kısım öğrencilerin okullarından kovulmalarına bir kısmının da tasdikname almalarına mecbur bırakılmışlardır. Halen bu yöntemde çalışmalar devam etmektedir.

Gerek 1976 - 1977 ders yılında ve gerekse 1977 - 1978 ders yıllarında bir kısım öğrencilerin okullarından mecburi olarak kovulmalarına amil olmuştur. Bu hareketler Ticaret Lisesine de sıratılmış bu eseden de öğrencilerin kendi ideolojilerine uygun tavırda olmadıklarından dolayı mecburi uzaklaştırma hareketinde bulunmuşlardır.

Halkın ısrarlı şikayeti sonunda Bakanlıkça gönderilen müfettişler tahkikat yapmış, verilen raporlar gereğince Kırşehir Milli Eğitim Müdürünün ve Kırşehir Lisesi Müdürünün ayrıca Eğitim Enstitüsü müdürlerinin tayinleri öngörülmüş ise de halen tayin edildikleri yerlere gönderilmedikleri gibi tayinleri de dardurulmuştur.

Aksine olarak Milli Eğitim Müdürünün şikayette bulunduğu 11 öğretim üyesi Kırşehir'den sürülmüş bulunmaktadır. Bakanlığın bu tutumu ise huzurunun bozulmasına hükümete güvencin azalmasına sebebiyet vermektedir. Bundan dolayı :

a) Kırşehir Milli Eğitim Müdürünün, Kırşehir Lisesi Müdürünün ve Eğitim Enstitüsü Müdürünün halen tayin edildikleri yere gönderilmemesi sebebinin,

b) 11 öğretmenin öğretim yılı başlamış olmasına rağmen ani tayin edilme sebeplerinin,

c) Kırşehir Lisesinden, Eğitim Enstitüsünden ve Ticaret Lisesinden mecburi tasdikname verilerek uzaklaştırılan öğrencilerin ne sebeple okuldan uzaklaştırıldıklarının 1977 - 1978 öğretim yılında Kırşehir Lisesinden yeniden 7 öğrencinin ve de Ticaret Lisesinden 2 öğrencinin uzaklaştırılma sebeplerinin,

İçtüzüğümüzün 117 ve 120 nci maddeleri gereğince Milli Eğitim Bakanlığınca yazılı olarak cevaplandırılmak üzere delaletlerinizi arz ve rica eder saygılar sunarım. 14.11.1977

C. Senatosu Kırşehir Üyesi
Akıp Aksaç

TC

Milli Eğitim Bakanlığı
Bakanlık Müşavirliği

23.12.1977

Sayı : 031-480

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : 17.11.1977 tarih ve 13587-6046-7/822 sayılı yazınız.

Cumhuriyet Senatosu Kırşehir Üyesi Akıp Aksaç'ın Kırşehir ilinde meydana gelen öğrenci olayları ile ilgili önergesine cevabımız ilişikte sunulmuştur.

Bilgilerinize saygılarımla arz ederim.

Nahit Mentеше

Milli Eğitim Bakanı

Cumhuriyet Senatosu Kırşehir Üyesi Akıp Aksaç'ın, Kırşehir ilinde meydana gelen öğrenci olayları ile ilgili önergesine cevabımız.

a) Kırşehir Milli Eğitim Müdürü Necati Çetinkül, halen görevi başında bulunmaktadır. Adı geçeninin alınması hususu da söz konusu değildir.

Mezkr il Lise Müdürü Dursun Cavakh, Müdürler Komisyonu kararı ile Erzincan Lisesine nakledilmiştir.

Kırşehir Eğitim Enstitüsü Müdürü ise görevinde bulunmaktadır.

b) 1977 - 1978 öğretim yılında Kırşehir Eğitim Enstitüsünde herhangi bir sebeple ani nakle tabi tutulan öğretmen yoktur.

c) Disiplin Yönetmeliğinin 7 nci maddesinin «e, f, g, h» bentleri uyarınca Kırşehir Ticaret Lisesinde, 1976 - 1977 öğretim yılında 4 öğrenci okuldan uzaklaştırılmıştır.

Adı geçen il Eğitim Enstitüsünde ise sözü edilen öğretim yılında okuldan uzaklaştırılan öğrenci bulunmamaktadır.

Kırşehir Lisesi öğrencilerinden Mehmet Seyfioglu'nun velisinin itiraz dilekçesi Bakanlığımıza gelmiş ve gerekli işlemler yapılabilmesi için ilgili Valilikten bu husustaki dosya istenilmiştir.

Nahit Mentеше

Milli Eğitim Bakanı

Cumhuriyet Senatosu

GÜNDEMİ

11 NCI BİRLEŞİM

27 . 12 . 1977 Sah

Saat : 15.00

I

A — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL
KURULA SUNUŞLARI

B — İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK
İŞLER

II

SORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

1. — Cumhuriyet Senatosu Antalya Üyesi Reşat Oğuz ve arkadaşlarının, can güvenliği ve öğrenim özgürlüğü konusunda bir Genel görüşme açılmasına dair önerileri. (8/5)

2. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Hilmi Nalbantoğlu'nun, Saraylar ve Yalova'daki Termalde Meclise bağlı tesisler hakkında Cumhuriyet Senatosu Başkanından sözlü sorusu (6/87)

3. — Cumhuriyet Senatosu Tabi Üyesi Ahmet Yıldız'ın, yurt dışındaki bir doktor öğrencinin askerlik durumuna dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/67) (Veriliş tarihi : 31 . 3 . 1976)

4. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanıca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, kurulması düşünülen alkaloid fabrikasına dair Başbakan'dan sözlü sorusu. (6/69) (Veriliş tarihi : 27 . 4 . 1976)

5. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, Mardin Vilâyetinde yapılan bir düğüne dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/58) (Gündeme giriş tarihi : 15 . 3 . 1977)

6. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanıca Seçilen Üye Fethi Çelikbaş'ın, bir tekstil anonim şirketinin, teşvik belgesine uygun olarak ithal etmek istediği İsviçre mamulü makinelere dair Sanayi ve Teknoloji Bakanından sözlü sorusu. (6/65) (Gündeme giriş tarihi : 22 . 3 . 1977)

7. — Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal'ın, Köy - Koop'un ithal ettiği traktörlere dair Köy İşleri Bakanından sözlü sorusu. (6/77) (Gündeme giriş tarihi : 29 . 3 . 1977)

8. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, Ankara'nın Altındağ İlçesi Türk - İş Blokları semtinde cereyan eden hadiselere dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/78) (Gündeme giriş tarihi : 9 . 8 . 1977)

9. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün, öğrenim çağındaki gençliğin içinde bulunduğu duruma dair Başbakan'dan sözlü sorusu. (6/79) (Gündeme giriş tarihi : 9 . 8 . 1977)

10. — Cumhuriyet Senatosu Kütahya Üyesi Osman Albayrak'ın, 26 Haziran tarihli gazetelerde yayınlanan «Bir habere ilişkin fotoğrafa» dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/80) (Gündeme giriş tarihi : 9 . 8 . 1977)

11. — Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi Sadettin Demirayak'ın, Aydın Belediye Başkanına dair Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanından sözlü sorusu. (6/82) (Gündeme giriş tarihi : 18 . 10 . 1977)

12. — Cumhuriyet Senatosu Kırşehir Üyesi Akıp Aksaç'ın, Kırşehir İlinde, 1977 yılında buğday mahsulüne arız olan «Kinacık» hastalığına dair Gıda - Tarım ve Hayvancılık Bakanından sözlü sorusu. (6/83) (Gündeme giriş tarihi : 25.10.1977)

13. — Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi Sadettin Demirayak'ın, Aydın ilinin Kuşadası ilçesindeki bir çay bahçesine dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu. (6/84) (Gündeme giriş tarihi : 25 . 10 . 1977)

14. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Hilmi Nalbantoğlu'nun, Türkiye'nin muhtelif bölgelerinde meydana gelen depremler için sarfedilen para miktarının ne olduğuna dair İmar ve İskân Bakanından sözlü sorusu. (6/85) (Gündeme giriş tarihi : 1 . 11 . 1977)

15. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Uğur Alacakaptan'ın, 24 Ekim 1977 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde yayımlanan «1599 sayılı Tabanca» başlıklı yazıya dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/86) (Gündeme giriş tarihi : 8 . 11 . 1977)

16. — Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi Şebip Karamullaoglu'nun, Devlet Bakanı - Başbakan Yardımcısına dair Başbakan'dan sözlü sorusu. (66/88) (Gündeme giriş tarihi : 20.12.1977)

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ
KARARLAŞTIRILAN
İŞLER

IV

A — HAKLARINDA İVEDİLİK
KARARI VERİLEN
İŞLER

B — TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA
GÖRÜŞÜLECEK
İŞLER

1. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Kızılay altgeçidi ve çarşı yapımı inşaatıyla ilgili Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/24)

2. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, İstanbul'da Aksaray ve Sultanhamam'da vukubulan yangınlar hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/27)

3. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niya-zi Ünsal'ın, Keban Barajı hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/50)

4. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, son altı ay içinde temeli atılan tesislere dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/53)

5. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Nejat Sarlıcalı'nın ithal edilen bükisel yağ ve margarin konusunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/63)

6. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, Adana iline bağlı bazı ilçe köylerindeki YSE ve bayındırlık hizmetlerine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/66)

7. — Başbakanlığa bağlı Toprak ve Tarım Reformu Müsteşarlığı tarafından hazırlanmış olan yönetmelik hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/16) (S. Sayısı : 688) (Dağıtma tarihi : 28 . 3 . 1977)

8. — Türkiye Cumhuriyeti ile Amerika Birleşik Devletleri arasında akdolunan Kredi Andlaşması konusunda kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/23) (S. Sayısı : 702) (Dağıtma tarihi : 14 . 4 . 1977)

9. — 1975 yılı kömür üretimi, dağıtımı, müracaat ve dağıtım tarihleri hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/30) (S. Sayısı : 704) (Dağıtma tarihi : 18 . 4 . 1977)

10. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, 1 Mayıs 1977 tarihinde İstanbul Taksim Cumhuriyet Alanında meydana gelen olaylara dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/67)

11. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, 1 Ocak 1974 tarihinden sonraki teşvik belgesi imalat izni ve fiyat tespiti işlemlerine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/68)

12. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niya-zi Ünsal'ın, TC Ziraat Bankasının açtığı krediler ve bunlara bağlı harcamalar hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/69)

13. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, traktör imali, ithali ve bu hususa ilişkin kurulmuş şirket ve holdingler hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/70)

14. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, Tarım ürünlerinin taban fiyatlarının tespit ve ilanı hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/71)

15. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, sıtma ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele hususunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/72)

16. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niya-zi Ünsal'ın, işkence olayları hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/73)

17. — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, çay üretimi ile ilgili Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/74)

18. — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, sağlıkta can güvenliği konusunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/75)

19. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Hilmi Nalbantoğlu'nun, TKİ. Şark Linyitleri Aşkale İşletmesine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/76)

20. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Mehmet Özgüneş'in, Kamu İktisadi Teşebbüsleri üzerindeki denetimin etkinliği, mahiyet ve şümulü hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/77)

21. — Cumhuriyet Senatosu Kocaeli Üyesi Abdullah Köseoğlu'nun yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/852) (S. Sayısı : 706) (Dağıtma Tarihi : 5 . 12 . 1977)

22. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/853) (S. Sayısı : 707) (Dağıtma Tarihi : 5 . 12 . 1977)

23. — Cumhuriyet Senatosu Afyonkarahisar Üyesi Mustafa Çelik'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/842) (S. Sayısı : 708) (Dağıtma Tarihi : 5 . 12 . 1977)

24. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/817) (S. Sayısı : 709) (Dağıtma Tarihi : 5.12.1977)

25. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/854) (S. Sayısı : 710) (Dağıtma Tarihi : 6 . 12 . 1977)

26. — Cumhuriyet Senatosu Artvin Üyesi Recai Kocaman'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/813) (S. Sayısı : 711) (Dağıtma Tarihi : 6 . 12 . 1977)

27. — Cumhuriyet Senatosu Erzurum Üyesi Lütfi Doğan'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/791) (S. Sayısı : 712) (Dağıtma Tarihi : 6 . 12 . 1977)

28. — Cumhuriyet Senatosu C. Bşk. S. Üye Sabahattin Özbek'in yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/755) (S. Sayısı : 713) (Dağıtma Tarihi : 6 . 12 . 1977)

29. — Cumhuriyet Senatosu Gümüşhane Üyesi Ömer Naci Bozkurt'un yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu

raporu (3/756) (S. Sayısı : 714) (Dağıtma Tarihi : 6 . 12 . 1977)

30. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Sıtkı Yırcalı'nın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/731) (S. Sayısı : 715) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

31. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/1132) (S. Sayısı : 716) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

32. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/619) (S. Sayısı : 717) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

33. — Cumhuriyet Senatosu Erzincan Üyesi Niyazi Ünsal'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/986) (S. Sayısı : 718) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

34. — Cumhuriyet Senatosu C. Bşk. S. Üye Halil Tunç'un yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (3/1130) (S. Sayısı : 719) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

35. — Cumhuriyet Senatosu C. Bşk. S. Üye Halil Tunç'un yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/666) (S. Sayısı : 720) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

36. — Cumhuriyet Senatosu C. Bşk. S. Üye Halil Tunç'un yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/620) (S. Sayısı : 721) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

37. — Cumhuriyet Senatosu Tabii Üyesi Emanullah Çelebi'nin yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/649) (S. Sayısı : 722) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

38. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mehmet Feyyat'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/651) (S. Sayısı : 723) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

39. — Cumhuriyet Senatosu İstanbul Üyesi Mehmet Feyyat'ın yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/650) (S. Sayısı : 724) (Dağıtma Tarihi : 6.12.1977)

40. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Turhan Kapanlı, Kocaeli Üyesi Lütfi Tokoğlu ve Afyonkarahisar Üyesi Ahmet Karayığit'in yasama dokunulmazlıklarının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/1068) (S. Sayısı : 725) Dağıtma Tarihi : 6 . 12 . 1977)

41. — Cumhuriyet Senatosu Niğde Üyesi Abdullah Emre İleri'nin yasama dokunulmazlığının kaldırılması hakkında Başbakanlık tezkeresi ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/956) (S. Sayısı : 726) (Dağıtma Tarihi: 9.12.1977)

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK
İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK
İŞLER